

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Luonto osana lapsiryhmän arkea päiväkodissa

Pehrsson, Nora

2017 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Luonto osana lapsiryhmän arkea päiväkodissa

Nora Pehrsson
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Maaliskuu, 2017

Pehrsson Nora

Luonto osana lapsiryhmän arkea päiväkodissa

Vuosi 2017 Sivumäärä 97

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli tuoda luonto osaksi vantaalaisen päiväkotiryhmän arkea. Toiminta toteutettiin pääsääntöisesti päiväkotiryhmän yhdeksän viisivuotiaan lapsen pienryhmätoimintana. Pienryhmätoiminnan lisäksi viikon teemojen pohjalta toteutettiin toimintaa myös koko päiväkotiryhmälle. Toiminnallinen osuus kesti viisi viikkoa ja jokaiselle viikolle oli oma teema, joiden suunnittelussa ja toteutuksessa lasten osallisuus oli tärkeässä roolissa. Toiminta koostui viikon aikana metsäretkestä, tutkimustuokiosta, käden taitojen metsäseinästä ja päiväpiiristä.

Tavoite oli saada lapset innostumaan metsästä uutena oppimisympäristönä, sekä kehittää ja luoda monipuolisia toimintatapoja päiväkotiryhmän lasten ja työntekijöiden käyttöön. Toiminnalla haluttiin vahvistaa ryhmän yhteistyötaitoja, sekä kehittää omaa ohjausosaamista ja vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä.

Teoreettisessa viitekehyksessä esille nousevat, varhaiskasvatuksen tehtävä ja tavoite, lapsen osallisuuden merkitys, viisivuotiaan lapsen kehitys, taidekasvatus ja luovuuden tukeminen, sekä luonnon merkitys lapsen kasvun tukena.

Arvioinnissa on käytetty monipuolisia menetelmiä yhteistyössä ryhmän työntekijöiden, lasten ja lasten vanhempien kanssa. Menetelminä on käytetty systemaattista havainnointia, yksilö- ja ryhmähaastatteluita, keskusteluita työntekijöiden, lasten ja heidän vanhempiensa kanssa, päiväkirjaa, toiminnan ja tuotosten valokuvaamista, sekä itsearviointia.

Opinnäytetyölle asetetut tavoitteet täyttyivät. Lasten innostuminen ja kiinnostus metsäretkiä ja tutkimista kohtaan kehittyi koko prosessin ajan ja yhteishenki ryhmässä parani. Toiminta oli monipuolista, lapsia innostavaa ja suunnitelmallista. Ohjausosaamiselle ja vanhempien kanssa tehtävälle yhteistyölle asettamani tavoitteet täyttyivät.

Päiväkotiryhmälle jäi hyvä pohja metsäretkien ja tutkimustuokioiden jatkamiseen, sekä taideseinä ympärivuotiseen käyttöön, jota he voivat hyödyntää tulevien käden taitojen pohjana. Työntekijöille jäi myös luontoaiheista materiaalia päiväpiireihin.

Pehrsson Nora

The integration of nature into everyday activities at a kindergarten

Year	2017	Pages	97
------	------	-------	----

The purpose of this functional thesis was to make nature part of everyday life within a kindergarten based in Vantaa. The activities were mainly executed in a small group setting comprising of nine children aged five. Other children of the kindergarten were also involved depending on the weekly theme. The functional part of this thesis took five weeks and every week had a separate theme. The children had a significant role in planning and executing each of the different themes. During the week children undertook a field trip to the forest, explored nature and used what they had learned in art-themed sessions upon return to the kindergarten. At the end of the day children were encouraged to discuss everything that had been achieved that day.

The goal of the thesis was to get children excited about the forest and to introduce nature to them as a new learning environment. In addition, the goal was also to provide new and versatile ideas for the employees of the kindergarten to use with the children on a regular basis. This method was envisaged to strengthen the group's teamwork skills as well as enhance the practitioners' own leadership abilities and collaboration with parents.

The main factors recognised within the theoretical framework were the method and outcome of early childhood education, including children as part of the educational planning, the development of a five year old child, supporting art education and creativity as well as the significance of natural environment as part of child development. Various evaluation methods were used in conjunction with the employees, children and parents of the children involved. The methods consisted of systematic observing, one-on-one and group interviews, discussions with the employees involved as well as the children and their parents, a project diary, photographic project documentation and self-evaluation.

The goals that were set for the thesis were fulfilled. Throughout the process the children grew increasingly more excited and interested towards exploration of the forest environment and their team spirit was enhanced. The activities were diverse, well planned and inspiring for the children. The goals set for the practitioners as well as for better parental collaboration were also achieved. The kindergarten group was provided with good ideas and materials they could use to incorporate nature as part of their ongoing early childhood education. The materials comprised of an art wall that can be used throughout the year as well as materials for daily routines.

Keywords: Nature, Forest, Involvement, 5 year old child, Early education

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet	8
3	Viskarina päiväkodissa	9
3.1	Luonto lapsen kehityksen tukena.....	9
3.2	Varhaiskasvatuksen tavoitteet ja ympäristökasvatus.....	12
3.3	Leikkivä, innokas viisivuotias tutkija.....	14
3.4	Osallisuus lapsen oikeutena	16
3.5	Taidekasvatus ja kädenaidot luovuuden tukena	17
4	Arviointimenetelmät.....	18
5	Eettiset periaatteet.....	21
6	Toiminnalliset menetelmät	23
6.1	Metsäretket	24
6.2	Tutkimistuokiot.....	26
6.3	Metsäseinä-Taideseinä	27
6.4	Päiväpiirit	27
7	Toiminnallinen osuus	28
7.1	Luonnon ihmeelliset värit.....	29
7.1.1	Metsäretki.....	29
7.1.2	Tutkimistehtävä.....	32
7.1.3	Metsäseinä	35
7.1.4	Päiväpiiri	37
7.2	Lapset puuagentteina	38
7.2.1	Metsäretki puiden maailmaan	39
7.2.2	Puun tutkimistuokio	41
7.2.3	Puut tutuiksi lähimetsässä.....	43
7.2.4	Minun puuni ja metsäseinä	43
7.2.5	Päiväpiiri	46
7.3	Meidän oma maja!	47
7.3.1	Majan suunnittelutuokio	48
7.3.2	Majan rakentaminen	49
7.3.3	Metsäseinän pilkulliset sienet.....	52
7.3.4	Päiväpiiri	53
7.4	Omituiset ötökät	54
7.4.1	Ötököiden tutkimistuokio.....	55
7.4.2	Metsäretki.....	59
7.4.3	Metsäseinä	62
7.4.4	Päiväpiiri	63

7.5	Metsän juhlaa.....	64
7.5.1	Metsäjuhlan suunnittelu tuokiot.....	64
7.5.2	Metsäseinä.....	66
7.5.3	Päiväpiiri.....	69
7.5.4	Yhteinen juhla.....	70
8	Arviointi.....	73
8.1	Arviointia metsäretkistä.....	73
8.2	Arviointia tutkimistuokioista.....	76
8.3	Arviointia metsäseinästä.....	77
8.4	Arviointia päiväpiirituokioista.....	78
8.5	Arviointia yhteistyöstä vanhempien kanssa.....	79
8.6	Arviointia ohjausosaamisesta.....	80
8.7	Arvioinnin yhteenveto.....	82
9	Arvioinnin luotettavuus ja onnistuneisuus.....	84
10	Pohdinta ja ammatillinen osaaminen.....	86
	Lähteet.....	90
	Liitteet.....	96

1 Johdanto

Opinnäytetyöni aihe lähti Vantaan kaupungin päiväkodin lastentarhanopettajan toiveesta tuoda luonto osaksi lapsiryhmän toimintaa. Aihe oli mielenkiintoinen, koska luonto monipuolisena toimintaympäristönä tarjoaa hyvät mahdollisuudet lapsen kasvun ja kehityksen tueksi. Kiinnostuin aiheesta, koska mielestäni on tärkeää tukea lasten luontosuhdetta ja teeman ympärille oli mielenkiintoista suunnitella ja toteuttaa monipuolista, lapsia osallistavaa toimintaa. Opinnäytetyöni toteutin viitenä luontoaiheisena teemaviikkona loka-marraskuussa 2016. Teemaviikkojen toimintamenetelmät olivat metsäretket, tutkimustuokiot, kädentaidot ja päiväpiirit. Viiden viikon aikana toteutin kaksikymmentäyksi erilaista tuokiota.

Opinnäytetyöni toteutettiin vantaalaisessa päiväkodissa. Toiminnallisen osuuden pääpaino oli lapsiryhmän viisivuotiaiden lasten kanssa toteutetussa toiminnassa. Viisivuotiaita lapsia oli ryhmässä yhdeksän. Osa toiminnoista toteutettiin koko lapsiryhmän kanssa, jossa viisivuotiaiden lasten lisäksi oli kolme- ja neljävuotiaita lapsia kaksitoista. Koko lapsiryhmän kanssa toteutettuja toimintoja oli kädentaitojen metsäseinä sekä päiväpiirit. Opinnäytetyössäni toiminnan kuvaus painottuu ryhmän viisivuotiaisiin lapsiin.

Opinnäytetyöni toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa tärkeää oli lapsilähtöisyys ja lasten osallisuus. Projektin ajan toimin ryhmän lastentarhanopettajan työparina, mutta opinnäytetyöhön liittyvän toiminnan suunnittelun, toteutuksen ja ohjauksen tein pääsääntöisesti itsenäisesti. Ryhmän lastentarhanopettaja oli aina mukana metsäretkillämme ja tuki suunnitelmaani ja ohjaustani tarvittaessa. Käytin toiminnan suunnittelussa apuna varhaiskasvatuksen henkilöstölle suunnattuja materiaaleja sekä tein yhteistyötä ideoinnissa tiimin kanssa ja kuuntelin heidän toiveitaan. Yhteistyö lasten, ryhmän aikuisten sekä lasten vanhempien kanssa oli tärkeässä roolissa koko opinnäytetyöni ajan.

Luonnon ja metsän tarjoamiin terveysvaikutuksiin kiinnitetään entistä enemmän huomiota ja metsän vaihtelevat maastot tarjoaa monipuoliset mahdollisuudet motoristentaiteiden harjoitteluun. Suomessa neljä erilaista vuodenaikaa tarjoavat loputtomasti mielenkiintoisia kohteita tutkimiseen ja ihmettelyyn, jotka inspiroivat lapsia oppimaan ja havainnoimaan ympäristöään. (Parikka-Nihti, M. Suomela, L. 2014; 94-95, 78.) Metsässä vietetyllä ajalla on tutkimusten mukaan todettu onnellisuutta ja hyvinvointia lisääviä ja stressiä vähentäviä tekijöitä (Luonnon vaikutus hyvinvointiin).

Luonto- ja metsäteema on ajankohtainen myös Vantaalla. Vuosi 2017 on Vantaalla lähimetsävuosi jonka tarkoituksena on tutustuttaa päiväkoteja ja kouluja alueensa lähimetsiin. Vuoden aikana järjestetään erilaisia retkiä ja tempauksia, joista löytyy lisätietoa Vantaan kaupungin sivuilta. (Lähimetsävuosi 2017. Vantaa.) Opinnäytetyössäni teoreettinen viitekehys painottuu

luonnon merkitykseen lapsen kasvun ja kehityksen tukena, varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteisiin ja ympäristökasvatukseen, viisivuotiaan lapsen kehitysvaiheisiin, taiteen ja käden-taitojen vaikutuksiin lapsen luovuuden tukena ja osallisuuden tärkeyteen.

Opinnäytetyössäni kuvaan toiminnallisen osuuden pitämäni päiväkirjan tietojen pohjalta ja kuvien avulla. Arviointi opinnäytetyössäni pohjautuu monipuolisiin menetelmiin, joita oli systemaattinen havainnointi, yksilö- ja ryhmähaastattelut, päiväkirja, valokuvat, lasten tuotokset, yhteistyö lasten, tiimin ja vanhempien kanssa. Arvioin toimintaa, sen sopivuutta ja vaikutusta lapsiin koko prosessin ajan ja muokkasin sekä suunnittelin toimintaa arvioinnin pohjalta.

2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Teemana opinnäytetyössäni oli metsä ja luonto. Tavoitteeni oli aiheen ympärillä kehittää ja luoda uudenlaisia monipuolisia ideoita ja toimintatapoja päiväkotiryhmän lasten ja työntekijöiden käyttöön. Toiminta suunniteltiin vaihtuvien teemojen pohjalta nivoutumaan viikoittaisen metsäretkien ympärille. Metsäretki tehtiin ryhmän kanssa joka viikko ja metsäretkillä oli vaihtuvan teeman pohjalta suunniteltua toimintaa. Tavoitteeni oli saada päiväkotiryhmässä oleville viisivuotiaille lapsille heräämään kiinnostusta luontoa kohtaan ja tutustuttaa heitä luonnossa liikkumiseen.

Yksi tavoitteistani oli saada lapset innostumaan ja leikkimään metsässä, jonka vuoksi jokaiselle metsäretkelle oli jätetty tilaa vapaalle leikille ja tutkimiselle. Toiminnalla haluttiin vahvistaa ryhmän yhteistyötaitoja ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Tarkoitus oli saada ryhmän viisivuotiaat tutustumaan toisiinsa ja tukea heidän ryhmäytymistään. Metsäretket tehtiin pääsääntöisesti päiväkodin lähistöllä olevalle metsäsaarekkeelle ja päiväkodin lähimetsään, jotka olivat olleet päiväkodin käytössä aiemminkin. Tavoitteeni oli osallistaa lapsia aktiivisesti mukaan toimintaan ja suunnitella lasten toiveiden ja kiinnostuksen kohteiden pohjalta teemoja ja toimintaa.

Metsäretkien lisäksi suunnittelin ja toteutin ryhmän viisivuotiaille tutkimustuokioita, joka oli pienryhmätoimintaa päiväkodin ryhmätiloissa. Tutkimustuokioiden tavoite oli tarjota mielenkiintoisia tehtäviä viikon luontoteemoihin liittyen ja tukea samalla viisivuotiaiden lasten esikouluvalmiuksia seuraavaa esikouluvuotta ajatellen. Tutkimustuokioiden toiminnan viikoittain vaihtuva aihe ja sisältö oli yhtenäistä viikon metsäretken aiheen kanssa. Tutkimustuokio oli viikosta riippuen, joko tutustumista ja virittäytymistä viikon aiheeseen ja metsäretkeen, tai metsäretken jälkeistä lisätutkimista aiheen pohjalta. Lapset saivat omat luontovihkot, joihin tehtiin luontoaiheisia tehtäviä.

Yhtenä toimintamuotona opinnäytetyöni teemaviikoilla oli kädentaidot. Koska ryhmän toiminta oli syksyllä vielä alkamassa, olivat ryhmän seinät tyhjätkä valkoiset, eikä lasten askartelua vielä oltu ehditty juurikaan tehdä. Halusin opinnäytetyössäni toteuttaa teemojen mukaisia kädentaidon tuokioita, joten suunnittelin luontoaiheisille kädentaidon tuotoksille suuren metsäseinän. Tavoitteena oli työstää metsäseinä viikoittain ryhmän viisivuotiaiden lasten lisäksi koko päiväkotiryhmän lasten kanssa ja tukea koko ryhmän viikoittaista toimintaa. Viisivuotiaiden lasten lisäksi ryhmässä oli kaksitoista lasta, jotka olivat iältään kolme- ja neljävuotiaita. Tavoite oli luontoaiheisten teemojen pohjalta luoda erilaisia lapsia innostavia askartelua ja osallistaa koko ryhmä mukaan metsäseinän luomiseen.

Koko ryhmän kanssa suunnittelin myös toteutettavaksi viikoittain metsäaiheisen päiväpiiri tuokion, joissa käsiteltäisiin viikon aikana esillä olevaa metsäaiheista teemaa. Päiväpiireille halusin luoda koko ryhmälle sopivia pieniä sääntöleikkejä, loruja, lauluja ja satuja. Päiväpiireissä ryhmän viisivuotiaat saivat halutessaan toimia apuohjaajina minun kanssani. Tavoitteena oli luoda ryhmän yhteinen lapsia innostava tuokio.

Itselleni olin asettanut osaamiseni tavoitteiksi, ryhmänohjaus taitojeni kehittymisen varhaiskasvatusikäisten lasten kanssa. Tavoitteeni oli suunnitella ja toteuttaa monipuolisia lapsia innostavia menetelmiä lasten kiinnostuksen heräämiseksi metsää ja luontoa kohtaan. Tavoitteeni oli oppia lastentarhanopettajalle kuuluvaa pedagogisista osaamista ja työssä tarvittavia taitoja. Tavoitteeni oli pystyä toimimaan joustavasti muuttuvissa tilanteissa ja olla avoin lasten ideoille. Halusin toimintani aikana harjoittaa myös taitojani vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä.

3 Viskarina päiväkodissa

Opinnäytetyö painottui päiväkotiryhmän viisivuotiaiden lasten pienryhmätoimintaan, jonka vuoksi kuvaan teoreettisen tiedon pohjalta varhaiskasvatuksen tehtävää opinnäytetyöni aiheiden näkökulmasta. Kuvaan viisivuotiaan lapsen kehityksen vaiheita sekä osallisuutta lapsen oikeutena. Lisäksi opinnäytetyöni aiheen teoreettista osuutta kuvataan luonnon tarjoamalla mahdollisuuksilla lapsen kasvun ja kehityksen tueksi, sekä miten taide ja kädentaidot voivat tukea lapsen luovuutta.

3.1 Luonto lapsen kehityksen tukena

On todettu, että arkinen lähiluonto on lapselle tärkein ja jokainen lapsi tarvitsee elämänmittaisen suhteen ympäristöönsä, joka syntyy kokemusten ja elämysten avulla. (Lapset luontoon.) Tämän vuoksi lapsille tulisi tarjota mahdollisuus näille kokemuksille, jolloin lapsille

syntyy ihmetys luontoon, joka heidän kasvaessaan muuttuu arvostukseksi ja haluksi suojella sitä. On vaikea oppia arvostamaan sellaista, mistä ei ole kokemusta tai mistä ei tiedä. Koska lapset ovat luontaisesti kiinnostuneita ja tutkivat mielellään luontoa, tulisi meidän aikuisten tukea heidän tutkimisen iloaan. Jos aikuiset ei tue lapsen luontokokemuksia, lapsen luontainen kiinnostus katoaa. On selvää, että luontoon opitaan menemään aikuisenakin, jos se on opittu jo lapsena. Lapselle tulisi siis opettaa, että luontoon voi mennä ja siitä voi nauttia. (Polvinen, K. Pihlajamaa, J. Berg, P. 2012.)

Lapsen luontaisin tapa toimia on leikki sen eri muodoissa. Lapsen leikkiessä luonnossa, hänen kokonaisvaltainen kehittyminen on luontevaa. Luonnossa toimiminen harjaannuttaa ilman suuria suunnitelmia lapsen useampaa osaamisen osa-alueita. Vaihtelevat maastot kehittävät lapsen motorisia taitoja, joka tukee samalla myös lapsen kielellistä kehitystä. Samalla kun monet fyysiset ja psyykkiset osa-alueet kehittyvät, tulee lapsen vuorovaikutuksessa ottaa huomioon ympäristönsä ja ystävät. Luonnossa toimiessa lapsella on paljon tilaa mielikuvitukselle, sekä motoristen taitojen harjoittamiselle. (Parikka-Nihti, M. Suomela, L. 2014; 94-95.)

Erilaiset luontokohteet ja erityisesti metsä tarjoavat epätasaisen maaston ja houkuttelevat lapsen kiipeilemään ja liikkumaan, tämän vuoksi metsässä varhaiskasvatuksen liikuntasuosittukset toteutuvat kuin itsestään. Lapsi liikkuu hengästyen kun siihen tarjotaan mahdollisuus. Luonnossa on tilaa, eikä siellä lasta tarvitse kieltää juoksemasta tai harjoittamasta vauhdikkaampaa liikuntaa, kun taas sisätiloissa kieltäminen on ahtaiden tilojen takia välttämätöntä. Luonto itsessään tarjoaa haastavan ja monipuolisen maaston lapsen taitojen harjoitteluun, eikä erillisiä toimintatapoja tarvita. (Parikka-Nihti, M. Suomela, L. 2014; 91,95.) Kiipeily puissa ja kallioilla, juokseminen, hyppiminen kiviltä ja kannoilta, kävely vaihtelevassa maastossa, hiipiminen puiden alla, tasapainoilu tukkien päällä, sekä liikkuminen metsässä eri vuodenaikoina tarjoaa monipuolista tukea lapsen motoriselle kehitykselle. (Nikkinen, I. 2000; 49.)

Luonto aktivoi huomaamattaan liikkumaan ja liikkumisen on todettu tuntuvan kevyemmältä kuin sisätiloissa harrastettu liikunta (Luonnon vaikutus hyvinvointiin). Ulkoliikunnan myötä keho saa auringonvaloa ja hapensaanti paranee. Unenlaatu ja ruokahalu paranevat myös sopivan liikunnan myötä. (Luonto hyvin voinnin lähteenä.) Metsässä on paljon vapaata tilaa leikille. Monipuolisen liikunnan ja oman kehon hahmottamisen myötä lasten ajattelu saa virikkeitä ja heidän kehittymisensä on nopeampaa ja syvällisempää. Lapsen hienomotoriikka kehittyy luonnossa leikkimällä ja poimimalla pieniä esineitä, kuten kiviä, käpyjä marjoja, kukkia, lehtiä ja siemeniä. (Nikkinen, I. 2000; 49-50.)

Alle kouluikäisen lapsen motoriset taidot kehittyvät metsässä nopeammin, kun taas samojen taitojen oppiminen sisätiloissa tarvitsee useita toistoja ja aikuisten sitoutumista lapsen harjoittamiseen. Aistimaailmamme tukee merkittävästi motoriikan kehittymistä. Aistitoiminnot

ovatkin välttämättömiä oppimiselle, vuorovaikutukselle ja tiedonsaannille. Lapsen kaikki aistit ovat avoinna luonnossa, eikä samoja sensorisia kokemuksia pystytä tarjoamaan sisätiloissa, jolloin osa motoriikan kehityksestä ja aistikokemuksista jää heikommalle. Metsä tarjoaa karkeamotoriikan lisäksi hyvän tuen, myös hienomotorisille taidoille. Lapsen hienomotoriikka kehittyy luonnossa, kun hän käyttää pinsettiotetta esimerkiksi kivien, kukkien, neulasten tai marjojen poimimisessa. Majojen rakentelu tarjoaa hyvän keinon hienomotoriikan kehittymiselle ja on myös hyvää harjoittelua, sosiaalisten ja matemaattisten taitojen kehittymiselle, sekä luovuudelle ja ongelmanratkaisutaidoille. (Parikka-Nihti, M. Suomela, L. 2014; 91-95.)

Elinympäristöllämme on suuri vaikutus hyvinvointiimme. Tutkimuksilla on todistettu, että luonto osana elinympäristöämme lisää onnellisuutta ja vähentää sairastamista. Luonnon näkeminen, kuuleminen, kokeminen ja aktiivisesti luonnossa olemisella on ihmiselle monipuolisia hyvinvointivaikutuksia. Jo pelkästään luontokuvat ja äänet voivat lievittää kipua ja kohentaa mielialaa. Luonnon hyvinvointivaikutukset syntyvät nopeasti, kestävät pitkään ja luonnossa oleminen auttaa unohtamaan arjen murheet, vähentää stressiä, jolloin stressin heikentämä vastustuskyky paranee. (Luonnon vaikutus hyvinvointiin.) Ympäristöpsykologisissa tutkimuksissa on selvinnyt, että luontoympäristöllä on keskittymiskykyä, tarkkaavaisuutta ja mielialaa parantavia vaikutuksia. Ihmismielen halu tutkia, hallita ja ymmärtää asioita ja luontainen uteliaisuus edistävät lapsen psyykkistä kehitystä. (Parikka-Nihti, M. Suomela, L. 2014; 94-95.)

Tutkimusten mukaan on todettu, että ihmisen keho ja aivot reagoivat osittain automaattisesti luontoon, jolloin pelkästään oleilu, liikkuminen ja ulkoilu metsässä vaikuttavat kehon ja mielen palautumiseen fysiologisesti. Verenpaine, sydämensyke ja hengitystiheys laskevat luontoympäristössä ja keho viestittää mielelle, että kaikki on hyvin, jolloin negatiiviset tunteet vähentyvät ja positiiviset lisääntyvät. Olosuhteet ovat siis otolliset virkistymiseen, läsnäoloon ja rauhoittumiseen luonnossa. (Arvonen, S. 2014.) Luonto- ja metsäympäristöjen vaikutuksia on tutkittu muun muassa Suomessa, Yhdysvalloissa ja Japanissa. Metsäntutkimuslaitoksen tutkimuksessa on havaittu, että 20 minuutin oleskelu joka päivä luonnossa alentaa verenpainetta ja kohottaa elinvoimaisuuden tunnetta. (Lääkettä lähimetsästä. 2016.)

Ympäristö joka mahdollistaa omaehtoista liikkumista, tukee lapsen minäkuvan kehitystä, sillä se tarjoaa lapselle onnistumisen elämyksiä. On osoitettu, että mahdollisimman luonnonmukaisessa ympäristössä leikkiminen ja oppiminen parantaa lapsen keskittymiskykyä ja oppimismotivaatiota. Kognitiiviset taidot kuten mm. luokittelun, nimeämisen ja tunnistamisen taidot, havainnointikyky ja muisti voivat parantua. Kun toimintaympäristö on monipuolinen, se tarjoaa erilaisia mahdollisuuksia ja tapoja oppia. Luonnonmukainen ympäristö voi tuottaa myös hyvää oloa ja toimia terapeuttisesti. (Parikka-Nihti, M. Suomela, L. 2014; 77.)

Luonnonmukainen ympäristö tarjoaa vaihtelevan ympäristön, monipuoliset vuodenaajat ja itsestä ja muista riippumattomia ilmiöitä, kuten esimerkiksi sää, jotka tukevat lapsen sosio-emotionaalisiin taitoja, joita ovat muun muassa mielikuvitus, leikkien monipuolisuus, samautuminen, itsetunto, pettymyksensietokyky ja keskittymiskyky. Luontoympäristön monipuolisuus, erilaiset pinnat ja materiaalit, värit, muodot, äänimaisemat, tuntemukset ja tuoksut harjoittavat lapsen sensomotorisia taitoja, kuten lapsen eri aistien käyttöä, havaitsemista, estetiikkaa, iloa ja nauttimista. (Parikka-Nihti, M. Suomela, L. 2014; 78.)

Luonto on kaikille tasa-arvoinen leikkiympäristö. Oppimisympäristönä luonto tukee lapsen sosiaalisten suhteiden luomista ja lasten keskinäisiä vuorovaikutustaitoja. Lapsen itseluottamus kasvaa, kun hän kokee itsensä osana lapsiryhmää. Suomessa vuonna 2011 metsäntutkimuslaitoksella tehdyn tutkimuksen mukaan luonnossa oleminen tai luontoharrastus edistää vuorovaikutustaitoja sekä sosiaalisten suhteiden ylläpitämistä. (Parikka-Nihti, M. Suomela, L. 2014; 94-95.)

Metsä tarjoaa lapselle monipuolisen kentän sosiaalisten taitojen kehittämiseksi. Metsä inspiroi lapsia yhteiseen tutkimiseen ja ihmettelyyn. Luonto itsessään on ryhmälle tasa-arvoinen ympäristö opetella yhteistyötaitoja, auttaa kaveria, tutkia ja innostua uusista asioista yhdessä. Metsässä on valtavat mahdollisuudet kehittää toimintaa, jossa lapset pääsevät yhdessä ratkomaan tehtäviä tai tekemään tutkimuksia. Luonnossa lapsia yhdistää luontainen halu tutkia ja oppia uutta. Metsä tarjoaa inspiroivan pohjan mielikuvitusleikeillä, jolloin leikkilasta tai leikkivälineistä ei tule kiistaa. Jokaisella lapsella on samat mahdollisuudet käyttää luonnon tarjoamia materiaaleja leikkiin. Kavereiden mielikuvitusleikit tukevat toinen toistensa mielikuvitustaitoja. Lapset haastavat myös itseään yrittämään erilaisia motorisia taitoja kaverin johdolla. Toisen lapsen taidot houkuttelevat lasta kokeilemaan omia rajojaan. Luonnossa lapsen empatia taidot vahvistuvat muun muassa eläytyessä eläinten maailmaan. Luonnossa lapsi oppii myös eettisiä taitoja, kuten vastuuta ympäristön tilasta, itsestä ja kavereista huolehtimisesta. Luonto tarjoaa mahdollisuuden uusille ystäväsuhteille koska, leikkikaveri saattavatkin metsässä valikoitua yhteisten uusien kiinnostuksen kohteiden mukaan. (Kurvinen, A. Neuvonen, S. Sivén, T. Vartiainen, J. Vihunen, R. Vilén, Marika. 2013; 520-521.)

3.2 Varhaiskasvatuksen tavoitteet ja ympäristökasvatus

Varhaiskasvatuslaissa säädetään varhaiskasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista, jotka ohjaavat paikallisten, että lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaa, toteuttamista ja arviointia. Lapsen iän ja kehityksen mukainen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen yhdessä huoltajien kanssa on varhaiskasvatuksen tehtävä. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten osallisuutta, sekä heidän aktiivista toimijuuttaan opittujen tietojen ja taitojen pohjalta yhteiskunnassa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016;14-15.)

Turvallisia, terveellisiä ja liikunnallisia elämäntapoja arvostetaan ja edistetään varhaiskasvatuksessa. Hyvinvointia edistää suunnitelmallinen, selkeä ja joustava päivän rakenne. Vastuulliseen suhtautumiseen luontoa ja ympäristöä kohtaan ohjataan arjen valinnoilla. Oppimisympäristöjen tulee tukea lapsen oppimisen halua, luontaista uteliaisuutta sekä ohjata tutkimiseen, leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, taiteelliseen ilmaisuun ja kokemiseen. Oppimisympäristöjä tulee suunnitella yhdessä lasten kanssa ja niissä tulee näkyä lasten leikit, ideat ja heidän tekemänsä työt. Työntekijöiden tulee huomioida lasten mielipiteet ja lapset yksilöllisesti taitoineen ja tarpeineen. Toimintaa tulee järjestää joustavasti erikokoisissa ryhmissä ja jokaisella ryhmän jäsenellä tulee olla mahdollisuus osallistua toimintaan ja vuorovaikutukseen. Leikkipuistot, luonto sekä pihat ovat oppimisympäristöjä, jotka tarjoavat monipuolisia mahdollisuuksia leikkiin ja tutkimiseen, jonka vuoksi niitä hyödynnetään oppimisen, luonto- ja liikunta elämysten paikkoina. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016; 31-32.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on toimia tasavertaisesti, tasa-arvoisesti ja kunnioittaa lasta ja hänen ajatuksiaan. Lapsen vuorovaikutus- ja yhteistyöaitoja tulee kehittää, sekä lapsen toimimista vertaisryhmässä edistää. Lasta tulee ohjata toisen ihmisen kunnioittamiseen, yhteiskunnan jäsenyyteen, sekä eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan. Tavoite on varmistaa, että lapsella ja tämän huoltajalla tulee olla mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lasta koskeviin asioihin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2016;15-16.)

Varhaiskasvatuksessa huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on tärkeä merkitys. Tavoite on yhteinen sitoutuminen lapsen turvallisen ja terveellisen kehityksen, kasvun ja oppimisen edistämiseen. Kasvatusyhteistyötä tukee luottamuksen rakentuminen, keskinäinen kunnioitus ja tasa-arvoinen vuorovaikutus. Vuorovaikutus vanhempien kanssa vaatii työntekijöiltä aktiivisuutta ja aloitteellisuutta. Työntekijöiden ja vanhempien keskustelut ja havainnointit lapsen päivittäisestä toiminnasta ovat tärkeitä ja luovat pohjaa lapsen hyvinvoinnille. Lasten huoltajilla tulee olla mahdollisuus yhdessä työntekijöiden ja lasten kanssa suunnitella ja kehittää varhaiskasvatuksen toimintaa ja tavoitteita. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016;32-33.)

Varhaiskasvatussuunnitelmassa ympäristökasvatuksen tavoitteet on vahvistaa lapsen vastuullista toimimista ympäristössä, luontosuhdetta sekä ohjata lasta kestävään elämäntapaan. Tavoitteet on jaettu kolmeen ulottuvuuteen: oppiminen ympäristöstä, oppiminen ympäristössä sekä toimiminen ympäristön puolesta. Varhaiskasvatuksen tärkeä osa on luonnossa tutkiminen ja retkeily. Vaihtelevina vuodenaikoina eri aistien avulla havainnoidaan luonnon ilmiöitä. Luonto suhdetta ja tuntemusta vahvistaa eri eläin- ja kasvilajien tunnistamisen harjoittelu. Lapsia ohjataan kunnioittamaan luontoa, sen eläimiä ja kasveja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016;45.)

3.3 Leikkivä, innokas viisivuotias tutkija

Viisivuotias lapsi on leikki-ikäinen, joka kehitysvaiheessaan oppii paljon uusia käytännöllisiä taitoja ja hänen pitkäjänteisyys toiminnoissa kehittyy. Lapsin on tiedonhaluinen ja hän nauttii asioiden pohtimisesta yhdessä aikuisen kanssa. Lapsi kiinnostuu elämän suurista kysymyksistä, siitä mikä on väärin ja mikä on oikein. Lapsen asenteet alkavat muodostua ja hän tarkkailee herkästi ympäristöään, aikuisten asenteita ja arvoja. Lapselle on tärkeää hyväksytyksi tuleminen, hänen ajatustensa ja tunteidensa arvostaminen ja se, että hän kokee tulleen kuulluksi. (5-6-vuotias.)

Viisivuotias lapsi alkaa ”mikä tämä on” kysymysten sijaan olemaan kiinnostunut enemmän siitä ”miksi jotain tapahtuu”. Hän osaa jo jonkin verran numeroita, kirjoittaa oman nimensä ja tunnistaa päävärit. Viisivuotiaalla lapsella on suuri halua toimia oikein ja sääntöjen mukaisesti ja tämä näkyy muun muassa siinä, että lapsi alkaa kyselemään aikuisten mielipiteitä ja ajatuksia asioista. Tässä iässä lapset eivät olekaan enää niin avoimia puheissaan ja toiminnoissaan kuin aiemmin. (Koistinen, P. Ruuskanen, S. Surakka, T. 2004; 68-69.)

Viisivuotias lapsi puhuu sujuvasti ja ymmärrettävästi. Lapsi hallitsee äidinkielen taivutussääntöt hyvin ja osaa kertoa tapahtumia ja tarinoita niin, että sitä on helppo ymmärtää. Kielen käyttö on kuitenkin vielä sidoksissa paljon konkretiaan. Puhe on sujuvaa ja helposti ymmärrettävää ja lapsi hallitsee vaikeitakin ääniteitä. Tässä iässä lapsi harjoittelee ryhmässä keskitymistä, muistaa kolmiosaisia ohjeita ja harjoittelee pieniä laskutehtäviä sormien avulla. (Kurvinen, A. Neuvonen, S. Sivén, T. Vartiainen, J. Vihunen, R. Vilén, M. 2013; 146.)

Leikki-ikäisen lapsen päivittäiseen olemiseen kuuluu leikki. Leikin avulla lapsi harjaannuttaa emotionaalisia, sosiaalisia, henkisiä ja fyysisiä taitojaan. Viisivuotiaalla lapsella on jo kontakti toisiin lapsiin, kaverit ovat tärkeitä ja yhdessä leikitään mielikuvitus- ja roolileikkejä. (Koistinen, P. Ruuskanen, S. Surakka, T. 2004; 70.) Leikit ovat pidempi kestoisia, ja usein samaa leikkiä halutaan jatkaa ja työstää seuraavina päivinä. Vaikka lapset tarvitsevat vielä toisinaan aikuisen apua ristiriitatilanteiden selvittämisessä, on heille jo tässä iässä kehittynyt keinoja selvittää niitä myös keskenään. Viisivuotias lapsi saattaa toimia vielä itsekeskeisesti, mutta ymmärtää useimmiten, mikä toisesta tuntuu pahalta. Lapsi kehittää vielä taitojaan toisen lohduttamisessa. (Kurvinen, A. Neuvonen, S. Sivén, T. Vartiainen, J. Vihunen, R. Vilén, Mari-ka. 2013; 156-160.)

Lapsen aistit ja liikunnalliset taidot kehittyvät leikkiessä. Monipuolinen liikkuminen, kuten juokseminen, kiipeily, hyppiminen ja tasapainoilu antaa lapselle monipuolista kuvaa hänen kehonsa toiminnoista ja ulottuvuuksista. (5-6-vuotias.) Motorisessa kehityksessä viisivuotias on

jo melko ketterä ja hyppii vuoroin kummallakin jalalla, hyppää narulla, osaa heittää taitavasti palloa ja ottaa sitä kiinni. Tässä iässä hiihto ja luistelukin alkaa onnistumaan. (Koistinen, P. Ruuskanen, S. Surakka, T. 2004; 66-67.) Metsäretkillä on helppo järjestää monipuolista liikuntaa, koska metsä sellaisenaan tarjoaa vaihtelevat maastot. Tasaisella kulkemaan tottuneelle lapselle metsä tarjoaa haastetta ja lapsi pääsee oppimaan kiipeilyä, tasapainoilua ja raivamaan tietä pusikoiden ja heinikoiden halki. Metsään tottumaton lapsi vaatii siellä liikkumiseen totuttelua, se ei luonnistu aivan itsestään. (Arjanne, S. Huldén, P. Leinonen, M. Liimola, A. Lähdesmäki, S. Pirttilä, I. 2007.)

Ihmettelyn avulla lapsi alkaa tutkimaan ja on utelias tietämään. Lapsen kehityksen kannalta on tärkeää, miten aikuinen reagoi hänen kysymyksiinsä. Lasten kysymyksiin tulee mahdollisuuksien mukaan pyrkiä vastaamaan, eikä kysymyksiä saa koskaan vältellä tai vähätellä. Kysymyksiin vastauksia voidaan myös yrittää selvittää yhdessä, jolloin on hyvä muistaa, että lapselle tulee antaa myös mahdollisuus omaan oivaltamiseen, jolloin lapsen luovuus ja ajattelun joustavuus kehittyvät. On myös tärkeä muistaa, ettei aina yhtä oikeaa vastausta ole, eikä tarvitsekaan olla. Itsetunnon vahvistaminen on tärkeää ja sen kehitystä tukee lapsen oma oivaltaminen ja onnistuminen. Lapsi tarvitsee itsetuntoa muun muassa motivoitukseen uuden opetteluun. (Karling, M. Ojanen, T. Sivén, T. Vihunen, R. Vilén, M. 2009; 139-140.)

Aikuisen tarjoamat virikkeet ovat tärkeitä lapsen ajattelun kehittymiselle, vaikka lapsella onkin tiedon hankkimiseen luontainen kyky. Aikuisen osuus lapsen kognitiivisten toimintojen kehittämisessä on hyvin ratkaisevaa, koska pelkkä lapsen luontainen ihmettely ilman virikkeellistä ja motivoivaa ympäristöä ei kehitä luovuutta. Vastuu millaisia virikkeitä lapselle tarjotaan on aikuisella. Kognitiivisten toimintojen kehittymiselle on tärkeää, että lapsella on läpi koko lapsuutensa mahdollisuus kehittyä kokonaisvaltaisena persoonana motivoivassa, turvallisessa ja hyväksyvässä ympäristössä. Kasvattajaltaan lapsi tarvitsee joustavuutta ja sallivuutta, sekä sääntöjä ja johdonmukaisia rajoja. (Karling, M. Ojanen, T. Sivén, T. Vihunen, R. Vilén, M. 2009; 139-140.)

Viisivuotiaan minäkäsitys on vielä jäsentymätön ja epärealistinen. Fyysisten ominaisuuksien kuvaaminen onnistuu lapselta tässä iässä jo melko tarkasti, mutta psyykkisten ominaisuuksien arviointi on vielä vaikeaa. Lapsi muodostaa minäkuvansa kaiken kokemansa perusteella. Viisi vuotiaan lapsen minäkuva on vielä rakentumassa sen perusteella miten hän arvostaa ja hyväksyy itseään ja miten hän tuntee vahvuuksiaan ja heikkouksiaan. Lapsi myös arvioi itseään saamastaan palautteesta, jonka vuoksi hän vertailee itseään ja onnistumisiaan muihin. Itsetuntoon vaikuttaa myös onnistumisten ja epäonnistumisten kokemukset, sekä se mitä lapsi kokee muiden ajattelevan itsestään. Lapsen itsetunnon vahvistumiselle on aikuisen kannustuksella ja avoimella vuorovaikutuksella suuri merkitys. (Aho, S. Heino, S. 2000; 18-19.)

3.4 Osallisuus lapsen oikeutena

Lainsäädännöllä on suojattu vahvasti lapsen mahdollisuus olla osallisena hänen elämäänsä koskevissa asioissa. Suomen lainsäädäntö lähtien perustuslaista painottaa vahvasti sitä, että jokaisella on oikeus saada tietoa itseään koskevien asioiden käsittelyssä, sekä oikeus antaa asiaan oma näkemyksensä. Suomen perustuslain 6 § sanotaan, että lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Lapsen identiteetin kehittymisen kannalta on tärkeää, että lapsi saa olla osallisena ja mukana omien asioidensa käsittelyssä hänelle merkittävässä yhteisössä. Jotta osallisuus mahdollistuisi, aikuisella on oltava valmiudet yhteistyöhön lapsen kanssa, halu ottaa heidän mielipiteensä huomioon ja kuunnella heitä. (Lapsen osallisuus 2016.)

Lapsella tulee olla hänen ikätasonsa mukaisesti mahdollisuus itsenäisiin päätöksiin, sekä ilmaista mielipiteensä ja saada siihen tarvittaessa aikuiselta tukea. Lapsella tulee olla myös oikeus kieltäytyä ja se onkin yksi osallistumisen muoto, joka lapsen tulee saada valita. Vastavuoroisuus on tärkeää, koska on mahdotonta vaikuttaa, jollei saa asiasta tietoa eikä pääse mukaan asioiden käsittelyyn. Osallisuus konkretisoituu toiminnalla, joka on osallistumista. (Lapsen osallisuus 2016.)

Edellytyksenä osallisuuteen on näkemys, että lapsi on aktiivinen toimija eikä vain passiivinen vastaanottaja. Ajatus lapsesta aktiivisena toimijana ohjaa aikuista kuuntelemaan lasta todella ja näkemään lapsen ajatukset arvokkaina. Lapsen ajatusten kuuleminen auttaa aikuista päätöksenteossa ja tuo niihin uutta tietoa. Osallistamalla lapsia mukaan toiminnan suunnitteluun on lapsilla mahdollista vaikuttaa toiminnan sisältöön. On tärkeää, että lapsi kokee osallistamisen kautta, että hänen ajatuksensa ja mielipiteensä ovat tärkeitä ja, että hän voi todella vaikuttaa ja saada muutosta aikaan aktiivisella osallistumisella. Lapsen osallisuutta tukemalla vahvistetaan lapsen sitoutumista toimintaan ja ottamaan vastuuta päätöksensä seurauksista. Osallisuudessa tärkeää on tasavertainen vuorovaikutus, jolloin lapsi oppii tuomaan omia ajatuksiaan esille ja samalla kuulemaan ja kunnioittamaan muiden mielipiteitä ja ottamaan ne huomioon toiminnan suunnittelussa. (Korppi, M. Latvala, J.2010;8-11.)

Lapsen osallistumista ja vaikuttamisen taitoja voi aikuinen edistää lapsen arvostavalla kohtaamisella, kuuntelemalla lapsen ajatuksia ja vastaamalla lapsen aloitteisiin. Lapset oppivat yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä sekä vuorovaikutustaitoja, kun he saavat olla mukana suunnittelemassa, toteuttamassa ja arvioimassa toimintaa yhdessä päiväkodin aikuisten kanssa. Lapsen itseluottamus kasvaa, sosiaaliset taidot sekä lapsen käsitys itsestään kehittyvät osallistumisen ja vaikuttamisen avulla. Samalla lapsen ymmärrys hänen oikeuksista, vastuusta, valintojensa seurauksista ja yhteisöstä kehittyy. Aikuisten tehtävä on huolehtia siitä, että jokaisella lapsella varhaiskasvatuksessa on mahdollisuus vaikuttaa, osallistua ja hänen näkemyksiään sekä mielipiteitään arvostetaan. Toiminnan suunnitteluun, to-

teutukseen ja arviointiin osallistuminen sekä lapsen myönteinen kokemus nähyksi ja kuulluksi tulemisesta vahvistavat lapsen osallisuutta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.2016; 24,30.)

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmassa lapsen osallisuus tuodaan esille tärkeänä osana varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatussuunnitelman osallisuuden lähtökohtana on, että lapsi tulee kuulluksi päivittäin ja häntä kannustetaan omien mielipiteidensä ilmaisuun. Kasvattaja luo edellytyksiä ja on mukana toteuttamassa lasten ideoita, toiveita ja ehdotuksia. (Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma. 2012; 6.)

3.5 Taidekasvatus ja kädentaidot luovuuden tukena

Taidekasvatus varhaisiässä on siemen käsityön, kädentaitojen ja taiteen tekemiseen ja arvostamiseen. Kädentaitojen parissa lapsi kehittää käsiensä karkea- ja hienomotorisia taitoja. Hän ilmaisee omia kokemuksiaan ja näkemyksiään itsestään ja ympäröivästä maailmastaan ja huomaa luovansa jotain uutta, mitä ei vielä aikaisemmin ollut olemassa. Lapsi oppii erilaisia materiaaleja tunnustelemalla, käsittelemällä ja yhdistämällä tietämään, että materiaaleilla on erilaisia sensorisia ja fyysisiä ominaisuuksia. He oppivat eri materiaalien tekstuurieroista muun muassa miten kangas eroaa paperista tai savi maalista. Näin materiaalit voivat ohjata toimintaa ja materiaalivalinnoilla on merkitystä, jota lapsi joutuu materiaaleja valitessa miettimään, kokeilemaan ja oppimaan. Tämä toiminta kuvaa vuorovaikutusta lapsen kehityksen ja taiteen tekemisen välillä, jolloin prosessiin yhdistyy myös yllätyksellisyys, leikki ja mielikuvitus. Eri materiaalien käyttö, sekä esteettisyydestä keskustelu ohjaavat lapsia luoviin ratkaisuihin ja lisäävät myös heidän esteettistä tietoisuuttaan. Esteettinen tietoisuus on sitä, miten lapsi näkee, tuntee ympärillä olevaa visuaalista maailmaa ja tietää siitä. Esteettisyyden ohella on myös oleellista keskustella ekologisuudesta, eettisyydestä ja kierrätyksestä. Kierrätysmateriaalien käyttö ja niistä puhuminen lasten kanssa lisää heidän tietoisuuttaan kierrätyksestä ja sen mahdollisuuksista materiaalivalinnoissa. (Karppinen, S. Puurula, A. Ruokonen, I. 2001; 106-114.)

Kädentaitojen ja käsityökasvatuksen keskeisenä periaatteena ja tavoitteina on tekemisen ilon tuottaminen, ajattelun ja oivaltamisen herättäminen. Lisäksi tavoitteisiin kuuluvat käden taitojen kehittäminen, lapsen innostuksen herättäminen tutkimaan omia taitojaan ja kehonsa ääri rajoja. Tavoitteina ovat lisäksi elämysten ja onnistumisen ilon tuottaminen, havainnoinnin, luovuuden, herkkyyden- ja aistitoimintojen, sekä avaruudellisen hahmottamisen kehittäminen. Tärkeää on luoda lapselle kokemuksia siitä, että hän osaa, joka on todella merkityksellistä oppimisen ja onnistumisen kannalta. Näitä kokemuksia on myös tärkeää tukea antamalla lapselle suullista positiivista palautetta ja laittamalla lapsen tuotoksia esille muidenkin nähtäväksi ja ihailtavaksi. (Ruokonen, I. Rusanen, S. Välimäki, A. 2009; 56-59.) Piirtäminen,

maalaaminen ja muut kuvallisen ilmaisun menetelmät antavat lapselle mahdollisuuden kertoa ajatuksistaan, kokemuksistaan ja tunteistaan. Nämä menetelmät voivat toimia puheen ja sanallisen viestinnän tukena. Kädentaidot kehittävät mielikuvitusta, haastavat oppimaan uutta ja käyttämään omia taitoja. (Piirtäminen työmenetelmänä.)

Tärkeintä ei ole, että toiminnan seurauksena syntyy jokin tuote vaan myös itse tekemisen nautinto on tärkeää. Itse tuottaman tuotteen mielihyvää ei kuitenkaan saa väheksyä, koska lapset ovat yleensä todella ylpeitä ja innoissaan omista tuotoksistaan. Mitä varhaisemmassa vaiheessa lasta on ohjattu käsillä tekemisen ja luovuuden maailmaan, sitä parempi mahdollisuus hänellä on hyödyntää näitä taitoja myöhemminkin. Varhaiskasvatuksen taidekasvatus luo pohjaa lapsen tulevalle kehitymiselle. (Ruokonen, I. Rusanen, S. Välimäki, A. 2009; 56-59.)

Askartelua voidaan tehdä vaihtelevasti kaikkien ikäryhmien kanssa. Tärkeää on suunnitella toiminta ja sen vaatavuus ikäryhmälle sopivaksi muun muassa materiaalien ja välineidenkin osalta. Ohjaajan antama kannustus, rohkaisu ja tuki ovat lapselle tärkeitä. Askartelu kuuluu niin kuvataiteeseen kuin käsityöhönkin ja siinä harjoitellaan erilaisia asioita, kuten sorminäppäryyttä, materiaalien kokeilua, luovaa toimintaa, leikkiä, keksimistä ja yhdessä tekemistä. Kädentaidot antavat tekemisen ja onnistumisen ilon lisäksi, luovien ongelmien ratkaisu taitoja ja arjen taitamista. (Ruokonen, I. Rusanen, S. Välimäki, A. 2009; 60-64.)

Kädentaitojen harjoittaminen kehittää pitkäjänteisyyttä, keskittymiskykyä ja luovuutta. Aikuisen tehtävä on antaa lapselle mahdollisuus kädentaitojen harjaannuttamiselle, sekä antaa lapselle aikaa ja tilaa pohtia, tutkia ja oivaltaa. Aikuisella tulee olla kärsivällisyyttä ja jakaa lapsen kanssa ajatusta siitä, että hän voi itse luoda uutta ja omaa, eikä kaikkea tarvitse aina ostaa kaupasta. Aikuisen tulee antaa myös lapselle tilaa ja mahdollisuus oivaltaa ja ratkaista itse ongelmia, eikä aikuisen tule antaa valmista vastausta tai ratkaisua ongelmatilanteissa. Aikuisen tehtävä on myös huolehtia työskentelyn turvallisuudesta ja siitä, että välineet ja materiaalit ovat ikätasolle sopivat. (Ruokonen, I. Rusanen, S. Välimäki, A. 2009; 60-64.)

4 Arviointimenetelmät

Arvioinnissa tärkeää on kerätä tieto mahdollisimman monipuolisilla menetelmillä, jotka tulee valita lapsen iän, kulttuurin, kielen ja muiden yksilöllisten ominaisuuksien mukaan sopiviksi. Havainnointi on varhaiskasvatuksessa ensisijainen arvioinnin menetelmä, jonka avulla saa parhaiten tietoa lapsen tai lapsiryhmän oppimisesta. Arvioiva havainnointi sisältää sekä havainnointia että arviointia, joka tarkoittaa lasten oppimisen seuranta. Tämä on käytännössä lasten toiminnan seuraamista, katselua, kuuntelua ja dokumentointia. Havainnointi on jatkuvaa ja aikuinen havainnoi mitä lapsi jo osaa ja missä hän tarvitsee aikuisen apua. (Heikka, Hujala, Turja 2009; 75.)

Opinnäytetyössäni arviointimenetelminä käytin monipuolisia menetelmiä, kuten systemaattista havainnointia, itsearviointia, yksilö- ja ryhmähaastatteluita sekä päiväkodin henkilökunnan, lasten ja vanhempien kanssa käytyjä keskusteluita. Pyysin aktiivisesti palautetta toimintaan osallistuvilta lapsilta ja ryhmän aikuisilta. Tein yhteistyötä koko tiimin kanssa ja erityisesti yhteistyötä havainnoinnissa ryhmän lastentarhanopettajan kanssa, joka oli kanssani metsäretkillä ja tutkimustuokioissa. Heti prosessin alussa pyysin ryhmän muitakin työntekijöitä havainnoimaan toimintaa ja lapsia sekä antamaan palautetta tekemistään havainnoista. Arvioinnin tukena käytin monipuolisesti dokumentoinnin menetelmiä.

Dokumentoinnilla tarkoitetaan erilaisia arviointitiedon tallentamis- ja kirjaamismenetelmiä, kuten muistiinpanoja havainnoista, valokuvia, tallenteita, lasten tuotoksia ja kertomuksia. Dokumentoinnin avulla voidaan seurata lapsen oppimista ja edistymistä. (Heikka, Hujala, Turja 2009, 76.) Yhtenä arviointimenetelmänä käytin koko prosessin ajan kirjoittamaani oppimispäiväkirjaa, johon kirjasin toiminnan aikana omia ja muiden työntekijöiden tekemiä havaintoja sekä lasten tekemiä havaintoja. Dokumentteihin kuului monipuolisia menetelmiä, joista käytin omien ja muiden työntekijöiden havainnointien kirjaamista, lasten kertomuksien ja havainnointien kirjaamista, lasten tuotoksia, haastatteluiden kirjaamista ja valokuvia toiminnasta ja tuotoksista.

Dokumentoinnilla on hyvä tehdä näkyväksi lapsen kehitystä, kasvua ja oppimista niin lapselle itselleen kuin myös lapsen vanhemmalle. Dokumentointia on hyvä hyödyntää pedagogisesti lapsen oppimisen tukemisessa. Dokumentointi tarjoaa myös hyvän mahdollisuuden kasvattajalle tarkastella, arvioida ja kehittää omaa työtään. (Kurvinen, A. Neuvonen, S. Sivén, T. Vartiainen, J. Vihunen, R. Vilén, Marika. 2013; 471.) Koin erityisesti metsäseinän kuvaamisen vaihe vaiheelta tärkeäksi, koska alun tyhjistä seinästä lopun värikkääksi taideseinäksi oli huikea ero ja kontrasti, jonka pystyi havainnollistamaan hyvin lapsille, työntekijöille ja vanhemmille valokuvien avulla. Valokuvien lisääminen ryhmän blogiin antoi vanhemmille paremman käsityksen metsäretkistä, kuten myös tutkimustuokioiden vihkojen selaaminen vanhempainillassa lasten oppimisesta.

Lapsen aktiiviseen kuunteluun on hyvä pysähtyä välillä, koska lapsen todellisten viestien ymmärtämiselle on tärkeää, että aikuinen keskittyy kuuntelemaan ja kuulemaan, mitä lapsi haluaa viestittää (Kurvinen, A. Neuvonen, S. Sivén, T. Vartiainen, J. Vihunen, R. Vilén, Marika. 2013; 521-523). Tutkimus- ja kädentaidontuokioilla istuin usein lasten kanssa samaan pöytään keskustelemaan ja kuuntelemaan heitä. Kirjasin lasten sanomisia ylös heti tilanteessa sanatarkasti tai toisinaan tilanteen jälkeen suurpiirteisemmin. Lasten puheista nousi esille uusia hyviä ideoita, sain tietoa heitä kiinnostavista asioista ja pystyin huomioimaan niitä tulevan toiminnan suunnittelussa. Kuuntelin lasten puheita myös paljon tuokioiden ulkopuolella kuten

ruokaillessa, siirtymätilanteissa ja heidän leikkiessään. Pyysin ryhmän muita aikuisia ja lasten vanhempia kiinnittämään huomiota lasten puheisiin aiheemme ympärillä ja kertomaan minulle niistä.

Lapsen tulee tuntee olonsa haastattelutilanteessa turvalliseksi ja mukavaksi, jonka vuoksi on tärkeää luoda haastattelulle rauhallinen ympäristö, jossa välttää mahdolliset häiriötekijät. On hyvä suunnitella haastatteluun kysymyksiä etukäteen, mutta olla valmis lisäämään tarkentavia kysymyksiä lapsen vastausten pohjalta. On tärkeää antaa lapsen vastauksille tilaa ja välttellä johdattavia kysymyksiä, jotka sisältävät jo mielipiteen tai vastauksen. Haastattelussa tulee kiinnittää huomiota niin lapsen, kuin omiin eleisiin ja ilmeisiin. Lapselle tulee antaa aikaa hänen vastauksille ja olla kärsivällinen. Lasta ei tule keskeyttää, vaan kuunnella mitä hänellä on sanottavana. (Kurvinen, A. Neuvonen, S. Sivén, T. Vartiainen, J. Vihunen, R. Vilén, Marika. 2013; 169-170.)

Projektin aikana pidin lapsille useita ryhmähaastatteluita ja keskustelutuokioita, jolloin lapsilla oli mahdollisuus tulla kuulluksi ja kertoa mielipiteitään. Lapset arvioivat toimintaa ja kertoivat omista toiveistaan toiminnan suhteen. Ryhmähaastattelut oli vapaamuotoisia keskustelutuokioita, joissa kirjasin lasten sanomisia ylös. Kerroin lapsille, että heillä oli mahdollisuus vaikuttaa tulevaan toimintaan.

Koin tärkeäksi, että ennen lasten yksilö haastatteluiden tekoa meillä oli aikaa tutustua ja luoda luottamussuhdetta välillemme, jolloin lapset uskaltaisivat paremmin kertoa ajatuksistaan. Pidin lapsille erikseen yksilöhaastattelut projektin puolivälissä, jolloin kyselin heiltä heidän kokemuksistaan, toiveistaan ja ajatuksistaan liittyen metsäprojektiin. Kysyin lapsilta mitä he ovat oppineet ja mitä he vielä haluaisivat oppia. Haastatteluiden pohjalta tein tulevien viikkojen teemojen ja tehtävien suunnittelua.

Kävimme viikoittain arviointikeskusteluja tiimipalaverissa, jossa pyysin työntekijöiltä palautetta ja arviointia toiminnasta ja sen toteutuksesta. Kirjasin palautteet ylös ja suunnittelin tulevia toimintoja palautteiden pohjalta. Pyysin työntekijöiltä kirjallista palautetta yksittäisistä toimintakerroista, mutta myös projektin lopuksi koko prosessista ja sen vaikutuksista lapsiin sekä hyödyistä heille työntekijöinä.

Koko prosessin ajan olin yhteistyössä vanhempien kanssa muun muassa käymällä keskusteluita heidän kanssaan toiminnasta lasten päiväkotiin tulo- ja hakutilanteissa. Pyysin vanhemmilta suullista palautetta sekä heidän tekemiään havaintoja aiheen tiimoilta. Dokumentoimme vanhemmille tarkoitettuun ryhmän blogiin kuvia ja toiminnan kuvausta metsäretkistä ja tutkimustuokioista, jotta heidän oli mahdollista seurata toimintaamme. Esittelin toimintaa vanhemmille projektin aikana olevassa vanhempainillassa.

Arvioinnissa tulee olla voimaa antaa ohjeita muutokseen (Heikka, Hujala, Turja 2009; 76). Lapsilta pyysin palautetta suullisesti jokaisen toimintakerran aikana ja sen jälkeen yhteisellä keskustelulla. Pyysin lapsilta ideoita ja toiveita aina seuraavalle metsäretkelle. Lasten ideoiden sekä tekemiemme havaintojen pohjalta pyrin muokkaamaan tulevia viikkojen teemoja ja toiminnan sisältöä mahdollisuuksien mukaan. Kuuntelin, havainnoin ja kirjasin lasten toimintaa ja keskusteluja ylös sekä kuvasin toimintaa valokuvin. Jokaisen tuokion jälkeen tein kirjallista pohdintaa tuokion sujuvuudesta, sisällöstä, mielekkyydestä, lasten käytöksestä ja kommentaiteista. Seurasin lasten keskinäistä kommunikointia ja kirjasin heidän sanomisiaan ylös. Koko prosessin ajan arvioin ja tarkastelin työlleni asetettuja tavoitteitani, tehtävien sopivuutta lapsille sekä suunniteltujen toimintojen onnistumista.

5 Eettiset periaatteet

Opinnäytetyötä tehdessäni toimin varhaiskasvatussuunnitelman laatimien arvojen mukaisesti. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina on huomioida ensisijaisesti lapsen etu. Lapsella on oikeus suojeluun, huolenpitoon ja hyvinvointiin. Lapsia tulee kohdella tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti, sekä lasten mielipiteet tulee kuulla ja huomioida eikä lasta saa syrjiä. Nämä oikeudet on määritelty YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa, varhaiskasvatuslaissa ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa. (Varhaiskasvatuksen perusteet.2016;18.)

Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja nähdyksi. Lapselle tulee antaa mahdollisuus mielipiteensä ilmaisuun, hänen kehitystasolleen sopivin keinoin. Varhaiskasvatus perustuu ihmisoikeuksien, elämän ja kestävän elämäntavan kunnioittamiseen. Henkilökunnan tulee tukea lapsen kasvua ja opettaa heitä kunnioittamaan itseään, muita ihmisiä ja ympäristöään. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen ja kannustavaan palautteeseen. Lapsella on oikeus leikkiä, iloita onnistumisestaan ja oppimastaan, sekä rakentaa käsitystä itsestään ja maailmasta. Lapsen tulee tulla hyväksytyksi omana itsenään ja oppia hyväksymään erilaisuutta. Lapsella on oikeus yhteisöllisyyteen ja kuulua ryhmään. Hänellä on oikeus saada monipuolista tietoa, oppia uutta ja saada käsitellä tunteitaan. Varhaiskasvatus tukee lapsen sosiaalisia suhteita. (Varhaiskasvatuksen perusteet.2016; 19.)

Opinnäytetyöni aihe sisältää paljon eettisiä periaatteita, kuten ympäristön ja luonnon kunnioittaminen, lapsen luontosuhteen vahvistaminen, lapsen osallisuuden mahdollistaminen ja monipuolisen lapsilähtöisen toiminnan järjestäminen. Opinnäytetyössäni tärkeää oli lasten kuuleminen ja jokaisen lapsen huomioiminen yksilönä, lasten sosiaalisten suhteiden tukeminen ja ryhmään kuuluminen, lapsen oppimisen mahdollistaminen ja avoin yhteistyö ryhmän työntekijöiden ja lasten vanhempien kanssa.

Opinnäytetyön suunnittelussa ja toteutuksessa halusin painottaa lapsilähtöisyyteen. Toiminta suunniteltiin ja toteutettiin huomioiden pienryhmän lasten yksilölliset tarpeet. Halusin suunnitella toiminnan mahdollisimman innostavaksi ja mielekkääksi lapsille. Suunnittelussa, teoissa ja toteutuksessa otin huomioon lasten mielipiteet ja kiinnostuksen kohteet. Lasten luovuudelle oli tilaa eikä liian tiukkoja ja joustamattomia ohjeita ollut. Retkillä toiminta saattoi poiketa suunnitelmasta, johtuen metsässä lapsille heränneiden kiinnostusten kohteiden mukaan. Toiminta oli joustavaa ja sen keskiössä olivat lapset.

Arvioinnissa halusin kunnioittaa lapsen ja vanhemman oikeuksia ilmaista mielipiteitään tai jättää halutessaan vastaamatta. Keskustelut ja kysymyksiin vastaaminen oli lapselle ja vanhemmalle vapaaehtoista. Kaikki havainnointi ja arviointi tehtiin lapsen hyväksi ja hänen etuaan ajatellen. Arvioinnissa käytin monipuolisia menetelmiä ja tein yhteistyötä ryhmän muiden aikuisten kanssa mahdollisimman laadukkaan arvioinnin saamiseksi.

Jo varhaiskasvatustalaki sanoo, että lapsen varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteutettaessa ja arviotaessa lapsen mielipide ja toivomukset on selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Lapsen huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatukseen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Lapsille ja heidän huoltajilleen on toimintayksikössä järjestettävä säännöllisesti mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen suunnitteluun ja arviointiin. (Varhaiskasvatustalaki 7 b § .)

Mielestäni oli tärkeää, että ryhmän lapsia osallistettiin mukaan toimintaan, sen suunnitteluun ja arviointiin. Lasten osallisuus olikin suuressa roolissa koko prosessin ajan.

Koska toiminta toteutettiin alaikäisten lasten parissa, kerrottiin lasten vanhemmille toiminnan sisällöstä, metsäretkistä ja tutkimustehtävistä suullisesti. Vanhemmilta pyydettiin kuvaus- ja haastattelulupaa kirjallisesti. Vaikka päiväkotiryhmällä on luvat lasten kuvaukseen ja videointiin pyysin vielä opinnäytetyötäni varten erikseen lupaa kirjallisesti toimintaan osallistuvien lasten vanhemmilta. Varmistin vielä suullisesti, että jokainen vanhempi ymmärsi kuvien ja haastatteluiden tarkoituksen. Halusin toimia avoimesti lasten ja heidän vanhempiensa kanssa koko prosessin ajan, joten kerroin päivittäin heille toiminnan sisällöstä, retkistä, havainnoista ja tulevista ideoista. Vanhemmilla oli myös mahdollisuus seurata toimintaa ryhmän blogin kautta. Avoin yhteistyö vanhempien kanssa oli tärkeää ja kunnioitin heidän ajatuksiaan ja toiveitaan, joiden pohjalta muokkasinkin toimintaa mahdollisuuksien mukaan.

Tutkimuseettisesti lupa asiat ovat tärkeä asia opinnäytetyössä, joten opinnäytetyölle haettiin tutkimuslupaa Vantaan kaupungin sivistystoimen varhaiskasvatustalpalveluilta. Tutkimuslupahakemuksen liitteeksi oli liitetty kirjallinen opinnäytetyön suunnitelma. Opinnäytetyön yhteistyösopimus tehtiin päiväkodin johtajan ja ohjaajanani toimivan lastentarhanopettajan kanssa.

Toiminta suunniteltiin osaksi ryhmän varhaiskasvatustoimintaa ja pedagogiikkaa, eikä siitä tullut ylimääräistä häiriötä ryhmän lapsille, työntekijöille, eikä vanhemmille. Päinvastoin toiminta antoi ryhmälle mukavaa ja monipuolista tekemistä. Toiminta oli suunniteltu tukemaan lasten kasvua ja kehitystä. Ohjasin itsenäisesti lähes kaikki tuokiot. Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden pääpaino oli päiväkotiryhmän viisivuotiaiden lasten kanssa. Oikeudenmukaisuuden ja tasavertaisuuden vuoksi oli hyvä, että kaikki ryhmässä olevat viisivuotiaat pääsivät mukaan toimintaan ja saivat osakseen ryhmään kuuluvuuden tunteen.

Ammattieettisesti luottamus ja vaitiolovelvollisuus ovat tärkeitä periaatteita, joten opinnäytetyö toteutettiin lasten anonymiteettiä kunnioittaen. Lasten nimiä, eikä tunnistettavia kuvia julkaista opinnäytetyössä. Päiväkodin tai ryhmän nimeä ei myöskään mainittu, vaan yhteistyöpäiväkodista puhuttiin vantaalaisena päiväkotina. Toimin myös ammattieettisesti vaitiolovelvollisuutta noudattaen.

6 Toiminnalliset menetelmät

Suunnitteluvaiheessa mietin tarkkaan millaisia toiminnallisia menetelmiä haluaisin käyttää opinnäytetyössäni ja millaiset menetelmät toimisivat hyvänä jatkumona luontoteeman ympärillä. Halusin käyttää monipuolisia ja päiväkodin toimintaa tukevia menetelmiä. Mielestäni oli tärkeää huomioida toiminnassa omia kiinnostuksen kohteitani ja vahvuuksiani. Näitä asioita kannusti myös toiminnan suunnittelussa huomioimaan luontokerhotoiminnan vinkkikansio. Sovimme sopivista toiminnallisista menetelmistä yhdessä ryhmän työntekijöiden kanssa ja huomioin heidän toiveensa menetelmiä ja toimintoja valitessani.

Koko toiminnan idea ja aihe opinnäytetyölleni lähti ryhmän lastentarhanopettajan toiveesta tuoda luonto osaksi päiväkodin arkea, joten oli luontevaa, että yksi toimintamenetelmistä olisi metsäretket. Metsäretket valikoituivat yhdeksi tärkeimmistä menetelmistä, joka ohjasi muun toiminnan suunnittelua ja ideointia. Pääsääntöisesti ryhmän luontoaiheinen toiminta suunniteltiin alkamaan aina metsäretkellä, lukuun ottamatta kahta viikkoa, joissa metsäretki tarvitsi etukäteen virittäytymistä ja suunnittelua lasten kanssa päiväkodilla.

Lastentarhanopettajan toiveesta valitsin yhdeksi toimintamuodoksi suunnitella ja ohjata viisivuotiaiden viskarituokioita, jolloin syntyi ajatus luontoon liittyvistä tutkimistuokioista. Viskarituokioiden tarkoitus on tukea viisivuotiaiden lasten oppimisvalmiuksia ajatellen tulevaa esi-kouluvuotta. Tutkimustuokiot toteutettiin päiväkodin ryhmätiloissa pääsääntöisesti vihko- ja monistetehtävinä.

Päädyin valitsemaan yhdeksi toiminnalliseksi menetelmäksi kädentaidot. Aikaisemmasta työkokemuksestani tiesin askartelun olevan lapsille mielekästä. Pystyin käyttämään tässä hyödyksi omaa mielenkiintoani ja osaamistani kädentaidoissa. Luonto aiheena inspiroi ideoimaan monipuolisia aiheita askarteluille. Kädentaidot ovat myös osa päiväkodin arkea, joten pystyin luontevasti tukemaan ryhmän toimintaa. Ryhmän aikuiset suhtautuivat ideaan myös kannustavasti ja antoivat minulle vapauden toteuttaa kädentaidontuokiot ryhmän kanssa viikoittain. Ryhmän työntekijöiltä tuli toive luontoaiheisista päiväpiirituokioista. Sovimme tiimin kanssa, että ohjaisiin kerran viikossa luontoaiheisen, viikon teemaan sopivan päiväpiirin koko ryhmälle.

6.1 Metsäretket

Metsäretkien toiminnan suunnittelussa käytin apuna Luontoliiton luontokerhotoiminnan vinkkikansiota, joka tuki ajatustani tukea lapsen suhdetta luontoon, tarjota heille uudenlainen oppimisympäristö ja tukea lapsen kuvituksellista leikkiä (Green, M. Heikkilä, S. Soulanto, M. 2013). Toisena materiaalina jo suunnitteluvaiheessa käytin päivähoidon ja alkuopetuksen ympäristökasvatusideoista koostuvaa kirjaa Kiuru ja Koppakuoriainen (Lembidaski, K. Luomi, A. Markkula, T. Rantalainen, S. Sunikka, J. 2010). Päiväkodista saamani Koulumetsäopas käsikirja ja koulujen ja päiväkotien lähimetsien käyttöön ja turvaamiseen antoi hyviä vinkkejä metsätoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen (Sahi, V. 2014).

Ympäristökasvatuksen yksi tärkeimmistä tavoitteista on myönteisen suhteen rakentuminen luontoon. Monipuoliset omakohtaiset kokemukset tukevat tämän suhteen kehittymistä. Päivähoidon ja alkuopetuksen ympäristökasvatusidea kirjan mukaan luontoretkeilyä harrastetaan nykyään liian vähän ja monien lasten näkemys ja kokemus luonnosta rakentuu luontokirjojen tai television luonto-ohjelmien kautta. Aidon ja myönteisen luontosuhteen kehittymiselle on kuitenkin tärkeää omat aistikokemukset. Retkeily luonnossa tarjoaa monipuolisemman oppimis- ja toimintaympäristön kuin perinteinen päiväkotiympäristö. Lapset, joiden työskentely sisätiloissa on haastavaa, voivat saada onnistumisen kokemuksia luontoretkillä. (Lembidaski, K. Luomi, A. Markkula, T. Rantalainen, S. Sunikka, J. 2010.)

Retkillä halusin luoda ” Me ” tunnelmaa, vahvistaa lasten ryhmään kuuluvuuden tunnetta ja ryhmähenkeä. Metsäretki aloitettiin aina yhteisellä piirillä ja laululla, joka tuli viikkojen aikana tutuksi lapsille. Metsäretkien halusin olevan lapsille mieluisia ja herättävän heissä kysymyksiä ja pohdintaa. Jokaisella metsäretkellä lapsilla oli aikaa myös vapaaseen leikkiin ja tutkimiseen oman mielenkiinnon mukaan, johon luontokerhotoiminnan vinkkikansiokin kehoitti. Metsäretkillä oli leikin lisäksi suunniteltuja tutkimustehtäviä, joiden avulla tutustuimme luontoon ja opimme uutta. Metsäretkillä teimme erilaisia yksilö- ja ryhmätehtäviä, jotka olin suunnitellut viikoittain vaihtuvien teemojen ja lasten toiveiden pohjalta.

Metsäretket tehtiin päiväkodin läheisyydessä oleviin metsiin, joista toinen on heti päiväkodin vieressä ja toinen pienen kävelymatkan päässä oleva metsäsaareke, jota päiväkoti on ennenkin käyttänyt retkipaikkana. Metsäretkille otettiin mukaan reppu, josta löytyi pienet ensiaputarvikkeet tapaturmien varalta, luontokirjoja auttamaan lajien tunnistuksessa, kamera toiminnan ja löytämiemme asioiden kuvaamiseen, puhelin hätätilanteiden varalta, pienet eväät lasten toiveesta ja teemojen mukaan vaihtuvia tarvikkeita, mm. luupit ja kiikarit.

Turvallisuuteen kiinnitimme huomiota metsäretkillä ja ennakoimme retkien mahdolliset vaarat hyvin etukäteen. Ennen toiminnan alkua tutustuin Suomen luonnonsuojeluliiton Koulumetsä oppaaseen, josta sain hyviä vinkkejä turvallisuuteen liittyen retkillä. Turvallisuuden retkillä tulee kiinnittää huomiota ja samalla muistaa terve maalaisjärki ja kohtuus. Kaiken a ja o on ryhmän hallinta metsässä ja liikenteessä. Toiminnan turvallisuuden kannalta hyvää on, jos metsään mennään toistuvasti, jolloin lapsilla on mahdollisuus omaksua taitoja vaihteittain. Yhdessä laaditut säännöt helpottavat yhteistyötä. Tärkeää on, ettei lasten vapaata leikkiä aidossa luonnossa estetä turvallisuuden nojalla. (Sahli, V. 2014; 72-76.)

Suurimmat riskitekijät retkillä liittyivät reittiin, kun kävelimme metsäsaarekkeelle, lapsen mahdolliseen katoamiseen tai tapaturmaan retkillä. Pyrimme eliminoimaan kaikki riskitekijät mahdollisimman hyvin. Retkillä oli mukana aina vähintään kaksi aikuista. Lapsilla oli retkillä päällä heijastavat huomioliivit, joissa oli päiväkodin nimi ja puhelinumero. Pyrimme valitsemaan reitin niin, että meillä oli mahdollisuus käyttää kävelyteitä mahdollisimman paljon ja suojatiet ylitimme yhdessä ryhmänä, aikuisen johdolla. Lapset kulkivat matkat parijonossa ja me aikuiset olimme jonon ensimmäisenä ja viimeisenä, jolloin meillä aikuisilla oli koko ryhmä parhaiten hallinnassa. Meillä aikuisilla oli pareina lapset, joilla oli hieman vaikeuksia pysyä jonossa ja joiden keskittyminen saattoi helpoiten herpaantua. Puhelin oli aina retkillä mukana hätätilanteiden varalta.

Ennen ensimmäistä metsäretkeä sovimme lasten kanssa yhdessä säännöt, joita noudattamalla edesauttaisimme metsäretkien onnistumisen. Säännöt suunniteltiin yhdessä lasten kanssa pääosin turvallisuutta ja luonnon kunnioittamista ajatellen, toki myös niin, että kaikilla olisi mukavaa retkillä. Sääntöjä syntyi lisää metsäretkillä. Lopulliset yhteiset säännöt retkillä olivat:

1. Kävelemme parijonossa ja olemme valppaina liikenteessä.
2. Suojelemme metsää, emme katko eläviä puita, emmekä vahingoita luontoa.
3. Metsässä saa liikkua ja leikkiä, mutta aikuinen tulee olla näköetäisyydellä.
4. Ötököitä saa tutkia, mutta emme vahingoita niitä. Tutkimisen jälkeen ötökät päästetään takaisin luontoon.

5. Ollaan kivoja kavereita, eikä jätetä ketään yksin.
6. Pidetään yhdessä kivaa metsässä.
7. Ei laiteta suuhun mitään metsästä, esimerkiksi marjoja tai sieniä.
8. Ei juosta keppi kädessä.

6.2 Tutkimistuokioiden suunnittelu

Lapsi pursuaa uteliaisuutta tutkijana. Uteliaisuus on kuin alkuvoima lapsessa. Niin pitkälle kun lapsen kyvyt riittävät, hän haluaa jäsenellä ja tutkia kaikkea. Lapset oppivat parhaiten, kun he saavat itse tehdä. Myönteisten asenteiden syntymisen kannalta on tärkeää elämysten kokeminen. Lapsi muodostaa tietorakenteita ilmiöistä ja asioista, sekä hankkii tietoa kyselemällä. On tärkeää, että aikuinen on kiinnostunut ja arvostaa lapsen kysymyksiä ja ihmettelyä. Lapsen luontainen innostus voi kadota aikuisen välinpitämättömyyden vuoksi. (Nikkinen, I. 2000; 33-35.)

”Minkä kuulen - sen unohdan
 minkä näen - sen muistan
 minkä teen - sen ymmärrän”
 - Kiinalainen sananlasku

Tutkimistuokioiden suunnittelussa käytin apuna opettajan ja ohjaajan materiaalikansio Luontolipasta, joka on suunniteltu toimimaan esikouluopettajien oppaana muun muassa luontokasvatukseen. Poimin kansioista teemoihin sopivia ideoita ja materiaaleja tutkimustuokioidemme avuksi. (Kiiveri, K. Suomi-Vihonen, Sirkka 2002.) Tutkimustuokioiden tehtävien teossa käytin myös apuna Papunet palvelun kuvia (Papunet).

Tutkimustuokioiden tarkoitus oli syventää viisivuotiaiden lasten luontokokemusta tukien samalla heidän valmiuksiaan ajatellen tulevaa esikouluvuottaan. Tutkimustuokioidella teimme erilaisia viikkojen teemoihin liittyviä vihkotehtäviä. Tutkimustuokioiden tavoite oli harjoitella ohjeiden kuuntelemista, ohjeiden mukaan toimimista, oman vuoron odottamista ja omalla paikalla istumista. Tehtävien tekemisessä harjoiteltiin muun muassa hienomotorisia taitoja, kuten kynän ja saksien käyttöä, tehtävien hahmottamista, sekä tuettiin lapsen mielikuvituksen käyttöä ja luovuutta. Tutkimustuokioiden toteutettiin päiväkotiryhmän omissa tiloissa, muun ryhmän ulkoilun aikana. Tuokioiden kestivät kerrallaan noin tunnin.

6.3 Metsäseinä-Taideseinä

Idea ryhmän yhteiselle taidemetsäseinälle syntyi, kun halusin toteuttaa ryhmän kanssa luontoon liittyviä askarteluja. Halusin askartelujen liittyvän viikkojen teemoihin ja ajatus metsäseinästä askartelujen pohjana tuntui hyvältä. Koska toimintakausi oli syksyllä vasta alkamassa oli ryhmähuoneen seinillä paljon tilaa, eikä lasten töitä oltu vielä ehditty tehdä ja laittaa seinille.

Halusin toteuttaa yhdessä koko ryhmän lasten kanssa pysyvän taideseinän, joka toimisi hyvänä pohjana ympäri vuoden ryhmän askarteluille. Metsäseinän pohja maalattiin niin, että se olisi helposti muokattavissa eri vuodenajoille sopivaksi. Suunnittelin ja toteutin metsäseinän työstämisen ja siihen liittyvät askartelut tukemaan ryhmän viikoittaista toimintaa. Suunnittelin ja toteutin metsäseinän lasten kanssa itsenäisesti.

6.4 Päiväpiirit

Päiväkotiryhmässä on tapana järjestää päiväpiiri ulkoilun jälkeen ennen lounasta. Tarkoituksena on kokoontua yhteen ja rauhoittua ennen ruokailua ja päivälepoa. Yksi ryhmän työntekijöistä järjestää päiväpiirin, kun samaan aikaan muut ryhmän työntekijät valmistelevat ruokailutilan lounasta varten. Päiväpiirissä on ollut tapana muun muassa lukea satuja, lorutella, laulaa, kysellä lapsilta päivän kuulumisia ja esittää pieniä nukketatteriesityksiä. Päiväpiiri kestää noin 20 minuuttia. Lapset kerääntyvät lepoahuoneen sohville omille paikoilleen.

Suunnittelin ja toteutin luontoaiheisen päiväpiirin ryhmälle kerran viikossa. Toimintaa suunnitellakseni huomioin viikoittain vaihtuvat teemat ja pyrin tuomaan päiväpiiriin viikoittain uusia asioita liittyen niihin. Oma tavoitteeni oli tuoda päiväpiireihin luonto ja metsäaiheisia erilaisia toimintoja. Halusin toimia innostavasti ja saada lapset osallistumaan ja kiinnostumaan aiheista.

Materiaaleina käytin monipuolisesti kirjoja, leikkejä, lauluja ja loruja. Suunnittelin ja toteutin ryhmälle omat lorukortit, sekä materiaalit erilaisiin luonto- ja metsäaiheisiin leikkeihin ja satuihin. Käytin päiväpiirissä toistona useampana viikkona samoja lorukortteja, jotta ne tulisivat lapsille tutuiksi.

Aloitin muutamalla uudella lorulla ja lisäsin viikoittain uusia loruja viikon teemaan liittyen. Lapset nauttivat toistosta, koska tällöin heillä oli mahdollisuus oppia loruja ja muistaa niitä. Halusin osallistaa lapsia toiminnan lisäksi myös mukaan ohjaukseen. Ryhmän viisivuotiaat olivat useassa päiväpiirissä mukana näyttämässä esimerkkiä tai kertomassa ryhmän pienimmille

metsäretkistämme. Lapset saivat vuorotellen valita lorusalkusta mieleisiään loruja, joita sitten yhdessä loruttelimme.

Päiväpiiri alkaa aina rauhoittumisella, jossa harjoitellaan istumaan hetki omalla paikalla ja hiljentymään, jolloin kunnioitetaan toisia antamalla rauha ja mahdollisuus keskittyä toimintaan. Päiväpiiri on hyvä keino lapsen kielenkehityksen tukemisessa, opetellaan ja omaksutaan kieltä ja käsitteitä sekä jo opittuja kielellisiä taitoja. Päiväpiirissä myös harjoitellaan vuorovaikutustaitoja ja tuetaan lapsen osallisuutta. Aikuisen tehtävä päiväpiirissä on rohkaista ja tukea lapsia keskinäiseen vuorovaikutukseen leikkien ja keskusteluiden kautta. (Ota koppi.)

Päiväpiirissä lapsen kehitystä tukevia toimintoja ovat muun muassa laulut, lorut, leikit ja sadut. Päiväpiiri tarjoaa hyvän mahdollisuuden harjoitella leikki-ideoiden esiintuomista sanallisesti sekä lauseiden muodostamista. Lapsen ymmärtämistä on hyvä tukea kuva- ja havaintomateriaalien avulla, joita ovat muun muassa lorukortit, eläinhahmot, käsinuket ja satukirjojen kuvat. (Ota koppi.)

Aikuisen tehtävä on suunnitella päiväpiirit, osallistua niihin lasten kanssa ja tuoda siihen pedagoginen ja kielellinen ulottuvuus. Aikuisen tulee toimia lapsia innostaen ja osata itse eläytyä päiväpiirin toimintaan. Aikuisen tulee arvostaa ja olla itse innostunut päiväpiirin sisällöstä, jolloin hän myös pystyy paremmin motivoimaan lapset mukaan toimintaan. Aikuinen mahdollistaa lapsen osallisuuden, tukee lasten keskinäistä vuorovaikutusta, sekä antaa lapsille mahdollisuuden vaikuttaa päiväpiirien sisältöön ja heitä kiinnostaviin aiheisiin. Aikuisen tehtävä on taata jokaiselle lapselle mahdollisuus osallistumiseen ja estää kenenkään syrjiminen tai kiusaaminen. Osallisuus on tunnekokemus, jolloin lapsi tuntee kuuluvansa ryhmään. (Ota koppi.)

7 Toiminnallinen osuus

Opinnäytetyöni toiminnallinen osuus sijoittui lokakuusta marraskuun alkuun 2016. Toiminnallinen osuus kesti yhteensä viisi viikkoa, jonka aikana toteutin erilaisia luontoaiheisia teemaviikkoja. Teemaviikkojen toimintamenetelmät pysyivät viikoittain. Tässä kappaleessa kuvaan viikkojen teemat ja toiminnot. Toimintaviikkojen aikana toteutin kaksikymmentäyksi erilaista tuokiota.

Teema	Metsäretki	Tutkimustuokio	Metsäseinä	Päiväpiiri
Luonnon ihmeelliset värit	Värien tutkimista luonnossa	Sienimoniste/värit	Seinän luominen	Leikkiä/loruja
Lapset puuagenteja	Tutustuminen lähimetsään	Puumoniste	Oma puu+tarina	Satu/loruja
Meidän oma maja	Majan rakentaminen	Majan suunnittelu	Pilkulliset sienet	Satu/peli
Omituiset ötökät	Ötököiden tutkiminen	Ötökkämoniste	Oma ötökkä	Laulua/loruja
Metsän juhlaa	Koko ryhmän juhla metsässä	Juhlien suunnittelu	Söpöt hiiret	Kutsu/loruja

Taulukko 1: Viikkojen teemat ja toiminnalliset menetelmät

7.1 Luonnon ihmeelliset värit

Ensimmäisen viikon teemana oli luonnon ihmeelliset värit. Tarkoitus oli mukavan tekemisen kautta tutustua yhdessä tulevien viikkojen metsäretki kohteeseen, eli metsäsaarekkeeseen. Tavoitteena oli opetella yhdessä metsäsaarekkeelle kulkemista ja yhteisiä sääntöjä sekä niiden noudattamista. Tarkoitus oli myös seurata ja havainnoida lapsia ja heidän käyttäytymistään pienryhmässä ja metsässä. Teemana luonnonvärit antoi hyvän mahdollisuuden tukea lasten havainnointikykyä ja sitä, miten hyvin lapset tunnistavat värejä. Viikon teeman pohjalta tutustuimme myös tutkimustuokion toimintatapoihin ja vihkotehtävien aloittamiseen, ohjeiden noudattamiseen ja oman vuoron odottamiseen. Ensimmäisellä tutkimustuokiolla tarkoitus oli myös seurata muun muassa lasten kynän ja saksien käsittelytaitoja. Tällä viikolla aloitimme myös metsäseinän työstämisen.

7.1.1 Metsäretki

Metsäsaarekkeeseen tutustuminen oli ensimmäinen kerta, kun lähdimme yhdessä pidemmälle retkelle metsään. Olimme käyneet kerran ryhmän kanssa päiväkodin viereisessä metsässä kävelemässä ja leikkimässä. Heti ensimmäisellä kerralla huomasimme lastentarhanopettajan kanssa, ettei metsäretki tai metsässä oleminen olekaan kaikille lapsille luontaista tai tuttua. Muutama poika ei halunnut lähteä metsään ollenkaan ja kysyikin, onko pakko lähteä mukaan.

Aamupalan jälkeen kerroin lapsille, että lähtisimme tutkimusretkelle metsäsaarekkeelle, joka oli meille kaikille uusi metsäpaikka. Aloitimme metsäretken virittäytymällä retkitunnelmaan piirissä laulaen. Matkan kuljimme parijonossa. Metsän reunalla on iso pelto, jonka reunaan pysähdyimme. Annoin jokaiselle lapselle oman munakennon, joiden pohjiin olin värittänyt erivärisillä puuväreillä pohjaympyrät. Väreinä oli sininen, punainen, musta, keltainen, vihreä

ja ruskea. Lapset saivat tehtäväksi etsiä pellolta ja metsänreunasta sopivan värisiä asioita munakennoonsa.

Lapsista etsiminen oli hauskaa. He löysivätkin paljon erivärisiä lehtiä, pihlajanmarjoja, kiviä, hiekkaa, puunpalasia ja löytyi syksystä ja kylmistä ilmoista huolimatta muutamia kukkiakin, kuten puna-apilaa. Osa lapsista lähti reippaasti pellolle ja metsän reunaan etsimään värikkäitä luonnon kappaleita, kun taas osa jäi polulle aikuisen lähettyville ja teki löytöjä polun varrelta heinikosta. Osa lapsista löysi runsaasti värikkäitä asioita ja osalle tehtävä oli taas haastavampi eivätkä he millään meinanneet löytää kaikkia värejä.

Sovimme, että kun joku olisi valmis, hän voisi lähteä näyttämään kavereille paikkoja, joista oli itse löytänyt erivärisiä asioita. Oli kiva huomata, miten innoissaan lapset auttoivat kavereita ja yhdessä kaikkien kennot saatiinkin täyteen. Otimme kennot mukaan ja lähdimme metsäsaarekkeelle, joka oli aivan pellon vieressä. Löysimme metsästä kaatuneen puunrungon ja kävimme sen päälle istumaan. Puunrungolla istuessamme tutkimme aarteita, joita olimme metsästä löytäneet ja lapset esittelivät ja tutkivat löytämiään asioita innolla. Sovimme myös, että veisimme yhden munakennoista takaisin päiväkotiin, jotta lapset voisivat näyttää ryhmänsä muille lapsille löytöjään.

Kuva 1: Luonnon ihmeelliset värit

Seuraavaksi annoin lapsille tehtäväksi tutkia metsäsaarekettä. Kerroin lapsille, että he voisivat tutkia aluetta kuten puita, kiviä, kantoja, kasveja, sieniä. Muutama poika lähti mielellään kiertämään ja tutkimaan aluetta, mutta loput lapsista jäivät aikuisten lähetyville. Huomasin, että osalle lapsista metsä oli jännittävä paikka, eivätkä he osanneet ollenkaan lähteä oma-toimisesti tutkimaan aluetta. Pyysin lapset mukaan ja lähdin tutkimaan kaatuneita puita, kääntelemään kiviä ja kiertämään aluetta heidän kanssaan. Lapset lähtivätkin mieluusti mukaan tutkimaan, mutta vain yksi poika rohkeni itse koskea kaatuneiden puiden kaarnaan ja tutkia sen alla olevaa elämää. Alue oli mielestäni todella kutsuva, ehkä hieman jännittävä ja hämärä. Yllätyin etteivät lapset osanneet lähteä itsenäisesti leikkimään metsään. Minulle tuli tunne, että metsässä oleminen oli uutta osalle lapsista.

Kaksi poikaa kysyi muutaman kerran, että joko lähtisimme takaisin päiväkodille. Heidän mielestään metsässä oli tylsää, eikä siellä voinut leikkiä. Muutama lapsi löysi metsästä sieniä, josta muutkin lapset innostuivat. Etsimme erilaisia sieniä ja tutkimme niitä. Puhuimme myös siitä, ettei sieniin saisi koskea käsin, jollei tunnistaisi sientä varmuudella syötäväksi sieneksi. Sovimme yhdessä säännön, ettei sieniin koskettaisi. Samalla tuli keskustelua muista myrkyllisistä asioista, joita metsässä voisi olla. Näitä olisi muun muassa metsäsaarekkeelta löytyvät kielonmarjat. Sovimme, ettei metsästä saa laittaa suuhun mitään. Metsässä saattaisi olla vielä myös käärmeitä, jonka vuoksi metsään tultaessa tömistelisimme aina hyvin ja käyttäisimme aina saappaita.

Lähdimme kävelemään takaisin päiväkodille ja pellon reunaan kulkiessamme, yksi poika löysi hienon syvän kolon. Lapset innostuivat kaikki tutkimaan koloa ja päättelimme sen olevan hii-ren koti. Tästä kolosta meillä riitti juteltavaa koko matkan ajaksi. Retki kesti meillä yhteensä noin kaksi tuntia matkoineen. Päiväkodilla lapset puhuivat paljon retkestä ja sanoivat tykänneensä olla metsässä ja halusivat mennä sinne uudestaan. Tämä antoi minulle pienen toivon kipinän, että voisin hyvinkin onnistua tavoitteissani saada lapset viihtymään metsässä. Tarvit-taisiin ohjattua mielekästä tekemistä ja aikuisen tukea ja turvaa. Aikuisen osallistuminen toimintaan oli selvästi monelle lapsista tärkeää, jotta he uskalsivat itsekkin alkaa tutkimaan ja liikkumaan metsässä.

Kuva 2: Hiiren pesäkolo

7.1.2 Tutkimistehtävä

Seuraavana päivänä tutkimustuokiolla aloitimme luontovihkon tekemisen. Olin varannut kaikille pienryhmän lapsille oman A-4 kokoisen vihkon, aikakausilehtiä, liimaa ja sakset. Tehtävänä lapsilla oli koristella luontovihkon kannet. Annoin lapsille ohjeeksi etsiä aikakausilehdistä luontoaiheisia kuvia, leikata ne irti ja liimata vihkon kanteen. Lapset tekivät todella tarkkaa työtä, löysivät paljon erilaisia kuvia ja tekivät jokainen omanlaisensa koristelun. Tarkoituksena minulla oli seurata lasten taitoa käyttää saksia ja kuinka moni osaisi jo kirjoittaa oman nimensä. Saksien käsittelyssä oli suuria eroja, osalle se oli helppoa ja osa tarvitsi selvästi apua. Pienimpien kuvien leikkaaminen oli haastavaa, jolloin neuvoin lapsia ensin ottamaan irti koko sivun ja tämän jälkeen pienen kuvan leikkaaminen olisi helpompaa. Vihkojen kansista tuli upeita ja persoonallisia. Lopuksi lapset kirjoittivat omat nimensä vihkon kanteen. Kaikki yhtä lasta lukuun ottamatta osasivat kirjoittaa nimensä. Harjoittelimme lapsen kanssa kirjoittamista yhdessä. Kirjoitin pojalle mallin ja autoin häntä kirjoittamisessa kädestä pitäen. Pojalla oli suuri halu oppia oman nimensä kirjoittaminen, varmasti myös siksi, että muut sen jo osasivat.

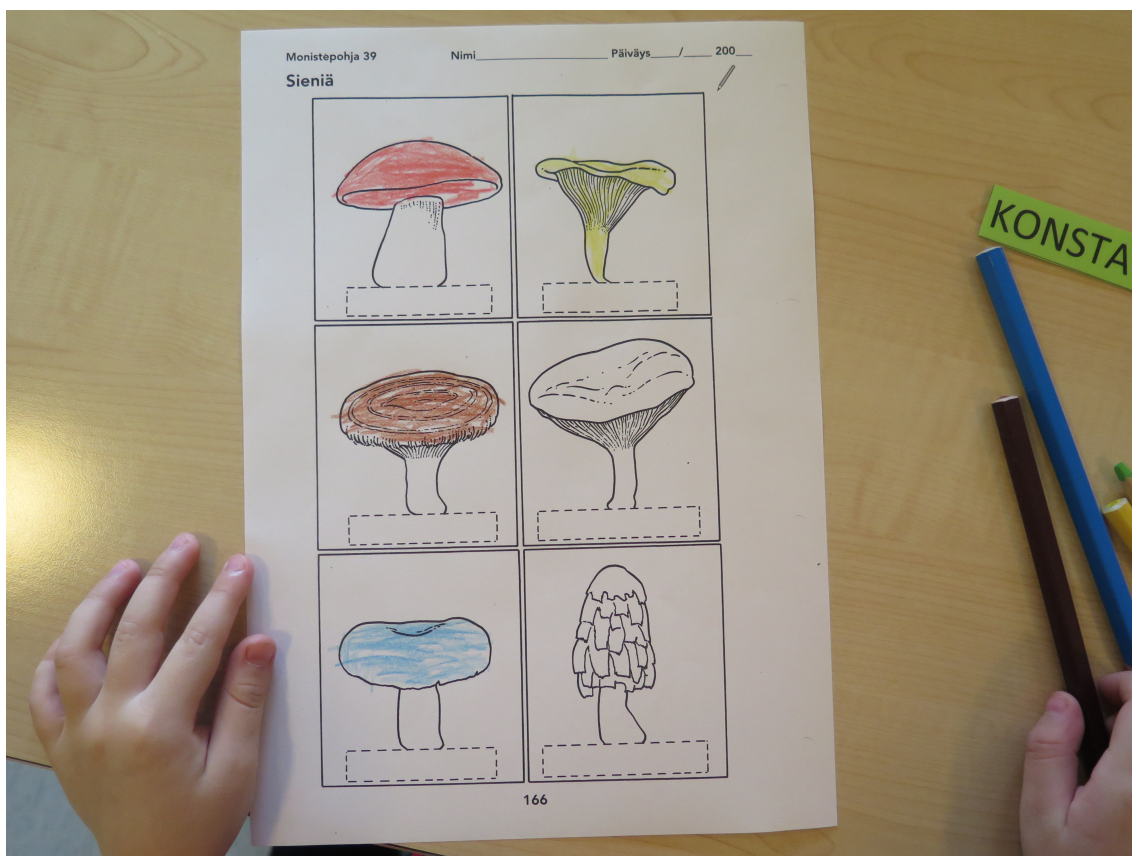
Kuva 3: Tutkimustuokion tehtävä vihkon koristelu

Lapset tekivät kansien koristelun melko nopeasti, johon olinkin varautunut tekemällä heille ensimmäiseksi vihkotehtäväksi sienimonisteen. Valitsin sienet, koska olimme tutkineet niitä metsäretkellä ja ne kiinnostivat lapsia. Tämän viikon teemamme metsäretkellä oli värit, joten olin suunnitellut tehtävän niin, että monisteen sienet väritettäisiin ohjeiden mukaisesti eri väreillä. Kunkin sienen värin olin määritellyt taululle värikortein. Värikortti oli aina sienen kohdalla. Lasten tulisi siis värittää sienet oikealla värillä, leikata ne irti ja liimata vihkoon. Väreiksi olin valinnut samat värit mitä metsäretkelläkin käytin munakennoissa.

Tehtävä ei ollut liian vaikea, mutta se vaati ohjeiden seuraamista, tarkkuutta ja keskittymistä. Tehtävä oli lapsista mieluinen ja he olivatkin hyvin ylpeitä uusista tutkimusvihkoistaan. Vihkoja esiteltiin iltapäivällä vanhemmille, kun he tulivat lapsia hakemaan. Jaoin lapsille vielä isojen vihkojen lisäksi pienemmät vihkot, joihin saisi tutkimustehtävien jälkeen vapaasti piirtää. Tämä estäisi turhautumisen nopeilta tekijöiltä ja mahdollistaisi myös työrauhan niille, joilla tehtävien tekemiseen menisi enemmän aikaa.

Kuva 4: Tutkimustuokion vihkotehtävän ohjeet kuvina

Kuva 5: Tutkimustuokion vihkotehtävä aiheesta värit

7.1.3 Metsäseinä

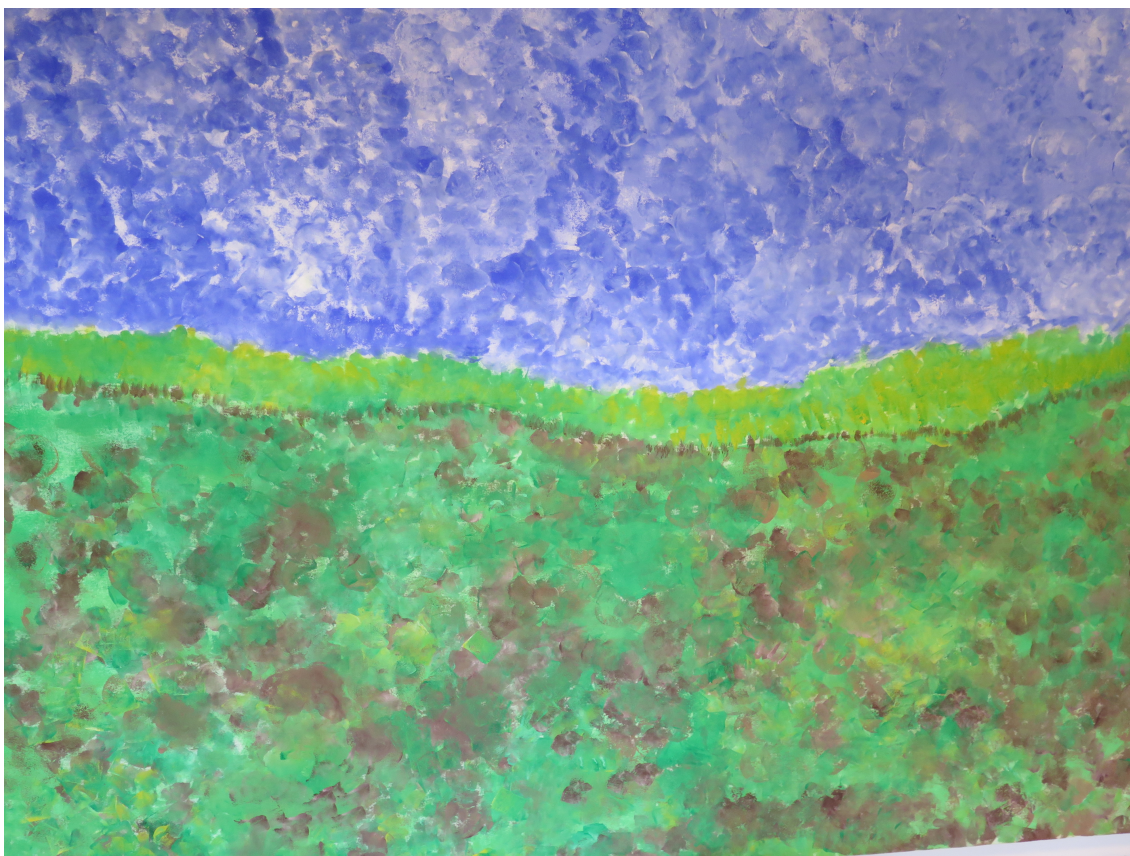
Aloitimme metsäseinän työstämisen tällä viikolla ja tavoitteena oli luoda yhdessä koko ryhmän yhteinen taideseinän pohja. Tarkoitus oli tutustua väreihin, maalien käyttöön ja maalaamiseen sienen avulla. Olin löytänyt päiväkodin varastosta isoja styroksilevyjä ja lakanakan-kaita. Päälystin styroksit kankaalla ja kiinnitin ne ryhmähuoneen tyhjälle seinälle. Maalasimme koko ryhmän lasten kanssa pienryhmissä ja pienimpien kanssa pareittain metsäseinää.

Olin varannut vesiliukoisia pullovärejä, sekä sieniä maalaamista varten. Kerroin lapsille, että tarkoituksena olisi maalata iso taulu, jossa olisi maata, metsää ja taivas. Lapset maalasivat innoissaan sienillä töpöttämällä seinää. Maalasin itse lasten kanssa ja neuvoin heitä värien ja sienien käytössä. Sienellä töpöttämällä jäljestä tuli elävöpintaista ja vaihtelevaa. Töpöttäminen oli myös helppoa eri-ikäisille ryhmän lapsille ja samaa tekniikkaa käyttämällä seinästä tuli yhtenäinen. Osa lapsista jaksoi maalata pidempään ja osa muutamia minutteja. Tällä ensimmäisellä kerralla oli hyvä havainnoida jokaisen ryhmän lapsen kiinnostusta ja motorisia taitoja tulevia kädentaidon tuokioita ajatellen.

Mielestäni tärkeää oli, että seinään tuli kaikkien lasten taidonnäyte, koska seinä tulisi jäämään ryhmän taideseinäksi. Seinän valmistuttua tein vielä kuuden lapsen kanssa styroksista ison auringon maalaamalla ja liimaamalla rypisteltyjä silkkipapereita. Aurinkoon tehtiin säteet kultaisista strasseista ja aurinko kiinnitettiin kattoon metsäseinän yläpuolelle. Lapset olivat todella ylpeitä seinästä ja sitä ihmeteltiin ja tutkittiin monena päivänä. Vanhemmille seinää esiteltiin iltapäivästä ja seuraavana aamuna päiväkotiin tullessa. Seinästä tuli paljon hienompi kuin osasin ensin kuvitella. Saimme yhdessä tehtyä hienon pohjan tuleville luontoaiheisille askarteluille, jota ryhmän aikuiset lupasivat käyttää askarteluiden pohjana läpi vuoden.

Kuva 6: Metsäseinän lähtötilanne

Kuva 7: Metsäseinän pohja maalattuna

Kuva 8: Metsäseinän iloinen aurinko

7.1.4 Päiväpiiri

Ensimmäisen päiväpiirin aloitukseksi otin lapsille entuudestaan tutun leikin. Leikissä yksi lapsista tulee muiden eteen istumaan tuolille ja laittaa kädet selän taakse. Lapsella on kaunis pieni kivi kädessä. Lapsen tehtävä on selän takana laittaa kivi toiseen käteen piiloon samalla kun muut loruttelevat seuraavanlaisen lorun: ”Kätken kätken kiveä, sotken, sotken savea, mahdatko arvata kummassa kädessä kullan kallis kivi on? ” Lorun loputtua lapsi laittaa kädet etupuolelle ja valitsee jonkun lapsista arvaamaan kummassa kädessä kivi on. Kun lapsi on arvanut, pääsee hän seuraavaksi tuolille arvuuttajaksi. Tein ryhmälle omat luontoaiheiset lorukortit, joita käytän päiväpiireillä. Tällä päiväpiirillä tutustuimme kolmeen uuteen loruun lasten kanssa.

Lorujen jälkeen jatkoimme viikon teemalla värit. Tarkoituksena oli opetella eri värien nimeämistä ja tunnistamista. Olin ottanut metsäretkeltä päiväkodille mukaan yhden kennollisen lasten luonnosta löytyneitä eri värisiä asioita ja esittelin päiväpiirissä koko ryhmälle niitä. Viisivuotiaat lapset saivat kertoa ryhmän muille lapsille mitä olivat löytäneet metsästä. Kävimme myös läpi lasten lempivärejä ja värejä joita heiltä löytyi vaatteista. Minulla oli väri-

kortteja, joista kyselin lapsilta värien nimiä. Päiväpiirin loputtua syömään sai lähteä, kun sa-
noin värin nimen ja jos samaa väriä löytyi lasten vaatteista.

Kuva 9: Ryhmälle tekemiäni lorukortteja

7.2 Lapset puuagentteina

Toisen viikon teemana olivat puut. Tavoitteena oli tutustua yleisimpiin lehti- ja havupuu la-
jeihin, tutustua metsässä liikkumiseen ja luoda hyvää ryhmähenkeä. Halusin lähteä lasten
kanssa lähimetsään retkelle, jotta voisimme tutkia lähimetsän puulajeja, sekä tekisimme eri-
laisia pari- ja ryhmätöitä. Heti projektin alkuun halusin mukavaa yhteistä tekemistä, jotta
saisimme pienryhmän sisälle hyvän yhteishengen ja yhdessä tekemisen meiningin. Koska lap-
set ovat luontaisia tutkijoita, halusin myös kehitellä konkreettisia tutkimustehtäviä ja pohdin-
taa teeman ympärille.

Olin kerännyt aiheen ympärille erilaisia kuva- ja tietokirjoja. Olin suunnitellut papunettiä
apuna käyttäen tutkimustehtäviä ja suunnitellut kädentaitoihin sopivan puuteemaisen tehtä-
vän. Olin käynyt itse etukäteen lähimetsässä ja katsellut sopivia paikkoja, jossa tutkimusteh-
tävät kannattaisi toteuttaa.

7.2.1 Metsäretki puiden maailmaan

Aloitimme metsäretken yhteisellä piirillä ja alkulaululla, jonka jälkeen kerroin lapsille, että menemme lähimetsään ja meillä olisi tärkeä tehtävä puuagentteina. Lähdimme metsään ja olin valinnut retkikohteeksi päiväkodin lähimetsän, jossa tiesin olevan runsaasti erilaisia havu- ja lehtipuita. Otin mukaan jokaiselle lapselle suurennuslasin tutkimista varten. Metsään saavuttuamme, annoin lapsille erilaisia tehtäviä, joita olin etukäteen suunnitellut. Ensin matkalla metsään kyselin lapsilta vastaantulevien puiden nimiä ja kuulostelin, miten hyvin he puita tunnistavat. Muutama tunnisti hyvin, mutta joukossa oli myös osa, jotka eivät osanneet juuriakaan nimetä puita. Kävimme yhdessä puiden luona ja kerroin lapsille, mistä puun voisi tunnistaa. Kävimme läpi koivun ja sen tunnistettavan valkoisen rungon ja pienet lehdet, tammen ja siinä kasvavat tammenterhot, sekä lehden muodon. Tutkimme pihlajan, jonka punaisista marjoista ja lehden muodosta se on helppo tunnistaa, vaahteran ja sen suuren syksyllä värikkään lehden. Havupuista opettelimme kuusen, jonka pienet neulaset ja pitkän mallinen käpy erottaa sen männyn kaksihaaraisista pitkistä neulasista ja pienestä pyöreästä kävystä.

Jatkoimme puiden tutkimista suurennuslasien avulla. Jokainen lapsi sai oman suurennuslasin ja annoin erilaisia tehtäviä. Tehtäviä oli mm. tutkia erilaisten puiden runkoja ja kaarnaa, puissa olevia ja maahan pudonneita lehtiä sekä ötököitä mitä puunrungoista saattaa löytyä. Lapset tutkivat innokkaina ja hämmästelivät puiden erilaisia pintoja. Suurennuslasilla katsottuna kaarnat näyttivätkin todella hienoilta. Yksi ryhmämme poika löysi ison lukin, jota jokainen ryhmäläinen kävi suurennuslasilla ihailemassa. Yksi ryhmän poika löysi pihkaa kuusen rungosta ja sitä me myös yhdessä tutkimme ja ihmettelimme.

Kuva 10: Metsäretkellä tutkiskelua

Seuraavaksi tehtävänä oli mitata puita. Ensin oli tehtävänä löytää sellainen puu, jonka ympärille omat kädet ylettäisivät, tämä oli helppoa kaikille. Seuraavaksi tuli löytää vähän suurempi puu, jonka ympärille tarvittaisiin kaverin kädet avuksi. Kolmantena tehtävänä oli löytää vielä suurempi puu, johon tarvittiinkin kolmen lapsen kädet. Kavereiden kanssa puiden mittailu oli lapsista hauskaa ja samalla pääsi harjoittelemaan leikin varjolla pieniä matemaattisia tehtäviä.

Lopuksi sai vielä vapaasti tutkia ja kulkea metsässä kavereiden kanssa. Lapset olivat mielestäni innostuneita tehtävistä ja kuuntelivat tarkasti. Tutkimme yhden pojan löytämää puuta, jossa puunrunko haarautui maasta kahdeksi puuksi. Tämä oli selvästi mielenkiintoinen asia ja vaati tutkimista. Keräsimme lasten kanssa myös maasta jokaiselle tutkimallemme puulle kuuluvia asioita kuten esim. puunlehtiä, neulasia ja keppejä. Otimme ne mukaan päiväkotiin.

Kuva 11: Puiden tutkimista suurennuslaseilla

7.2.2 Puun tutkimistuokio

Seuraavana päivänä pidin pienryhmälle suunnittelemani tutkimustuokion päiväkodissa. Jatkoimme puuteemalla ja teimme vihkotehtäviä omaan luontovihkoon. Aloitin tuokion käymällä

läpi edellisen päivän metsäretkellä tutkimia puita ja niille ominaisia tunnusmerkkejä. Näytin poimimiamme lehtiä, neulasia, marjoja ja keppejä ja kyselin muistavatko lapset, mistä puusta mikäkin oli. Koivu, kuusi ja pihlaja oli lapsille helppo muistaa. Vaahteran ja tammen nimet olivat selvästi vieraampia.

Olin tehnyt jokaiselle lapselle oman monisteen, jossa oli puiden kuvia, joita olimme edellisenä päivänä tutkineet metsässä. Puunkuvan lisäksi monisteessa oli jokaiseen puuhun liittyvä kuva. Lasten tehtävä oli löytää jokaiselle kuvalle pari, värittää kuvat, leikata ne irti ja liimata omaan luontovihkoon parit vierekkäin. Sovimme, että tarkistaisin jokaisen parit, ennen vihkoon liimaamista. Vaikka olimme juuri käyneet läpi puiden nimet ja tunnusmerkit, ei tehtävä ollutkaan niin helppo. Paperilla pareja oli vaikeampi löytää, mutta jokainen lapsi onnistui tehtävässä. Autoin jokaista lasta yksilöllisesti tarpeen mukaan.

Kuva 12: Tutkimistuokion vihkotehtävä aiheesta puut

Kun olimme liimanneet kuvat vihkoon, kysyin lapsilta tietävätkö he mistä osista puu koostuu? Ensimmäisenä yksi poika sanoi, että puulla on runko, joten piirsin puunrungon. Seuraavaksi yksi tyttö sanoi, että lehdet, jonka jälkeen kysyin, että missä ne lehdet ovat kiinni, jolloin yksi lapsista sanoi oksissa. Viimeisenä kysyin, millä puu on maassa kiinni ja millä se saa ravintoa, jonka jälkeen yksi muisti metsässä tutkimamme juuret. Piirsin puun liitutaalulle ja nime-

sin puiden osat. Viimeisenä jokainen lapsi sai piirtää omaan luontovihkoon oman unelma puunsa. Ainoa ohje oli, että puulla tulisi olla juuret, runko ja oksat. Lapset piirsivät innoissaan runsaita ja värikkäitä puita.

7.2.3 Puut tutuiksi lähimetsässä

Puuteema jatkui seuraavana päivänä uudella metsäretkellä. Menimme päiväkodin lähimetsään ja lapset istuivat kalliolle kuuntelemaan, kun luin heille Uppo-nallen ystävät, puut ja linnut satukirjaa (Taina, H. Karjalainen, E. 2004). Olin valinnut edellisen viikon teemaa toistaen samoista puista kertovia pieniä tarinoita, joita olimme tutkineet metsässä. Jokaisen tarinan jälkeen lasten tehtävänä oli käydä etsimässä tarinan puu metsästä. Kävimme läpi tammen, koi-vun, kuusen, pihlajan ja männyn. Lapset jaksoivat kuunnella hyvin tarinoita, mutta omien puiden löytäminen ei ollutkaan niin helppoa. Osa lapsista auttoi toisiaan, osa löysi helposti, osalle tehtävä oli vaikeampi. Kaikki kuitenkin löysivät omat puut pienellä avustuksella. Miellestäni lapset eivät vielä uskaltaneet lähteä aikuisen luota kauemmaksi etsimään, vaan he pyörivät muutaman metrin etäisyydellä aikuisesta.

Olin ottanut selvää edellisellä metsäretkellä lasten kiinnostusta herättäneestä pihkasta ja kerroin lapsille, että pihka on kuin puun laastari. Kun puuhun tulee haava, puu alkaa erittää pihkaa, joka paikkaa haavan ja suojelee puuta. Kerroin myös, että pihkaa on käytetty ennen vanhaa purukumina. Ajatus pihkasta purukumina nauratti lapsia. (Tuottava tuohi.fi.)

Seuraavana tehtävän oli etsiä maasta sellainen oksan, josta haluaisi tehdä oman puun päiväkodissa. Annoin malliksi noin 30-40 cm pituisen oksan, joka hahmotti lapsille oksan kokoa, jota he lähtivät etsimään. Tässä tehtävässä moni tarvitsi aikuisen apua ja oikean oksan löytäminen tuntui olevan vaikeaa. Me aikuiset keräsimme myös muutamia ylimääräisiä oksia mukaan ryhmän niille lapsille, jotka olivat tuona päivänä pois päiväkodista. Kerroin lapsille, että oksasta teemme heille omat puut, jotka tulisivat osaksi tekemäämme metsäseinää.

Metsäretkellä kaksi poikaa löysi metsästä jonkun tekemän majan ja innostuivat leikkimään majassa. Lapset kertoivat haluavansa tehdä oman majan metsään. Sovimme, että voisimme jollakin metsäretkellä rakentaa majan, mutta aluksi meidän tulisi suunnitella sitä päiväkodissa.

7.2.4 Minun puuni ja metsäseinä

Seuraavana päivänä jäimme pienryhmän kanssa sisälle tekemään tutkimustehtävänä puun "istuttamista". Olin kerännyt viikon aikana tyhjiä maitotölkkejä, joihin valoimme oksat kiinni

kipsillä. Lapset koristelivat maitopurkit maalaamalla ja tekemällä jokainen yksitellen kanssani kipsijauheesta ja vedestä sopivan seoksen, johon he kiinnittivät oksansa. Kerroin lapsille, että kirjoittaisimme jokaisen kanssa puusta oman tarinan.

Kuva 13: Metsäseinän oma puu

Olin valinnut erilaisia materiaaleja puiden koristelua varten ja lapset saivat suunnitella puun koristeet. Materiaaleina oli silkkipaperin silppuja, strasseja, helmiä, lankaa ja eri värisiä tarroja. Lapset keräsivät haluamiansa materiaaleja purkkeihin ja liimasivat niitä puihinsa. Lapset olivat innoissaan ja puista tuli upeita ja värikkäitä. Lapset käyttivät monipuolisesti materiaaleja. Lapset miettivät tarkkaan, mitä marjoja, kukkia tai hedelmiä puissa kasvaa ja mitä mikäkin materiaali edusti. Yksi poika laittoi puuhunsa helmen, joka oli ninjojen voima timantti. Toisella helmet olivat omenoita ja kolmannella keijupölyä. Koin, että tehtävänanto oli selkeä ja innostava, sekä mielikuvitukselle oli jätetty sopivasti tilaa. Koen itse innostavana materiaalien käytön, ja sen ettei askarreltaessa ole luotu liian selkeitä ohjeita, vaan lapsi saa käyttää luovuuttaan ja innostua tekemään oman näköisiä töitä. On hauska huomata, miten erilaisia lasten tuotokset ovat vaikka kaikki ovat saaneet samat ohjeet. Toisen työ on hyvinkin värikäs, ronski ja materiaaleja on käytetty reilusti, kun samaan aikaan toisen työ voi olla hyvinkin harkittu, herkkä ja maltillinen. Kädentaidoissa halusin korostaa lapsille sitä, että he voivat tehdä

juuri sellaista mikä itsestä tuntuu hyvältä, ettei taiteessa voi tehdä oikein tai väärin. Tärkeintä on heittäytyminen ja ilo tehdä.

Kun puut olivat valmiita, olin suunnitellut pienen kyselylomakkeen lapsille, jonka avulla saisimme luotua puulle oman tarinan. Ennen haastattelua pohjustin lapsia kertomalla, että vastaukset saisivat olla täysin mielikuvituksellisia tarinoita, eikä niiden tarvitsisi olla totuuden mukaisia. Haastattelin lapset yksitellen ja oli hauska huomata, miten erilaisia tarinoita lapset puilleen keksi. Yhdellä puu oli tammi, toisella ninjojen salapuu, kun taas kolmannella karkki-jäätelöpuu. Lasten mielikuvituksen erot näkyivät hyvin tarinoissa. Osan lapsista oli helppo heittäytyä ja kertoa mielikuvituksellista tarinaa, kun taas osa kertoi puun tarinaa viikon aikana oppiman tiedon pohjalta. Olin tehnyt paperille pienet kysymykset joiden alle kirjasin lasten vastaukset ja lopuksi tarina liimattiin oman puun purkin kylkeen.

Tässä lasten omalle puulle tekemäni kysymykset ja kahden lapsen vastaukset omasta puustaan:

Minun puuni on: ”Kirsikkalehtipuu.”

Puuni kasvaa: ”Tossa ihan lähellä metsässä.”

Puuni salainen voima: ”On se, ettei se vahingoitu vaikka meteoriitti iskee siihen.”

Hoito-ohjeet puulleni: ”Antaa vettä ja halia. Ninjat suojelee sitä.”

Salaisuus jonka puulleni kerron: ”Salaisen piilopaikkani metsässä, joka on ison kiven takana.”

Minun puuni on: ”Tammi.”

Puuni kasvaa: ”Suomen metsässä.”

Puuni salainen voima: ” Se on suuri puu.”

Hoito-ohjeet puulleni: ”Se tarvitsee vettä ja valoa.”

Salaisuus jonka puulleni kerron: ”Ei ole salaisuutta.”

Viikon aikana askartelin myös ryhmän pienempien lasten kanssa metsäseinällemme satupuita kartongista ja silkkipapereista. Ryhmän 3-4-vuotiaat tekivät kanssani pienryhmissä tai pareittain puut, jotta pystyin olemaan tarvittaessa apuna ja antamaan yksilöllisesti aikaa lapselle. Puunrungot olin valmiiksi suunnitellut ja leikannut. Lasten tehtävänä oli valita mieleisiään värejä silkkipapereista, rypistellä ne ja liimata puuhun. Puista tuli ihanan värikkäitä. Osa lapsista halusi pidempiä oksia, joten liimasimme heidän kanssaan strasseista pitkiä oksia puun runkoon.

Puun tekeminen oli lapsista hauskaa. Ilo, onnistumisen tunteet ja ylpeys omasta työstä oli vahvasti havaittavissa ja näkyi lasten tekemisessä ja puheessa. Töitä esiteltiin kavereille ja iltapäivällä vanhemmille. On palkitsevaa nähdä lasten tyytyväisyys, kun he saavat kehuja

omista taidoistaan ja kun he onnistuu luomaan jotain omaa. Uskon, että nämä positiiviset keuhut ja kauniit sanat tukevat lapsen itsetuntoa.

Kuva 14: Metsäseinän värikkäät puut

7.2.5 Päiväpiiri

Päiväpiiriin olin valinnut metsään sopivan pienen tarinan, jossa minulla oli mukana tarinaan liittyviä hahmoja pieninä metsäneläiminä, sekä rukkanen. Muokkasin tarinan sadusta rukkanen, niin, että se sopi metsäteemaan ja päiväkodista löytyviin hahmoihin. Kerroin koko päiväkotiryhmälle päiväpiirissä tarinan rukkasesta, joka putosi metsään ja sinne alkoi tulla asumaan erilaisia metsäneläimiä. Havainnollistin tarinankulkua lapsille eläimillä, samaan aikaan kun kerroin tarinaa. Lapset olivat innoissaan tarinasta ja tarinan jälkeen tutkimme yhdessä sadussa esiintyviä eläimiä kuten, muurahaista, sammakkoa, käärmettä, jänistä, peuraa ja karhua.

Tarinan jälkeen loruttelimme samoilla loruilla, joihin olimme edellisellä viikolla tutustuneet. Lounaalle sai tällä kerralla lähteä vuorotellen, mutta lasten tuli valita oman metsäneläin ja äänellä ja liikkua valitseman eläimen tavoin. Lapsista oli hauskaa esittää eläimiä. Toiset keksivät oman ja toiset sanoivat saman, kuin edellinen lapsi. Se ei haitannut, tärkeintä oli

pitää kivaa ja miettiä miten eläimen ääntelyä ja liikettä voisi matkia. Lounaalle lähtikin muun muassa karhuja, pupuja, oravia, hirviä ja hiiriä. Joukossa oli myös yksi hurja leijona.

Kuva 15: Päiväpiirin tarina: Rukkanen

7.3 Meidän oma maja!

Edellisen viikon metsäretkellä lasten toiveista syntyi ajatus oman majan rakentamisesta. Kolmannella viikolla tavoitteeni projektissa oli osallistaa lapsia mukaan toiminnan suunnitteluun ja muokata suunnitelmia niin, että ne vastaisivat lasten toiveita ja ajatuksia. Olin päättänyt projektin aikana muuttaa suunnitelmia, jos lapsilta sen aikana heräisi omia mielenkiinnon kohteita ja ideoita metsäretkille ja tutkimiseen. Tuntui mahtavalta saada heti alussa lapsilta yhteinen toive majan rakentamisesta. Tavoitteeni oli, että majan rakentaminen yhdessä heti projektin alkuvaiheessa, auttaisi lapsia innostumaan metsäretkistämme, toimimaan ryhmänä ja nauttimaan luonnossa olemisesta. Tuntui tärkeältä tarttua ideaan mahdollisimman pian.

Rakenteluleikit kehittävät lapsen ongelmanratkaisukykyä, omien rajojen hallintaa, silmän- ja käden koordinaatiota, sekä suhteuttamaan omaa kokoaan ympärivään maailmaan. Majaa rakentaessa lapset oppivat yhteistyötaitoja, sekä saavat tietoa erilaisista luonnon rakennusma-

tereaaleista kuten kepeistä, tikuista, oksista ja pölkyistä. Rakentelun lomassa oppii materiaalien painosta, mitkä ovat kevyitä ja mitkä raskaita, samalla on hyvä tilaisuus oppia tunnistamaan luonnossa esiintyviä kasveja ja eläimiä. Tässä ohjaaja voi ohjata lapsia esimerkiksi pyytämällä lapsia etsimään tiettyjä materiaaleja rakennustarvikkeiksi. (Nikkinen, I. 2000;42.)

7.3.1 Majan suunnittelutuokio

Päätin ottaa tämä viikon tehtäväksi ryhmällemme suunnitella ja rakentaa maja. Pidimme alkuvuorosta sisällä tutkimustuokion, jossa jokainen sai omaan luontovihkoon tehtäväksi suunnitella ja piirtää oman majan. Aloitimme tuokion keskustelemalla majoista. Luin lapsille kirjasta Majan salaisuudet tarinan nimeltä Takapihan maja (Kiiveri, K. Suomi-Vihonen, S. Vaajakallio, U. 2011).

Pidän tärkeänä ajatuksena, että metsäretkien ja luonnossa liikkumisen myötä lapsilla heräisi ajatus luonnon suojelusta ja hoitamisesta. Kyselin lapsilta, mitä tarvikkeita luonnosta voisi löytyä majan rakentamiseen. Lasten ideoita oli muun muassa kepit, kivet, risut, oksat ja havut. Sovimme, ettei luontoon vietäisi mitään sinne kuulumattomia tarvikkeita, vaan maja tehtäisiin metsästä löydetyistä tarvikkeista. Puita ei katkottaisi, vaan oksia saisi kerätä maasta. Lapset piirsivät hienoja kuvia majoistaan vihkoon, tarkastelimme ja ihailimme niitä yhdessä.

Majan lisäksi lapsilta syntyi idea rakentaa nuotiopaikka, jossa voisi istua ja grillata. Emmehän me toki voisi oikeaa tulta käyttää, ettemme sytyttäisi metsää tuleen, mutta nuotiopaikan voimme silti hyvin rakentaa. Sovimme lasten kanssa, että majan rakennus aloitettaisiin seuraavalla metsäretki kerrallamme. Tutkimme myös tuokiolla kirjaa nimeltä Keppi kirja, Tikusta asiaa. Kirja on täynnä kuvia ja ideoita siitä mitä kaikkea kepeistä voisikaan rakentaa. Kirjasta löytyi hieno kuva kepeistä rakennetusta majasta. (Danks, F. Schofield, J. 2012.)

Kuva 16: majan suunnittelu

7.3.2 Majan rakentaminen

Seuraavana päivänä lähdimme metsäretkelle ja lapset olivat selvästi aikaisempia retkiä innokkaampia lähtemään metsään. Osa sanoi jopa odottaneensa retkeä. Tuntui mukavalta, että ensimmäistä kertaa koko porukka lähti metsään mielellään. Matkalla metsään kuljimme parijonossa. Tulin jonon viimeisenä ja minulla oli parina yksin ryhmän pojista. Matkan aikana meillä oli mahtavat keskustelut monista mielenkiintoisista aiheista, jotka syntyivät matkan aikana vastaan tulleista asioista. Edellinen viikko meillä oli ollut puuteemaviikko, niin pojan huomiot ja havainnot olivat hyvinkin selvästi puuaiheisia. Aihe oli selvästi herättänyt kiinnostusta ja kysymyksiä. Puhuimme taimista, puun osista ja hän tunnisti monia puita ja esitteli tietämystään minulle ylpeänä.

Menimme tutulle metsäsaarekkeelle hieman uutta reittiä, koska toisen ryhmän aikuiset olivat käyneet tekemässä ojan yli uuden sillan. Sillan ylitys vaati hieman keskittymistä ja taitoa. Autoin lapset yksitellen sillan yli ja suuntasimme korkean heinikon läpi metsään. Reitti oli jännittävä ja teimme uuden polun, ihan oman uuden salareitin. Päästyämme metsäsaarekkeelle, oli tehtävämme etsiä yhdessä hyvä majapaikka. Koska metsäsaarekkeen keskellä on iso aukea alue, päätimme tehdä majan hieman sivummalle. Löysimme hyvän paikan suuren

kuusen alta, jossa kuusen oksat toiselta puolelta antoivat mukavasti suojaa ja seinäpintaa majalle. Tila oli tarpeeksi suuri, jotta koko ryhmä mahtuisi majaan samaan aikaan. Aluksi lasten tehtävä oli siivota majan pohjalta kaikki risut, kepit ja kivet pois, jotta maa olisi mahdollisimman tasainen. Seuraavaksi annoin lapsille tehtäväksi lähteä yhdessä etsimään pitkiä puita, jotta voisimme rakentaa majan toisen puolen seinät. Sovimme, että lapset etsivät puita ja minä jäin rakennusmestariksi laittamaan puut paikalleen niin, että ne olisivat varmasti tukevasti, eivätkä kaatuisi kenenkään päälle.

Kuva 17: Yhteistyöllä maja rakentuu

Lapset tekivät hienosti yhteistyötä. He kantoivat isoimmat puut yhdessä majan luo ja auttoivat toisiaan. Majan rakennus oli selvästi mieluista koko porukalle ja he juoksivat innoissaan etsimään aina uusia puita, kun saimme heidän tuomansa puut paikoilleen. Kun olimme jonkin aikaa rakentaneet majaa, pyysin lapset istumaan majan viereen piiriin. Olin varannut mukaan juomista ja pientä evästä. Istuimme piirissä ja söimme keksejä ja kerroin lapsille säännöistä, joita meidän tulisi majassa noudattaa. Majassa leikkiessä tulee kiinnittää huomiota siihen, ettei majan seinissä saa roikkua, eikä niihin voi nojata, ettei majan seinät katuisi kenenkään päälle.

Sovimme, että nuotiopaikan rakentaisimme siihen kohtaan, missä olimme piirissä. Lapset keräsivät pienempiä keppejä ja teimme yhdessä nuotion. Seuraavaksi he etsivät isompia puupölejä, joista teimme pitkät penkit nuotion ympärille. Me aikuiset sovimme, ettemme tekisi majaa ensimmäisellä kerralla valmiiksi, vaan majaprojektimme jatkuisi ja tulisi osaksi metsäretkiämme ja inspiroisi lapsia leikkimään. Metsäretkemme lopulla, lapsilla oli aikaa vapaaseen leikkiin. Lapset istuivat nuotiomme ympärillä ja grillasivat kepeillä käpyjä, lehtiä ja tikkuja. Metsäretken lopulla kysyin, kuka tykkäsi majan rakennuksesta, johon kaikki vastasivat iloisesti huutaen ”Minä”! Kysyin vielä tulemmeko metsään uudestaan ja vastaus tuli kaikilta yhtä aikaa, ”Joo”!

Matkalla päiväkodille keskustelu jatkui aiheestamme ja pohdimme yhdessä lasten kanssa, mitä muuta voisimme majaan rakentaa. Ideoita olivat muun muassa, keksisimme yhdessä majalle nimen, salasanan ja lipun. Lasten innostuminen oli mahtavaa ja arvelin majaprojektin innostavan lapsia jatkossakin osallistumaan ja lähtemään mielellään metsäretkille. Iltapäivällä muutama lapsi kertoi heti vanhemmilleen, että olimme rakentaneet majan. Muutama vanhempi kertoi seuraavana aamuna, että kotona oli juteltu majasta ja oltu siitä innostuneita. Yhden pojan perhe oli sopinut, että iltapäivällä päiväkodin jälkeen, he menisivät yhdessä katsomaan majaa, koska lapsi halusi näyttää sen perheelleen. Maja oli selvästi lapsille tärkeä ja ajattelin tulevien viikkojen metsäretkien aikana jatkaa majan ympärillä leikkiä, rakentamista ja tutkimista. Majasta syntyi metsäretkiemme tukikohta.

Majaviikosta innostuneena lapset suunnittelivat jokainen vielä viikon lopulla oman lipun majalle. Lippu tehtiin valkoiselle paperille vahaliiduilla. Pohjustuksena luettiin kirjaa Majan salaisuudet, joka on lapsille ja lasten kanssa luontoa tutkiville aikuisille kirjoitettu luonnontutkijan väijy kirja (Suomi-Vihonen, S. Kiiveri, K. Vaajakallio U. 2011.)

Kuva 18: Nuotiopaikalla grillailua

7.3.3 Metsäseinän pilkulliset sienet

Tämän viikon teema ryhmän isompien kanssa oli majan suunnittelu ja rakentaminen metsässä ja pienempien kanssa päätin jatkaa metsäseinän työstöä. Koska oli syksy ja olimme päiväpiirissä puhuneet paljon syksyisistä asioista sekä tutkineet ötökkä ja sienikirjoja niin päätimme lasten kanssa, että metsäseinälle voisi tehdä kärpässieniä.

Tein ryhmän 3-4-vuotiaiden lasten kanssa pienryhmässä tai pareittain kädentaitotuokiolla kärpässienet. Olin suunnitellut materiaaleiksi punaista ja valkoista kartonkia, sekä valkoista maalia pilkkuja varten. Piirsin kartongeille valmiiksi sienien lakki ja jalan, ja lapset saivat itse leikata osat irti. Tein pienimpien kanssa kahden hengen ryhmissä, jotta pystyin auttamaan jokaista saksien käytössä. Samalla pystyin seuraamaan, jokaisen lapsen osaamista saksien käytössä. Kun lapset olivat leikanneet osat irti, saivat he itse kokeilla mihin kohtaan lakkia jalka tulisi ja sitten ne liimattiin yhteen.

Mielestäni on tärkeää antaa lapsen itse kokeilla ja oivaltaa, eikä tehdä liian valmiiksi lapsen puolesta. Kun sieni oli liimattu kasaan, saivat lapset sormiväreillä painella sienien lakkiin valkoiset pisteet. Lapset tekivät sieniä mielellään, osa nopeammin ja osa enemmän aikaa käyt-

täen. Sienet laitettiin heti metsäseinälle ja niitä ihasteltiin kavereiden ja iltpäivällä vanhempien kanssa. Mielestäni on tärkeää opettaa lasta kehumaan kaveria ja hänen töitään ja näin ollen tukea lasten sosiaalista käyttäytymistä.

Kuva 19: Metsäseinän pilkulliset sienet

7.3.4 Päiväpiiri

Päiväpiiri aloitettiin teemaan sopivasti lukemalla Majan salaisuudet kirjasta tarina Majan lähellä kultaa. Tarina kertoi lasten leikeistä majalla. (Kiiveri, K. Suomi-Vihonen, S. Vaajakallio, U. 2011.) Kerroin ryhmän muille lapsille, että ryhmän isommat olivat tällä viikolla rakentamassa metsässä majaa. Lapset halusivat myös itse kertoa muille majan rakennus kokemuksistaan. Kysyin kuinka moni olisi rakentanut majaa ja mistä kaikesta majan voisi rakentaa? Sovimme, että päiväuniajan jälkeen rakentaisimme päiväkodin lepohuoneeseen pieniä majoja patjoista, tyynyistä ja kankaista. Lapset innostuivat ajatuksesta.

Koska olimme kädentaidon tuokiolla tehneet kärpässieniä, olin valinnut lapsille päiväpiirille pelin nimeltään Myrkkysieni. Myrkkysienipeliä varten löysin ryhmästä valmiiksi jo aiemmin tehdyt myrkkysienikortit, jotka laitettiin lattialle esille. Lapsista yksi valittiin arvaajaksi ja hän meni nurkkaan, kädet silmillä ja selkä meihin muihin päin. Yksi lapsista sai tulla valitse-

maan myrkkysienen ja näytti sen ryhmän muille lapsille. Seuraavaksi kutsuttiin arvaaja paikalle lapsiryhmälle tutulla lorulla; ”Saa tulla tunttarulla, meille maistuis kahvi ja pulla”. Arvaaja alkoi poimia sieniä yksitellen ja tarkoituksena oli saada mahdollisimman monta sientä kerättyä ennen kuin hän osuisi myrkkysienen kohdalle, jolloin peli päättyi.

Lapset laskivat jännittyneinä ääneen, kun arvaaja nosteli sieniä. Myrkkysienen nostettuaan kaikki huusivat yhteen ääneen: ” Myrkkysieni!” Tätä peliä toistimme muutamia kertoja, vaihtaen aina arvuuttajaa. Peli oli lapsista mieluinen ja sovimme, että peliä voitaisiin pelata muinakin päivinä. Tällä kertaa syömään sai lähteä, kun sanoin lapsen nimen ja lapsi sai valita yhden ystävän, jonka hän veisi syömään. Oli ihana nähdä lasten ilahtuneita ilmeitä, kun kaveri valitsi heidät ystäväkseen syömään.

Kuva 20: Päiväpiirin jännittävä myrkkysienipeli

7.4 Omituiset ötökät

Ryhmämme kanssa metsässä ollessa olen huomannut, että ötökät kiinnostavat lapsia paljon. Omilla lapsillani on aina metsäretkillä mukana suurennuslasit ja luupit, jonne pyydytetään ötököitä tutkittavaksi. Neljännellä viikolla teemaksi valitsimme lasten toiveiden mukaisesti

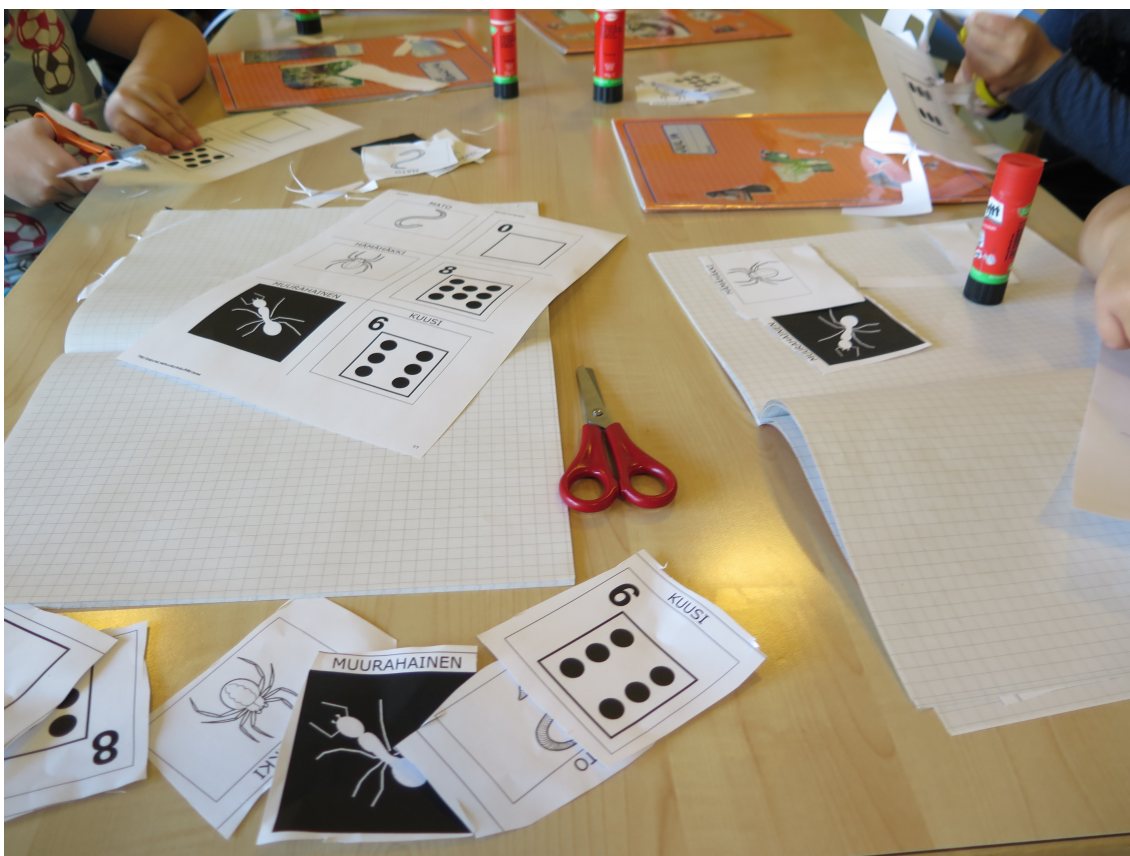
ihmeelliset ihanat ötökät. Halusin tällä viikolla tehdä ennen metsäretkeä päiväkodilla tutkimustuokion, jossa tavoitteeni oli innostaa lapsia kiinnostumaan ötököistä ja niiden tutkimisesta. Tarkoitukseni oli kokeilla lisäksi ötököiden tutkiminen ja niihin tutustuminen etukäteen lasten intoa lähteä seuraavana päivänä metsäretkelle etsimään ja tutkimaan ötököitä. Koska keli ei ollut vielä kovin kylmä, niin syksyisestä säästä huolimatta, meillä voisi olla mahdollisuus löytää metsästä ötököitä.

7.4.1 Ötököiden tutkimustuokio

Ötököiden ihmeelliseen maailmaan lähdettiin tutustumaan tutkimistehtävällä päiväkodissa. Askartelin edellisenä päivänä ryhmähuoneemme metsäseinälle muurahaisen ja hämähäkin. Odotin huomaavanko lapset kärpässienen päällä kököttävää muurahaista ja sienestä roikkuvaa hämähäkkiä. Aamiaisella lapset heti huomasivat ne ja olivat innokkaina tutkimassa metsäseinämme uusia asukkaita.

Olin tehnyt pienryhmän jokaiselle lapselle oman monisteen, jossa oli kuvat madosta, muurahaisesta ja hämähäkistä. Niiden vieressä oli numerot, jotka kuvastivat ötököiden jalkojen lukumäärää. Aloitimme tehtävän tutkimalla metsäseinällä olevia ötököitä, ja laskemalla niiden jalkoja. Kyselin samalla muidenkin eläinten jalkojen lukumäärää, kuten hevosen, käärmeen ja tuhatjalkaisen. Yksi ryhmämme poika tiesi muurahaisen ja hämähäkin jalkojen lukumäärän, muille lapsille asia oli uusi. Annoin lapsille monistetehtävät, jossa lasten tuli värittää kuvat, leikata ne irti, laittaa parikuvat vierekkäin ja liimata ne luontovihkoon.

Tutkimustuokion monistetehtävä oli selvästi hieman haastava osalle ryhmän lapsista. Huomasin, että osalle lapsista oli vaikea hahmottaa tehtävässä parien yhdistämistä. Huomasin kuitenkin lasten haasteet tehtävän osalta ja autoin heitä käymällä läpi jokaisen lapsen kanssa rauhallisesti tehtävän ohjeet ja autoin parien löytymisessä.

Kuva 21: Tutkimistuosion vihkotehtävä ötökät

Olin varannut toiselle pöydälle erilaisia ötökkäkirjoja, joita lapset saivat mennä tutkimaan, kun he valmistuivat vihkotehtävästään. Kirjoina oli erilaisia ötökkäkirjoja, joita olin lainannut kirjastosta, löytänyt päiväkodilta, sekä tuonut kotoa. Kirja *Ötökät* joka on tunnustusopas ötököihin oli yksi lasten suosikeista. Kirjassa on 445 lajia, joista on todella hyvät väri kuvat ja kuvien vieressä jokaisesta lajista on kirjoitettu tietoa. Kirjassa on myös selkeät piirretyt kuvat ja selitystä ötököiden rakenteesta. (Sandhall, Å. 1991). Toinen kirja oli *Hyönteiset*, jossa on paljon värikkäitä kuvia hyönteisistä, sekä tekstiä jossa on kerrottu eri lajien ominaisuuksista. Kirjassa on mukana lisäksi suurennuslasi, jonka avulla ötököiden pieniä yksityiskohtia on helppompaa tutkia. (Woodward, J. 2009). Kolmantena kirjana oli metsäretkillämmekin käytetty ötökkäkirja *Ötököitä Suomen luonnossa*, joka on hienoilla kuvilla varustettu retkiopas tunnistamaan yleisimmät ja kiinnostavimmat metsien, peltujen ja rantojen selkärangattomat. (Kaaro, J. 2008).

Kuva 22: Tutkimistuokion ötökkäkirjoja

Kehotin lapsia etsimään mielenkiintoisia ötököitä kirjoista, joita sitten yhdessä tutkimme ja nimesimme. Yksi ryhmän pojista osaa jo lukea, ja hän luki muille kiinnostavien ötököiden nimiä. Osa nimistä aiheutti naurua ja ihmetystä kuten leppäkertun oikea nimi Seitsenpistepirkko. Lasten tehtävä oli valita itseään kiinnostava ötökkä, jonka askartelimme sitten kierrätyspahvista. Lapset valitsivat itse ötökän, sekä värin jolla sen haluaisivat maalata ja koristella. Ötököiksi lapset valitsivat muun muassa: hämähäkkejä, perhosen, muurahaisen, punkin ja leppäkertun. Kun työt oli maalattu, ne laitettiin kuivumaan ja niiden työstöä jatkettiin seuraavana päivänä.

Kuva 23: Tutkimistuokiolla ötököiden maalaamista

Seuraavana päivänä ötököiden tekoa jatkettiin. Ötököille valittiin oikea määrä jalkoja, siipiä ja tuntosarvia ja ne kiinnitettiin. Jalkojen, tuntosarviin ja siipien kiinnittäminen vaati keskitymistä ja aikuisen apua. Strasseista tehtyjen jalkojen kiinnittäminen oli osalle lapsista haastavaa, mutta yhdessä siitä selvittiin. Lapset halusivat kiinnittää ötököilleen tuntosarviin tai silmiksi helmiä ja ne kiinnitettiin strasseilla ja liimalla. Ötököistä tuli upeita, värikkäitä ja erilaisia. Lapset halusivat heti laittaa työt esille metsäseinällemme. Hämähäkit pääsivät roikkumaan isoon kärpässieneen, muurahaisen tekijä halusi muurahaisen ehdottomasti ison kärpässienen päälle, punkit muurahaiskeon viereen ja perhonen taivaalle lentämään. Ihastelimme ötököitä yhdessä.

Lounaalla lapset kuuntelivat ylpeinä muiden lasten kehuja töistään. Pienemmät ryhmäläiset innostuivat myös ja halusivat, että askartelisimme heidän kanssaan omat ötökät. Hämähäkki oli selvästi suosituin. Punkki oli ryhmän pienimmille aivan vieras ötökkä. Ryhmän isommat lapset esittelivät ja kertoivat punkista ruokailun aikana pienemmille.

Kuva 24: Tutkimustuokion valmiit ötökät

7.4.2 Metsäretki

Seuraavana aamuna oli metsäretkipäivä. Viikko toisensa jälkeen lapset lähtivät metsään innokkaampina ja jo odottivat selvästi retkipäivää. Aamulla tunnelma oli innostunut, koska pääsimme jatkamaan edellisellä viikolla kesken jäänyttä majaa. Yks poika odotti kovasti, että metsässä pääsisi leikkimään piilosta. Matkalla metsään, kävimme edellisen päivän teemaan liittyen keskustelua ötököistä.

Päästyämme metsäsaarekkeelle, pyysin lapsia kokoontumaan rakentamamme majan nuotiopaikalle. Nuotiopaikalla jaoin lapsille luupit ja annoin tehtäväksi lähteä etsimään purkkiin ötököitä, joita voisimme tutkia. Koska yöt ovat jo melko viileitä, kerroin myös lapsille, että osa ötököistä saattaa olla jo kaivautunut kivien ja puiden alle. Otimme työvälineeksi jokaiselle oman kepin. Kaatuneiden puiden kaarnojen alta, lahopuiden uumenista ja kivien alta aloimme etsiä ötököitä. Lapsista etsiminen oli hauskaa. Innoissaan he etsivät ja kaivelivat maata ja kaatuneita puita. Löysimme suuren lahonneen koivun, josta lapset yhdessä alkoivat irrottaa puun kerroksia. Löysimme jokaiselle oman ötökän. Palasimme ötököiden kanssa nuotiopaikalle ja tutkimme jokaisen löytämää ötökkää luupin avulla. Luuppeihin oli löytynyt mm. mato, etanaperhe, lukki, tuhatjalkainen ja koppakuoriainen. Ötököiden etsiminen ja tutkimi-

nen oli hauskaa ja aiheutti paljon kummastusta ja keskustelua. Ötököiden tutkimisen jälkeen lapset saivat tehtäväksi viedä ötökät takaisin samaan paikkaan, mistä olivat ötökän löytäneet. Puhuimme ennen tutkimista, ettei ötököitä saisi vahingoittaa, vaan niitä pyydystettäisiin vain hetkeksi, jotta voisimme tutkia niitä. Kaksi poikaa olisi halunnut viedä ötökät kotiin, joten kävimme aiheesta hyvän keskustelun, miten eläimet ja ötökät kuuluvat luontoon ja metsä on niiden koti.

Kuva 25: Metsäretkellä ötököiden tutkimista

Ötököiden tutkimisen jälkeen palasimme takaisin nuotiopaikalle. Olin ottanut mukaan päiväkodin askarteluvälineistä löytämäni koivupuun palasen, sormimaalia, puuvillalankaa ja liimaa. Kerroin lapsille, että tekisimme siitä majaan tunnuskyltilin, johon jokaisen lapsen sormenjälki painettaisiin maalilla ja lapset keräisivät maasta jonkun asian, jonka liimaisimme tunnuskylttiin kiinni. Ripustimme kyltin majaan roikkumaan, jotta kaikki metsässä kulkevat tietäisivät majan olevan meidän ryhmän maja. Sovimme myös, että majaan pääsisi sisään joko tunnussanalla tai omaa sormenjälkeä koskettamalla.

Lopuksi lapsilla oli vielä aikaa vapaaseen leikkiin ja tutkimiseen metsässä. Yksi poika halusi jatkaa majan rakentamista minun kanssani, osa lähti kaivamaan lahonneita puita kepeillä, kaksi poikaa etsi savusieniä ja loput leikkivät toivomaansa piilosta. Olimme lastentarhanopet-

tajan kanssa hämmentyneitä, mutta iloisia siitä, miten lapset lähtivät ensimmäiseen metsäretkeen nähden innokkaina leikkimään ja irtosivat meistä aikuisista. Metsäsaarekkeen reviiri oli selvästi lapsilla laajentunut ja he uskalsivat lähteä tutkimaan ja leikkimään. Kun oli aika lähteä takaisin päiväkodille, kaikki lapset olisivat vielä halunneet jäädä metsään. Tuntui hyvältä koska nyt tunsin onnistuneeni alkuperäisessä tavoitteessa saada lapset viihtymään metsässä. Päiväkotiin kävellessämme jäimme pellonreunaan kuuntelemaan heinäsiirkojen siritystä ja siitä innostuneena lauloimme Hämähäkki laulua. Tunnelma oli iloinen ja reipas.

Kuva 26: Majanrakentajien tunnuskyltti

Ruokailun aikana, kuulin monen metsäretkellä mukana olleen lapsen sanovan, että metsässä oli todella kivaa. Samaa sanoi ryhmän lastentarhanopettaja, kun hän oli lasten kanssa keskustellut metsäretkestä lounaalla. Iltapäivällä, kerroin lasten vanhemmille, että olimme metsässä ja kerroin miten innokkaina lapset siellä olivat. Sain kahden pojan äidiltä positiivista palautetta. Toinen äiti sanoi, että on niin mukavaa, koska aiemmin hänen poikansa ei ole halunnut metsään lähteä. Toinen äiti taas kertoi heidän käyneen metsäsaarekkeella perheen kesken edellisenä viikkona katsomassa majaanamme, koska maja oli ollut pojalle niin tärkeä.

7.4.3 Metsäseinä

Ryhmän isompien tekemät ihanat värikkäät ötökät metsäseinällä innostivat pienempiä ryhmän lapsia tekemään omat ötökät. Olin etukäteen suunnitellut pienemmille hieman erilaista ötökätehtävää, joka olisi ollut heidän taidoilleen sopivampi ja isojen ötököihin nähden helpompi. En voinut kuitenkaan vastustaa lasten toivetta, koska he olivat niin haltioissaan isompien ötököistä. Tämän vuoksi koko ryhmän metsäseinäskarteluna oli ötökät.

Tein viikon aikana aamu- ja iltapäivisin kaikkien ryhmäläisten kanssa 2-3 hengen pienryhmissä jokaiselle lapsella oman ötökän. Ryhmän 3-vuotiaiden kanssa tein tehtävän kahdestaan lapsen kanssa, koska tiesin heidän tarvitsevan useampaan työvaiheeseen apuani. Materiaaleina käytimme kierrätyspahvia, maalia, liimaa, lankaa ja strasseja. Harjoittelimme saksien käyttöä, maalaamista, liimaamista ja pujottelua. Lapset saivat itse valita haluamansa ötökän ja materiaalit sen tekemiseen. Pienemmät valitsivat ötököiksi muun muassa, ampiaisen, itikan, hämmähäkin ja perhosen. Itikan suunnittelu ja tekeminen vaati jo minultakin hieman luovuutta ja suunnittelua. Itikasta tuli todella hieno ja ideoimme sitä kahdestaan lapsen kanssa. Itikka sai sinisen vartalon, verkkosiivet, punaiset silmät ja strassijalat

Kuva 27: Metsäseinän ihanat ötökät

7.4.4 Päiväpiiri

Tämän viikon päiväpiirituokion pidin ötökkä teemalla. Aloitimme tuokion kaikille tutulla hämähäkki laululla. Olin valinnut lorupussiin ötökkä ja pikkueläinaiheisia loruja joista olin tehnyt lorukortit. Loruja ötökät ja eläimet olivat mm. muurahainen, ampiainen, sammakko ja hämähäkki. Ampiaislorun muokkasin lasten laulusta Örise ärise ampiainen. Ampiaisloru menee näin: ”Ärise örise ampiainen, älä vaan pistä mua. Ärise örise ampiainen, jos sellainen huvittaa sua”. Lapset saivat käydä nostamassa vuorollaan lorukortin pussista ja sitten yhdessä loruteltiin ja leikittiin.

Tämän kerran päiväpiirin päätteeksi syömään sai lähteä lapsen valitseman ötökän ääntelyä matkimalla. Kysyin jokaiselta lapselta ensin ötökän, jonka hän sai itse valita ja seuraavaksi mietimme millaista ääntä tai liikettä ötökkä voisi pitää. Tämä oli lapsista todella hauskaa. Päiväpiiristä poistuikin lounaalle muun muassa monta kärpystä, ampiaista, leppäkerttua ja yksi pomppiva heinäsiirkka.

Kuva 28: Päiväpiirin lorukortti ampiainen

7.5 Metsän juhlaa

Ajatus metsäjuhlasta syntyi, kun mietimme projektille mukavaa lopetusta viidennelle viikolle. Lapset olivat yhteisestä juhlaideasta innoissaan ja heistä oli hienoa, että he saivat näyttää metsäretki paikkamme ryhmän kaikille lapsille. Metsäjuhlan suunnittelu sai innostusta kirjasta Majan salaisuudet, jota olimme käyttäneet majanrakennusprojektin suunnittelussakin apuna. Kirjassa lapset järjestävät omat juhlat majassa. (Kiiveri, K. Suomi-Vihonen, S. Vaajakallio, U. 2011). Lapset saivat osallistua juhlan suunnitteluun ja toteutukseen.

7.5.1 Metsäjuhlan suunnittelu tuokiot

Aloitin tuokion kertomalla lapsille, että seuraavalla viikolla meillä olisi koko ryhmän yhteinen metsäretki ja silloin viettäisimme metsäjuhlaa. Ryhmän viisivuotiaiden tehtävänä olisi suunnitella juhla ja olla apulaisina juhlien järjestelyssä. Lapset olivat heti innoissaan mukana ideassa. Kysyin, mitä meidän tulisi ottaa huomioon, kun lähtisimme juhlaan yhdessä koko ryhmän kanssa. Oli liikuttavaa kun yksi pojista heti sanoi: ”Meidän tulee pitää huolta pienistä, ettei pienet eksy.” Toinen pojista totesi siihen: ”Meillä tulee olla kaikilla liivit ja kuljetaan jonossa kaverin kanssa.” Mahtavia oivalluksia, sanoin minä. Sovimme, että retkellä isot ottaisivat pienemmät parikseen, kun kävelisimme metsäsaarekkeelle. Isommat lapset näyttäisivät pienimmille mallia ja olisivat heille apuna.

Seuraavaksi kysyin, että mitäs meillä tulisi olla juhlassa ohjelmassa? Vastauksia alkoi satelemaan lasten innostuessa. Tärkeää lapsille olisi esitellä heidän rakentamaansa majaa ja nuotiopaikkaa. Sovimme, että lähtisimme seuraavana päivänä tarkastamaan missä kunnossa majamme on, olisiko se pysynyt ehjänä. Koska nuotiopaikkamme on rakennettu vain yhdeksälle lapselle, sovimme, että seuraavan päivän metsäretkellä rakentaisimme uuden, koko ryhmälle sopivan nuotiopaikan. Siihen lapset suunnittelivat, että tarvitsisimme paljon enemmän puita.

Nuotiopaikan suunnittelusta idea karkasi juhlien tarjoiluihin. Yksi poika oli sitä mieltä, että juhlassa tulisi grillata nuotiolla makkaraa ja vaahtokarkkeja. Sovimme, että ottaisimme mukaan kertakäyttögrillin ja tietysti meidän tulisi varautua vesikanisteriin, jotta saisimme grillin sammutettua lopuksi. Syötäväksi lasten toiveena olivat myös keksit ja mehu.

Edellisenä päivänä olimme suunnitellut, että seuraavan viikon metsäjuhlaa suunniteltaisiin lasten kanssa vielä lisää metsässä. Aamulla kuitenkin selvisi, että yhden työntekijän sairastumisen vuoksi, emme voineet lähteä metsään, vaan meidän tuli jäädä päiväkodille. Tein pikaisen suunnitelman muutoksen ja heti aamu ulkoilun jälkeen pidin ryhmän viisivuotiaille metsäjuhlan suunnittelutuokion sisällä. Keräännymme kaikki saman pöydän ääreen ja otimme tut-

kimusvihkot esille. Annoin lapsille tehtäväksi piirtää vihkoon kuvan metsäjuhlasta. Lapset piirsivät kuvia grillauksesta, majan rakentamisesta, puista ja tanssivista lapsista.

Olin varannut ison kartongin, puutikkuja, tusseja ja strasseja metsäjuhlan julistetta varten. Kerroin lapsille, että tekisimme ison julisteen, jolla kutsuisimme ryhmän muut lapset viettämään kanssamme juhlaa. Lapset saivat vuorotellen suunnitella tervetuloa tekstiin kirjaimen valitsemallaan materiaalilla. Materiaaleina oli tikkuja, strasseja tai tussit. Lapset kirjoittivat vuorotellen kirjaimet julisteeseen. Osa lapsista osasikin jo itse kirjoittaa ja osalle kirjoitin mallin, josta he pystyivät katsomaan apua. Lopuksi lapset vielä piirsivät ja koristelivat julistetta. Julisteesta tuli todella hieno ja lapsille itselleen mieluinen. Mielestäni koko ryhmä teki hienosti yhteistyötä ja ilo oli selvästi yhteinen. Tuntui ohjaajana hyvältä nähdä lasten yhteinen ilo ja hyvä ryhmähenki.

Kuva 29: Tutkimisvihkoon metsäjuhlan suunnitelmat

Teimme vielä suunnitelman juhlan kulusta. Sovimme, että isommat lapset kulkisivat pienempien pareina ja näyttäisivät mallia. Metsäjuhlaan lähtö aloitettaisiin meille tutulla metsäretken aloituspiirillä ja laululla. Lapset olivat todella ylpeitä, että he saivat järjestää juhlan ja toimia apuohjaajina juhlan ajan. Koska emme päässet metsään etukäteen rakentamaan nuotiopaikkaa, emmekä korjaamaan majaa, niin sovimme, että se olisi osa ohjelmaa metsässä.

Rakentaisimme isompien lasten kanssa nuotiopaikan istuinpaikat isommista puunrungoista ja pienemmät saivat tehtäväksi kerätä keppejä nuotioksi. Nuotiopiirissä loruttelisimme kaikille päiväpiiriltä tutuksi tulleen pöllö saunoo lorun ja laulaisimme hämähäkki laulun. Grillaisimme yhdessä nakkeja ja söisimme herkkuja, jonka jälkeen olisi vuorossa yhteistä majanrakentamista ja vapaata leikkiä.

Kuva 30: Metsäjuhlan kutsun tekemistä yhdessä

7.5.2 Metsäseinä

Metsäseinälle olimme tehneet jo puut, sienet ja ötökät. Meiltä puuttui siis vielä metsäseinälämme joku pikkuihin metsän eläin. Ryhmän lastenhoitaja toi kotoaan karvakankaita, jolloin meillä syntyi tiimissä heti idea pienestä karvaisesta hiirestä. Löysin päiväkodin varastosta nahkatilkkuja, josta saisisimme mainiot hännät, napeista silmät ja langasta viikset. Koska päiväkodin läheltä, eikä metsäretkemme varrelta löytynyt sopivia kiviä hiiriä varten, kävin keräämässä ison pussillisen kiviä, joista lapset saivat valita itselleen mieluisan kiven hiirtään varten.

Aloitin hiiren tekemisen ensin viisivuotiaiden kanssa. Katselimme Suomen lasten luontokirjasta hiirien kuvia ja mietimme millaisia hiiret ovat ja mitä ne tekevät (Laine, L. Kalliola, I.

2010). Esitin lapsille kysymyksiä hiiristä. Lasten kommentit olivat mainioita. Yksi pojista kuvasi hiiren häntää näin: ”Sillä on semmoinen musta, pitkä ja mutkikas häntä.” Toinen muisti kertoa, että hiiri piipittää ja syö juustoa. Yksi tyttö taas kertoi hiiren pelkäävän karhuja, susia ja kissoja. Kaikki olivat sitä mieltä, että hiiret on söpöjä, harmaita ja asuvat pesäkolossa. Olimmehan me nähneet yhdellä metsäretkistämme hiirenkolon ja siitä kävimme taas uudestaan keskustelua. Yksi tytöistä kertoi myös käyneensä pesäkololla ystävänsä kanssa.

Lasten tehtävä oli valita oma kivi, kahdesta kangasvaihtoehdosta hiirelle karva, nahkanpalasta häntä, napeista silmät ja kuono. Ensin lapset sivelivät pensselillä kiven kauttaaltaan liimalla. Ensin nahkanpalasta leikattiin soiro joka kiinnitettiin kiveen. Leikkasimme yhdessä sopivan turkin kankaasta ja lapset painelivat karvan kiven päälle. Silmät liimattiin napeista ja kuonon alle sai halutessaan laittaa langasta viikset.

Lapset olivat innoissaan omista hiiristään ja esittelivät niitä ylpeinä toisilleen. Lapset käyttivät materiaaleja rohkeasti, nauttivat valmiista töistään ja olivat ylpeitä niistä juuri sellaisina kun ne olivat. Hiiret saivat nimikseen muun muassa: Olivia, Otso, Sotamies, Taiga, Mimi ja Martina. Lapset laittoivat heti hiiret metsäseinällemme. Osa laitettiin puunrungon sisälle ja osa kärpässienen juurelle. Kaveruksille oli tärkeää, että heidän hiirensä olisivat lähekkäin.

Kuva 31: Metsäseinän hiiret

Olivia hiirestä hänen tekijänsä kertoi minulle näin: ” Se tykkää makaronilaatikosta ja minusta. Minä tykkään siitä. Olivia leikkii mun kanssa piilosta ja mä silitän sitä aina. Voi kun se voisi jo muuttaa mun kotiin.”

Loppuviikosta tein hiiret myös koko ryhmän lasten kanssa. Ryhmän pienempien lasten kanssa tein hiiret kahden tai kolmen hengen ryhmissä. Aloitin tuokion lasten kanssa metsäseinää tutkimalla ja isompien lasten hiiriä ihailen. Lapset saivat itse valita oman kivensä, sekä kahdesta erilaisesta vaihtoehdosta hiirelle karvan. Ohjeistin lapset ensin levittämään liiman pensselillä kiven päälle ja sitten yhdessä asettelimme hiirelle turkin ja hännän. Lapset valitsivat itse hiirelle sopivat silmät napeista ja ne liimattiin paikoilleen. Osa lapsista laittoi vielä hiirelle viikset langasta ja nenän napista. Hiiristä tuli todella söpöjä ja jokainen antoi hiirelleen nimen. Nimiksi pienemmillä tuli muun muassa: Nappi, Hipi, Nakki, Piippi, Lottaliisi ja Hiiri.

Hiiriä on ihasteltu, silitelty, hoidettu ja niillä on leikitty. Yksi tyttö tuli seuraavana aamuna päiväkotiin ja ensimmäisenä hän meni hiirensä luokse ja sanoi hiirelleen: ”minulla on ollut sinua niin kova ikävä.” Tämä oli mielestäni hyvä palaute, miten tärkeää hiiren tekeminen oli ollut lapsille.

Kuva 32: Minun oma hiireni

7.5.3 Päiväpiiri

Päiväpiirin saivat tällä kertaa aloittaa ryhmän viisivuotiaat. Olimme lasten kanssa yhdessä sopineet, että heidän tekemänsä metsäjuhlan kutsujuliste esiteltäisiin ryhmän muille lapsille päiväpiirissä. Samalla isommat lapset saivat kutsua ryhmän muut lapset mukaan juhlaan ja kertoa vähän juhlan ohjelmasta. Lapset tulivat ryhmän eteen julisteen kanssa ja yhteen ääneen lausuvat: ”tervetuloa meidän metsäjuhlaamme!” Seuraavaksi jokainen juhlan järjestyksessä oleva lapsi sai kertoa yhden asian, mitä metsässä yhdessä tekisimme. Lapset kertoivat innoissaan tarjoiluista, leikeistä ja majanrakentamisesta. Toiset kuuntelivat tarkasti ja innostus oli helposti havaittavissa. Ryhmän isommista lapsista huokui ylpeys, koska he olivat saaneet itse järjestää juhlat. Julisteen esittely ja esilläolo jännitti selvästi lapsia päiväpiirillä. Olin lasten tukena muun muassa esittämällä kysymyksiä, joihin heidän oli helppo vastata ja näin myös muistaa mitä heidän tuli kertoa.

Lasten metsäkutsun jälkeen otimme tutun lorusalkun esille ja vuorotellen lapset saivat käydä nostamassa lorukortteja esille. Tämän viikon uutena loruna olikin hiiriaiheinen loru. ”Hikkori tikkori toikki, hiiri kelloon loikki. Kello meni poikki, hiiri pois loikki.” Lounaalle lähdimme tämän lorun innoittamana. Nimesin lapsista vuorotellen yhden äiti hiiren, joka kävi valitsemassa lapsista itselleen kaksi pikku hiirulaista ja saattoi heidät käsikädessä omalle ruokapaikalle syömään.

Kuva 33: Päivätuokion lorukortti hiiri

7.5.4 Yhteinen juhla

Yhteisen juhlan aamuna tunnelma oli innostunut, mutta samalla hieman jännittynyt. Olin ker-tonut juhlasta hyvissä ajoin vanhemmille, jotta he olivat osanneet ottaa metsäjuhlan huomi-oon lasten lämpimässä vaatetuksessa ja siinä, että saapuisivat päiväkotiin ajoissa. Lapset odottivat aamupalan aikana, että kaikki lapset tulisivat, jotta pääsisimme lähtemään. Olin tehnyt etukäteen selkeät listat tarvitsemistamme tarvikkeista ja ryhmämme lastenhoitaja oli luvannut hoitaa kaupasta tarvitsemamme hankinnat. Aamulla pakkasimme reppuihin eväiksi lasten toivomusten mukaisesti nakkeja, vaahtokarkkeja, keksejä ja mehua. Meillä oli mukana kertakäyttögrilli, vesikanisteri, lorukortit sekä normaalit metsäretkillä olevat tarvikkeet.

Kaikki ryhmän aikuiset lähtivät metsäjuhlaan mukaan ja ryhmän kaikki lapset lukuun ottamat-ta kahta lasta olivat paikalla. Meitä oli siis metsäjuhlassa mukana yhdeksäntoista lasta ja nel-jä aikuista. Jaoimme lapset pareihin, niin kuin olimme lasten kanssa sopineetkin, eli isommat olivat pienempien pareina ja ihan ryhmän pienimmät, eli kolmevuotiaat olivat aikuisten pa-reina. Olimme varanneet matkaan hyvin aikaa, jotta meillä oli mahdollisuus kulkea pienimpi-en tahdissa. Matka sujui metsäsaarekkeelle hyvin ja kaikki jaksoivat matkan reippaasti. Ryh-mä kulki ja laulu raikui. Lauloimme matkalla metsäretkillemme tuttua lähtölaulua: Lähte-käämme metsään.

Metsäsaarekkeelle päästyämme keräänyimme ensin istumaan suurelle kaatuneelle puunrun-golle. Ryhmän viisivuotiaat lapset tulivat minun kanssani ryhmän eteen ja kerroimme yhdessä juhlan ohjelmasta. Ryhmän viisivuotiaat saivat kertoa, mikä heidän mielestään metsässä oli ollut kaikista kivointa. Pienemmät kuuntelivat tarkasti. Seuraavaksi kävimme yhdessä läpi metsäretkiemme säännöt ja, että säännöt olisivat myös voimassa juhla-retkellämme. Ensimmäinen yhteinen tehtävämme oli käydä keräämässä nuotiopaikallemme istumapaikoiksi kaa-tuneita puunrunkoja ja pienemmät saivat kerätä pienempiä keppejä nuotiota varten. Lapset ryhtyivät toimeen reippaasti ja nuotiopaikka valmistui nopeasti. Istuimme tekemällemme nuotiopaikalle ja loruttelimme isompien valitsemat lorut. Olin ottanut heidän valitsemansa lorukortit mukaan metsään. Lauloimme vielä yhdessä kaikille tutuksi tulleen Hämähäkki lau-lun.

Seuraavaksi ohjelmassa olisi ollut majan esittelyä, mutta harmiksemme lasten aiemmilla met-säretkillä rakentama maja oli melkein kokonaan purettu ja metsässä oli selvästi käynyt joku muu päiväkotiryhmä majanrakennus puuhissa. He olivat tainneet käyttää meidän majamme kepit omaan majaansa. Maja oli hieno ja sen ovelle oli jätetty lappu, jossa luki: ”Tervetuloa!” Harmituksesta oman majan katoamista kohtaan lapset innostuivat ajatuksesta jatkaa tämän uuden ison majan rakentamista. Osa lapsista alkoi rakentaa majaa ja osa lähti suoraan leikki-mään majan sisälle.

Lasten leikkiessä ja rakentaessa majaa, me aikuiset valmistelimme tarjoiluja ja grillasimme nakkeja. Voi sitä pienten eväiden tuomaa riemua ja hiljaisuutta kun kaikki herkuttelivat puunrungoilla istuen. Eväiden syönnin jälkeen oli varattu vielä aikaa vapaaseen leikkiin. Osa lapsista lähti leikkimään piilosta, osa rakensi majaa, osa etsi isompien kertomia savusieniä ja pieni ryhmä alkoi rakentaa metsäneläimille omaa pientä kotia.

Lopulta tuli aika lähteä takaisin päiväkodille. Olimme varanneet paluumatkaan vähän enemmän aikaa, koska arvelimme erityisesti ryhmän pienimmille matkan olevan raskaampi. Yllätyimme, että koko ryhmä jaksoi paluumatkan melko hyvin, toki ryhmän pienimmät vaativat ja saivatkin aikuisilta erityisesti kannustusta jaksamiseen. Retken jälkeen tunnelma oli hyvä ja lounas ja päiväunet maistuivat kaikille erityisen hyvin.

Kuva 34: Majan rakentelua metsäneläimille

Kuva 35: Metsäjuhlan yhteinen majan rakennus projekti

Kuva 36: Valmis metsäseinä

8 Arviointi

Seuraavissa kappaleissa arvioidaan toimintojen ja tavoitteiden onnistumista. Arvioinnissa on itsearviointia sekä ryhmän työntekijöiden arviointia toiminnasta, sen onnistumisesta ja arviointia ohjausosaamisestani. Arvioinnissa on huomioitu lasten ajatukset toiminnasta.

8.1 Arviointia metsäretkistä

Ensimmäisen viikon jälkeen olin yllättynyt, miten lapset reagoivat metsässä olemiseen. Lapset eivät uskaltaneet lähteä aikuisen luota vapaaseen leikkiin, vaikka olisin uskonut heidän inspiroituneen paremmin heille uudesta leikkiympäristöstä. Koin, että ensimmäisen metsäretken jälkeen minulla oli paljon haastetta päästä tavoitteisiini lasten innostamisessa metsässä olemiseen ja leikkimiseen. Ryhmän lastentarhanopettaja oli projektin alkaessa havaintojeni kanssa samaa mieltä. Hän oli yllättynyt, miten varovaisia ja epäileviä lapset olivat metsässä. Lastentarhanopettaja oli yllättynyt myös osan lapsista huonosta motoriikasta, joka näkyi kömpelönä liikkumisena ja kaatuiluna metsässä.

Toisen viikon metsäretkellä lapset olivat jo hieman rennompia ja osan lasten kohdalla oli jo selvää innostusta havaittavissa. Lastentarhanopettaja huomasi, myös pienen positiivisen eron lasten innostumisessa toisella metsäretkellä verrattuna ensimmäiseen metsäretkeemme. Yksi poika ei olisi halunnut vielääkään lähteä metsään, vaan olisi halunnut jäädä päiväkodille, mutta kavereiden lähteminen retkelle sai hänetkin muuttamaan mielensä. Osa lapsista lähti metsässä itsenäisesti tutkimaan ja leikkimään, mutta edelleen suurin osa lapsista pysytteli aikuisen lähellä ja tarvitsi aikuista mukaan tutkimiseen ja liikkumiseen.

Kolmannella viikolla, kun meillä oli majanrakennusta, jonka idea oli syntynyt lasten toiveesta, koin pääsevänä askeleen lähemmäksi projektin aluksi asettamaani tavoitetta saada lapset innostumaan ja nauttimaan metsässä olemisesta. Oli ilo nähdä lasten viihtyvän, eikä kukaan kysynyt, milloin lähtisimme pois. Leikit jatkuivat iloisesti siihen asti kunnes oli aika lähteä takaisin päiväkodille. Metsä oli selvästi näinä kolmena kertana tullut heille tutummaksi ja kiinnostavammaksi. Olin onnistunut saamaan metsästä positiivisen paikan, jonne lähdetään mielellään ja metsässä uskalletaan liikkua ja leikkiä vapaammin. Ryhmän lastentarhanopettaja sanoi huomanneensa ensimmäisen kerran tämän viikon metsäretkellä, ettei meidän aikuisten viereen jäänyt yhtään lasta, kun oli aika vapaalle leikille, vaan kaikki lapset lähtivät innoissaan leikkimään. Hänen mielestään oli todella hyvä, että olin tarttunut lasten puheista esille nousseeseen toiveeseen majan rakentamisesta. Hän oli sitä mieltä, että majanrakennusviikon aikana lapset olivat eniten innoissaan ja positiivinen muutos lasten asenteessa metsäretkiä kohtaan näkyi koko ryhmässä.

Ötökkäviikon metsäretkellä lapset olivat innoissaan ja tunnelma oli vapautunut. Koin positiiviseksi palautteeksi lapsilta kommentin: ”ei lähdetä vielä pois”, kun oli aika palata päiväkodille. Mielestäni oli kuitenkin hyvä lähteä, vaikka leikki olisikin ollut hieman kesken, koska silloin seuraavalle retkikerralle jäi intoa, sekä odotusta ja lapset lähtisivät metsään mielellään uudestaan. Tällä viikolla huomasin, että ryhmälle oli muodostunut erityisiä uusia yhteisiä leikkejä metsässä, joista jo päiväkodilla puhuttiin kavereiden kanssa. Uudet syksyllä päiväkodin aloittaneet ryhmäläiset olivat päässeet viisivuotiaiden ryhmään mukaan hyvin ja lapset leikkivät yhdessä.

Ryhmämme viisivuotiaiden lasten haastattelun pohjalta nousseita ajatuksia metsäretkistä:

”Metsässä on kivaa, kun me leikitään ja on eväitä.”

”Majan rakennus oli mun mielestä parasta.”

”Parasta metsäretkillä oli ötökät, majan rakentaminen ja nuotiopaikka.”

”Mun mielestä kivointa oli olla piilosta ja vakoilla majasta.”

”Kivointa metsässä oli olla piilossa kivien takana.”

”Kivaa oli hämähäkit ja niiden tutkiminen.”

Haastattelussa lapset kertoivat oppineensa seuraavia asioita:

”Olen oppinut tekemään metsäretkiä.”

”Että siellä on paljon värejä ja hämähäkillä ja punkilla on kahdeksan jalkaa, mutta murkulla ja leppiksellä vaan kuusi.”

”Olen oppinut, ettei eläimiä saa tappaa ja oon oppinut ötököistä.”

”Olen oppinut ettei kannata koskea kielonmarjaan ja, että kilttejä ötököitä saa tutkia, mutta kärpässieni on myrkyllinen.”

”Olen oppinut majan rakentamista, tutkimista ja, että leppäkerttu on oikeasti Seitsenpistepirkko.”

”Sellaista olen oppinut, että puiden nimiä ja, että kuusessa on havunneulasia.

”Ollaan opittu, että risut on semmoisia oksia, missä kasvaa neulaset ja lehdet.”

”Rakentamaan kepeistä majaa ja tutkimaan metsässä.”

Viimeisen viikon koko ryhmän yhteinen metsäjuhla oli todella hyvä päätös tälle projektille. Ryhmän viisivuotiaat olivat innoissaan juhlan suunnittelusta ja sen toteutuksesta. Sain muutamien lapsen vanhemmalta viikon aikana hyvää palautetta. He kertoivat, miten paljon lapset odottivat juhlaa ja yksi poika oli jopa etukäteen jännittänyt, koska he saivat olla juhlan järjestäjiä.

Jos olisimme päässeet suunnittelemallemme metsäretkelle ennen juhlaa, olisimme olleet tietoisia majamme tilanteesta etukäteen. Siitä huolimatta, ettei majaamme enää ollut, sain mielestäni tilanteen käännettyä hyväksi eikä suurempaa pettymystä lapsille syntynyt. Oli ilo seurata metsäjuhlassa lasten iloa, riemua ja vapautunutta leikkiä ja huomata suuri kehitys, joka oli tapahtunut näiden viikkojen aikana. Metsäjuhlassa lapsia seurattessani koin onnistuneeni tavoitteessani saada lapset nauttimaan luonnossa olemisesta ja vapautumaan leikkimään ja tutkimaan metsässä. Juhlassa näki, miten suuri voima isomprien esimerkillä oli pienempien suhtautumiseen metsässä. Pienet eivät arastelleet tai pyörineet aikuisten jaloissa, vaan he lähtivät ennakkoluulottomasti isomprien leikkeihin mukaan ja nauttivat olostaan metsässä.

Lastentarhanopettajan palaute metsäjuhlasta oli, että oli upeaa, kun lapset pääsivät mukaan juhlan suunnitteluun, mainoksen tekemiseen, sen esittelyyn ja juhlan järjestämiseen. Lasten osallisuus oli aitoa ja lasten mielipiteitä kuunneltiin aidosti ja ne otettiin hienosti huomioon. Koko ryhmä nautti metsässä olemisesta ja järjestelyissä ja aikatauluissa oli osattu huomioida ryhmän eri-ikäiset lapset. Juhla kulki hienosti omalla painollaan eikä pienistä takaiskuista, kuten majasta noussut sen suurempaa kompastuskiveä, vaan ohjaajana osasin luovia tilanteen hyvin.

Yhtenä tavoitteena oli pienryhmän lasten sosiaalisten suhteiden vahvistaminen ja ryhmään kuuluvuuden tunteen lisääminen. Sisätiloissa aikuinen usein jakaa lapsia pienryhmiin johtuen ahtaista tiloista ja tällä pyritään rauhoittamaan leikkitilaa ja vähentämään meteliä. Metsässä pienryhmiä ei tarvittu, vaan samaan suureen tilaan mahtui paljon lapsia, jolloin lapsilla oli mahdollisuus monipuolisimmille ystäväsuhteille ja yhteisleikeille. Siirtymätilanteet tai tilanteet, jossa lapset joutuvat odottamaan paikallaan, aiheuttavat helposti päiväkodissa riitaa ja ovat lapselle turhauttavia. Siirtymätilanteita ja odottamista ulkona oli paljon vähemmän kuin sisällä eikä riitoja ja turhautumista syntynyt metsässä.

Metsässä oli sisätiloihin verrattuna enemmän tilaa lasten leikeille, äänelle, liikkeelle ja mielikuvitukselle, jolloin leikkejä ei tarvitse rajoittaa niin paljon. Huomasin, että lasten sosiaalisia suhteita vahvisti heidän yhteinen kokemus ja kiinnostus luonnosta ja tutkimisesta. Viiden viikon aikana lapsilla ei tullut riitoja eikä erimielisyyksiä metsäretkillä, kaikilla oli hyvin tilaa ja lapsilla oli yhteinen kiinnostus tutkia metsää. Metsässä lapset irtautuivat mielestäni enem-

män vakiintuneista kaverisuhteista ja kaikkien oli helpompi päästä mukaan leikkiin. Me-tunne saatiin luotua ryhmässä yhteisillä retkillä sekä tutkimustuokioilla. Prosessi vahvisti pienryhmän yhteishenkeä. Metsäjuhlan suunnittelussa ja toteutuksessa ryhmähengen vahvistuminen oli hyvin havaittavissa ja ryhmä järjesteli juhlaa innolla yhdessä.

8.2 Arviointia tutkimustuokioista

Tutkimustuokioilla oli läpi koko prosessin monipuolisia tehtäviä, jotka liittyivät aina viikon teemaan. Tutkimustuokiot ja niiden tehtävät oli suunniteltu tukemaan lapsen esikouluvalmiuksia. Harjoittelimme muun muassa ohjeiden kuuntelemista ja niiden mukaan toimimista, ongelmanratkaisutaitoja, paikallaan istumista, oman vuoron odottamista sekä hienomotorisia taitoja, kuten kynän ja saksien käsittelyä. Koin onnistuvani luomaan teemaan sopivia tehtäviä ja huomioimaan niiden suunnittelussa lasten toiveet ja kiinnostuksen kohteet. Jotkut tutkimustuokioiden tehtävistä oli hieman haastavia osalle lapsista. Autoin jokaista ryhmän lasta tehtävissä heidän tarpeidensa mukaan ja käytin seuraavien tuokioiden ja tehtävien suunnittelussa tietoa lasten yksilöllisten kehitysten vaiheista.

Mielestäni tutkimustuokiot tukivat metsäretkien onnistumista herättelemällä lasten kiinnostusta myös metsässä tutkimiseen. Tutkimustuokioilla lapset innostuivat keskustelemaan metsässä tekemistään havainnoista ja tutkimustuokioiden tehtävät syvensivät heidän tietoaan aiheesta. Tutkimustuokiot oli suunniteltu toteutettavaksi metsäretken jälkeen, jolloin tarkoitus oli metsäretken aiheen pohjalta tehdä tehtäviä. Jos olisin alussa tiennyt, että lasten innostus metsässä olemiseen oli niinkin haastavaa, olisin varmasti suunnitellut alusta alkaen tutkimustuokiot pidettävän ennen metsäretkeä jolloin tutkimustuokioilla olisi voinut paremmin saada lasten innostuksen heräämään metsäretkiä kohtaan. Majan rakennuksen viikolla kokeilin ja toteutin tutkimustuokion ennen metsäretkeä. Uskon sillä olleen myös merkitystä hyvin onnistuneeseen metsäretkeen, jonne kaikki ryhmän lapset lähtivät mielellään.

Opinnäytetyöni loi päiväkotiryhmälle luontoaiheisen toiminnallisen pohjan, jota he voivat halutessaan jatkaa. Suunnittelemani teemoja ja niihin liittyviä tutkimistehtäviä ja materiaaleja voi hyödyntää tulevien ryhmien kanssa. Lastentarhanopettaja oli halukas jatkamaan metsäretkiä sekä niihin liittyviä luontoaiheisiä tutkimustuokioita ja vihkotehtäviä ryhmän viisivuotiaiden kanssa. Lapsille syntyi prosessin aikana innostus käydä metsässä, joten jatkossa metsäretkille lähtö ja metsässä oleminen on ryhmälle helpompaa ja mielekäästä.

8.3 Arviointia metsäseinästä

Metsäseinä oli innostava projekti monipuolisine työvaiheineen. Olin todella tyytyväinen lasten sitoutumiseen työssä ja lopputulokseen, joka oli värikäs ja inspiroiva. Lapset tekivät koko prosessin ajan metsäseinää suurella innolla. Koin onnistuvani heidän osallistamisessaan koko prosessin ajan. Yksikään lapsista ei kieltäytynyt tai osallistunut vastentahtoisesti metsäseinän kädentaidon tuokioihin. Onnistumiselle uskon olevan isona vaikutuksena myös sen, että osallistin lapsia suunnitteluvaiheessa.

Halusin antaa lapsille mahdollisuuden vaikuttaa siihen, miltä metsäseinä tulisi näyttämään. Koska halusin viikoittaiselle teemalle jatkumoa, olin suunnitellut askartelujen aiheet liittymään viikon teemaan. Lapset vaikuttivat viikon teemojen valintaan ja tätä kautta myös samalla askartelujen aiheisiin. Halusin käyttää mahdollisuuksien mukaan kierrätysmateriaaleja ja tämän myötä opettaa lapsille mahdollisuuksista vaikuttaa materiaalien valintoihin. Lapset saivat itse valita vaihtelevista materiaaleista ja vaikuttaa omiin värivalintoihin. Suurin osa askarteluista oli suunniteltu siten, että lapsilla oli mahdollisuus valita materiaaleja vähintään kahdesta vaihtoehdosta. Halusin jättää työskentelyssä lasten luovuudelle ja mielikuvitukselle tilaa. Jokainen ryhmän lapsi pääsi osallistumaan metsäseinäprojektin kaikkiin vaiheisiin.

Halusin erityisesti korostaa lapsille ajatusta, ettei taiteessa voi tehdä väärin, että jokainen tekee oman näköisensä askartelun ja se on juuri sellaisenaan upea. Metsäseinän työstämisen ja kasvamisen tuottamaa iloa oli ihana seurata. Mielestäni oli tärkeää, että lasten askartelut pääsivät heti metsäseinälle ja työt yhdessä mahdollistivat sen upean kokonaisuuden, johon jokainen ryhmän lapsi oli päässyt osallistumaan.

Lapset olivat innostuneita seinästä ja seurasivat päivittäin sen muutoksia. Osa lapsista leikki päivän aikana metsäseinälle rakentamallaan ötökoilla ja hiirillä. Lapset kävivät päivittäin tutkimassa, mitä uutta seinälle oli tullut ja ihailivat ääneen toinen toistensa töitään. Lapsista pystyi näkemään heidän ylpeytensä omia töitään kohtaan ja onnistumisen tunteen ja ilon näki heidän kasvoiltaan ja kuuli puheistaan. Vanhempien kehu ja metsäseinän ihailu tuntuivat lapsista hyvältä. Lapset ylpeinä esittelivät töitään vanhemmille aamuisin päiväkotiin tullessa ja iltapäivällä kotiin lähtiessä. Onnistumista pystyi hyvin arvioimaan lasten kokoaikaisella innostumisella metsäseinää ja sen eri vaiheita kohtaan.

Opiskelijana minulla oli mahdollisuus antaa aikaa ja rauhallista läsnäoloa lapsille sekä toteuttaa heidän kanssaan pienryhmissä tai kahden kesken askarteluja. Pystyin hyvin kuuntelemaan lasten toiveita ja auttamaan heitä tarvittaessa toteuttamaan haastavampiakin ideoita. Suunnittelin kädentaitotuokiot erilaisiksi riippuen lasten ikätasosta ja valmiuksista ja autoin jokaista yksilöllisesti heidän kehitystasonsa mukaisesti.

Ryhmän lasten ajatuksia metsäseinästä:

”Seinä on nätti ja ihana.”

”Ötökät on niin hienoja.”

”Olen saanut tehdä sen itse, ja kato miten hieno perhonen minulla on.”

” Mulla on mun Nakki hiirtä ollu niin ikävä.”

” Siinä on niin paljon kaikkea ja väriä.”

” Se on mejjän hieno.”

Metsäseinä sai paljon ihailuja ja kehuja monipuolisuutensa, värikkyytensä, lapsilähtöisyyden ja lasten osallistamisen vuoksi ryhmän työntekijöiltä. Kaikki ryhmän aikuiset olivat sitä mieltä, että seinällä on varmasti käyttöä ja jatkuvuutta tulevaisuudessa ryhmän kädentaitojen innoittajana. Työntekijät sanoivat, että metsäseinä tulee elämään ja muuttumaan ryhmän kädentaitoseinänä vuodenaikojen mukaan, aivan kuten olin suunnitellutkin.

Metsäseinästä jäi ryhmälle käyttöön taideseinän pohja tuleville askarteluille, jota heidän on helppo käyttää ja muokata eri vuodenaikojen mukaan. Monipuolisten luontoaiheisten askarteluiden ideat jäivät myös työntekijöiden käyttöön tulevina vuosina uusien ryhmien kanssa. Samoin päiväpiireillä käyttämäni luontoaiheisista loruista tein ryhmälle omat lorukortit, sekä tarinoista valmiit pohjat tarvittavine tavaroineen, joita työntekijät voivat halutessaan käyttää päiväpiireillä ja loruhetkillä. Käyttämäni luontoaiheiset lorut tulivat projektin aikana tutuiksi lapsille, joten heidän on helppo käyttää niitä jatkossakin.

Koko ryhmän kanssa suunnittelin myös toteutettavaksi viikoittain metsäaiheisia päiväpiirituokioita, joissa käsiteltäisiin viikon aikana esillä olevaa metsäaiheista teemaa. Päiväpiireille halusin luoda koko ryhmälle sopivia pieniä sääntöleikkejä, loruja, lauluja ja satuja. Päiväpiireissä ryhmän viisivuotiaat saivat halutessaan toimia apuohjaajina minun kanssani. Tavoitteena oli luoda ryhmän yhteinen lapsia innostava tuokio.

8.4 Arviointia päiväpiirituokioista

Päiväpiirituokiot olivat koko ryhmän päivittäinen yhteinen tuokio. Suunnittelin viikoittain yhden luontoaiheisen päiväpiirituokion jonka aiheet ja toiminnot valikoituivat lasten toiveiden

ja viikon teeman pohjalta. Päiväpiirituokioilla käytin monipuolisia menetelmiä, kuten lauluja, loruja, leikkejä ja satuja. Lapset saivat halutessaan osallistua päiväpiireillä ohjaukseen ja erityisesti ryhmän viisivuotiaat lapset toimivat tuokioilla apuohjaajina. Metsäjuhla viikolla ryhmän viisivuotiaat olivat suunnitelleet kanssani päiväpiirin ohjelman ja hoitivat itse päiväpiirin aloituksen esittämällä kutsun juhlaan ryhmän muille lapsille. Lasten osallisuus oli huomioitu jokaisella päiväpiirillä.

Lorut olivat koko projektin ajan yhtenä osana päiväpiirituokioita. Viikosta toiseen loruja toistettiin ja, jokaisella viikolla tuli viikon teemaan liittyen uusi loru. Lapset olivat innoissaan loruista ja he saivatkin vuorotellen osallistua lorun valitsemiseen lorusalkusta. Ryhmän jokainen lapsi halusi osallistua lorutteluun. Metsäjuhlassa esitimme päiväpiirillä yhdessä valitsemamme loruja ryhmän aikuisille, jotta he voisivat jatkaa loruttelua lasten kanssa. Tein ryhmälle omat lorukortit.

Päiväpiireillä oli hyvä tunnelma. Lasten innostuminen ja riemu oli hyvin havaittavissa. Osallistuminen ja keskittyminen päiväpiirin toimintoihin oli aktiivista. Eri-ikäisten lasten keskittymistä tuki sopivan mittaiset ja tarpeeksi nopeasti vaihtuvat toiminnot. Pienet käsileikit laulujen ja loruja tukena auttoivat lapsia osallistumaan ja pitämään heidän mielenkiintonsa toiminnassa.

Projektin jälkeen sain palautetta päiväkodista, että lapset olivat muistuttaneet työntekijöitä loruista ja halusivat ehdottomasti, että lorukorteista loruttelu jatkuisi päiväpiireillä. Pöllö loru nousi jo projektin aikana selvästi koko ryhmän suosikiksi. Päiväpiirituokiot onnistuivat mielestäni hyvin ja uskon siihen vaikuttavan sen, että tein suunnitelmia laasten toiveet huomioiden ja muokkasin toimintaa tilanteen mukaan.

8.5 Arviointia yhteistyöstä vanhempien kanssa

Koko prosessin ajan tein yhteistyötä ryhmän lasten vanhempien kanssa. Heti alussa kerroin heille opinnäytetyöstäni ja sen toiminnallisesta osuudesta. Pyysin vanhemmilta kuvaus- ja haastatteluluvat. Kävin vanhempien kanssa keskustelua prosessin aikana lasten tuonti- ja hakutilanteissa. Kirjasimme vanhemmille tarkoitettuun blogiin kuvia ja kertomuksia retkistä, tutkimustuokioista ja metsäseinän tekemisestä. Sain vanhemmilta positiivista suullista palautetta projektista prosessin aikana. Mielestäni yhteistyö vanhempien kanssa oli luontevaa ja hyödyllistä. Koin onnistuneeni luomaan välillemme luottamusta, koska vanhemmat keskustelivat kanssani päivittäin lasten asioista ja päivien tapahtumista. Lastentarhanopettajan palautteen mukaan minulla on hyvät eväät kasvatuskumppanuuteen vanhempien kanssa.

Lokakuun aikana meillä oli ryhmän vanhempainilta, jossa esittelin vanhemmille yhdessä tekemäämme metsäseinää ja sen sisältämiä askarteluja. Vanhemmat antoivat metsäseinästä todella kannustavaa ja positiivista palautetta. Moni vanhempi kertoi lasten puhuneen askarteluista kotona. Erityisesti hiiri ja ötökät olivat nousseet monessa kodissa puheenaiheeksi.

Viisivuotiaiden lasten vanhemmilta koko metsäprojektista tuli paljon kiitosta ja positiivista palautetta. Kahden lapsen vanhemmat sanoivat myös itse, että heidän tulisi lähteä metsään lasten kanssa enemmän. Jokaisen lapsen vanhemmat olivat sitä mieltä, että lapset olivat nauttineet metsässä olemisesta ja siellä tehdyistä tutkimuksista. Erityisesti majanrakennusprojekti oli noussut monen lapsen kodissa puheenaiheeksi. Perhe olikin käynyt lapsen toiveesta majallamme useamman kerran leikkimässä.

Esittelin vanhemmille myös päiväpiirillä käyttämiäni lorukortteja. Yhden lapsen äiti innostui kertomaan, että on pohtinut, mitä lorua lapsi kotona leikkiessään loruttelee ja tunnisti pöllölorumme. Äiti otti puhelimella lorukortista kuvan, jotta osaisi kotona lapsen kanssa yhdessä lorutella. Blogin kuvat ja kertomukset saivat myös positiivista palautetta vanhemmilta, vanhemmista on kiva päästä seuraamaan lapsen tekemisiä päiväkodin aikana.

8.6 Arviointia ohjausosaamisesta

Koin onnistuneeni ohjaustilanteissa ja uskon siihen vaikuttavan sen, että halusin erityisesti huomioida toiminnassani vuoden 2016 valtakunnallisen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti lapsen osallisuuden ja tasa-arvoisen kohtelun. Tavoitteita tukien järjestin lapsille monipuolista pedagogista toimintaa sekä mahdollistin myönteisiä oppimiskokemuksia. Tavoitteet ja toiminnan suunnittelin ja toteutin lasten ikä- ja kehitystaso sekä lasten mielipiteet huomioiden. Tutkimustuokioita suunnitellessani en tehnyt liian tiukkoja ja tarkkoja suunnitelmia toiminnalle, vaan toiminta muokkautui ryhmän tarpeiden mukaisesti, toki niin, että tuokion tavoitteisiin päästiin ja toiminta saatiin tehtyä.

Koin lapsiryhmän ohjaamisen luontevana ja nautin siitä. Projektin aikana sain vahvistusta ohjausosaamiseeni monipuolisten tuokioiden suunnittelussa ja toteutuksessa. Koen olevani ohjaajana herkkä lasten ideoille ja osaan muuttaa suunnitelmaa joustavasti tilanteen mukaan. Ohjaajana koen tärkeäksi lasten osallisuuden ja uskon lasten osallisuudella olleen suuri merkitys opinnäytetyöni toiminnallisen osuuden onnistumisessa. Uskon, että lasten mielenkiintoa toiminnan osallistumiseen viikkojen varrella lisäsi se, että ideat ja aiheet olivat syntyneet heiltä itseltään.

Mielestäni viikkojen teemat olivat monipuolisia ja lapsia innostavia. Käytin monipuolisesti erilaisia tehtäviä ja materiaaleja. Koko projektin ajan olin herkkä lasten ideoilla ja kysymyksille.

Ensimmäisellä tutkimustuokiolla lastentarhanopettaja antoi minulle vinkin toiminnan kulkua tukevista kuvakorteista. Taululle voisi laittaa suullisten ohjeiden tueksi kuvat, eli missä järjestyksessä vihkotehtäviä tehdään. Kuvista lapset pystyivät tarkistamaan ohjeet ja toimintajärjestyksen tarvittaessa taululta. Toteutin seuraavilla tuokioille lastentarhanopettajan vinkin pohjalta kuvat, joista oli hyvä apu ohjaamisessa.

Lastentarhanopettajan mielestä toimin alusta asti ohjaajana selkeästi ja innostavasti. Toiminnalla oli hänen mielestään selkeä jatkumo viikkojen aikana, teemat ja tehtävät olivat monipuolisia ja innostavia. Lastentarhanopettajan mielestä toiminta on ollut läpi koko prosessin lapsilähtöistä, lapsia osallistavaa, kannustavaa ja olen pyrkinyt huomioimaan jokaisen lapsen yksilölliset tarpeet. Sain positiivista palautetta ohjaustaidoista sekä tilanteet ja lasten toiveet huomioivasta toiminnasta ja suunnittelusta. Lapset ovat olleet innoissaan toiminnasta ja selkeä muutos lasten positiivisessa asennoitumisessa metsäretkiin on näkynyt. Lastentarhanopettajan mielestä minulla on hyvät ohjaustaidot lapsen/pienryhmän tai koko ryhmän kanssa. Hänen palautteensa mukaan olen lempeä mutta napakka rajoista kiinnipitävä aikuinen

Ryhmämme lastenhoitaja oli seuraamassa yhtä kädentaidontuokiota, jossa teimme viisivuotiaiden kanssa hiiret. Hän teki seuratessaan havaintoja lapsista ja ohjauksestani. Lastenhoitaja kirjoitti minulle seuraavasti:

”Otat lapset ihanasti huomioon, puhut heille lempeästi, esität kysymyksiä, etkä anna valmiita vastauksia, vaan annat tilaa lapsen vastaukselle. Saat hyvin lasten huomion tekemiseen ja heidät innostumaan. Ohjaamisessa otat lapset tasapuolisesti huomioon ja olet läsnä. Lapset nauttivat hiirien tekemisestä selvästi.”

Lastentarhanopettajan mukaan lapsilla on ollut projektin aikana mahdollisuus saada onnistumisen kokemuksia, joka tukee lasten itsetuntoa ja kehitystä. Toimintani on ollut joustavaa ja siinä on otettu huomioon ryhmän muuttuvat tilanteet ja toiveet. Toimintaa on suunniteltu ja sen sopivuutta ryhmälle on tarkasteltu koko prosessin ajan. Toiminta on ollut hyvin kaikkien ryhmän työntekijöiden tiedossa ja teemoista ja toiminnasta on saatu tietoa hyvissä ajoin. Lastentarhanopettajan mukaan minulla on hyvät yhteistyötaidot tiimin ja työyhteisön kanssa ja toimin hänen mielestään vastuullisesti ryhmän aikuisena ja sitoutumiseni työhön näkyi projektin ajan.

Onnistuin tavoitteissani vahvistamaan omaa ohjausosaamista suunnittelemalla ja toteuttamalla monipuolisesti useita toimintatuokioita ja toimimalla osana työyhteisöä. Koin saavani pedagogista vahvistusta ja varmuutta työskentelyyn päiväkodissa toimimalla lastentarhanopettajan työparina koko prosessin ajan ja olemalla vahvasti osa tiimiä. Havainnoin prosessin ajan tiimin työntekijöiden tapoja työskennellä ja poimin ideoita sekä toimintatapoja, joita haluan itse

käyttää tulevaisuudessa työntekijänä. Havainnoimalla erilaisia työntekijöiden menetelmiä ja toimintatapoja pystyn myös erottelemaan ne menetelmät ja tavat, joita en halua työhöni siirtää. Kävin paljon avointa keskustelua näistä asioista ja havainnoistani ryhmän työntekijöiden kanssa, jolloin sain myös paljon tietoa ja heidän näkemyksiään hyvistä toimintamenetelmistä. Työntekijät myös kertoivat keskusteluiden herättäneen heitä pohtimaan omia ammatillisia toimintatapoja.

8.7 Arvioinnin yhteenveto

Projektissa monipuoliset toiminnot nivoutuivat joustavasti yhtenäiseksi kokonaisuudeksi ja teemat toistuivat viikon eri toiminnoissa tukien tavoitteita. Toimintojen suunnittelu ja toteutus onnistui niin, että työntekijöiden on helppo jatkaa halutessaan toimintaa niiden pohjalta päiväkodin arjessa. Tärkeimpänä onnistumisena nostaisin esille muutoksen, joka oli lasten innostumisen kasvaminen ja mielenkiinnon herääminen metsäretkillä projektin edetessä. Projektin aikana ryhmän viisivuotiaat lapset tiivistyivät ryhmänä ja tekivät yhteistyötä tutkimalla, suunnittelemalla ja leikkimällä. Tutkimistuokioiden tehtävät tukivat lasten kiinnostuksen heräämistä luontoa kohtaan ja lasten osallisuus oli vahvassa roolissa. Uskon näillä asioilla olleen positiivinen vaikutus metsäretkien kiinnostuksen kasvuun lapsissa. Osallisuudessa onkin kysymys jäsenyyden tunteesta yhteisössä, ihmisen identiteetti kokemuksesta, ja mahdollisuudesta olla yhteisöllisessä prosessissa mukana (Kaskela, M. Kekkonen, M. 2006; 25).

Kädentaitojen metsäseinäprojekti ja päiväpiirituokioiden tukivat koko päiväkotiryhmän kiinnostuksen heräämistä luontoa kohtaan ja loi koko ryhmälle yhteisen projektin. Valmis metsäseinä oli viiden viikon yhteistyön tulos, jota ihasteltiin ja ihmeteltiin yhdessä koko ryhmän kanssa. Metsäseinä tuki koko projektin ajan viikkojen teemoja ja herätteli kiinnostusta luontoa kohtaan. Lasten osallisuus oli tärkeässä roolissa kaikissa toiminnoissa ja tuki projektin onnistumista. Lapsella tulee olla mahdollisuus päivittäin osallistua, tulla kuulluksi ja vaikuttaa yhteisön toimintaan. Osallisuus on paljon enemmän kuin vain osallistumista, sen tarkoitus on tukea lapsen kokemusta olla hyväksytty, arvostettu ja tärkeä ryhmänsä jäsen. (Marjanen, P. Marttila, M. Varsa, M. 2013;78.)

Projektin aikana sain vahvistusta ja kokemusta monipuolisesti ohjausosaamisesta suunnittelemalla ja ohjaamalla itsenäisesti kaksikymmentäyksi erilaista ohjaustuokiota. Koin lasten osallisuuden toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa erittäin tärkeäksi sekä suureksi avuksi projektin onnistumiselle. Halusin heti projektin alusta alkaen yhteistyön olevan lasten vanhempien kanssa avointa, jotta voisin luoda välillemme luottamusta. Koin saavani projektin aikana vahvistusta ja kokemusta yhteistyöstä vanhempien kanssa.

Opinnäytetyöni aihe lähti ryhmän lastentarhanopettajan toiveesta tuoda luonto osaksi päiväkotiryhmän viisivuotiaiden arkea metsäretkien ja tutkimistuokioiden avulla. Koko prosessin ajan tein niin suunnitelma- kuin toteutusvaiheessa, sekä arvioinnissa tiivistä yhteistyötä ryhmän työntekijöiden kanssa. Tiimi oli myös tärkeässä roolissa toiminnan arvioinnissa.

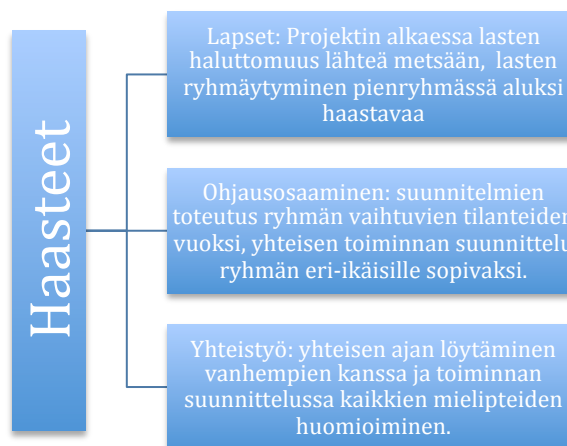

Kuvio 1: Onnistumiset

Projektin alussa metsäretkistä kiinnostuminen ja sinne lähteminen oli selvästi suuri haaste, mutta viikkojen edetessä lapset kuitenkin jo odottivat metsäretkiä ja lähtivät sinne innoissaan. Toiminnan alussa lapsilla oli selvästi vaikeaa myös lähteä aikuisen luota leikkimään ja tutkimaan metsässä, mutta projektin lopussa ero oli selkeä ja lapset irtautuivat vapaammin leikkiin. Haaste toiminnan suunnittelussa oli lasten ikäjakauma, jotta sain toiminnan suunniteltua niin, että se sopi ryhmän eri-ikäisille lapsille. Tämän vuoksi suunnittelin samaa teemaa käyttäen ryhmän eri-ikäisille lapsille erilaisia kädentaidontuokioita. Aluksi pienryhmän ryhmäytymisen haasteena koin lasten vanhat totutut kaverisuhteet, joista voi olla vaikea päästä irti. Metsä tarjosi kuitenkin ryhmäytymiseen ja uusien ystävyysuhteiden luomiseen hyvän keinon innostavilla tutkimiskohteillaan ja yhteisellä tekemisellä.

Haastavaa toiminnan suunnittelussa oli myös pystyä huomioimaan isossa ryhmässä kaikkien lasten mielipiteet ja toiveet. Päiväkodissa vaihtelevien tilanteiden huomioiminen toiminnassa toi haasteita ja vaati ajoittain muutoksia suunniteltujen toimintojen toteutuksessa. Projektin aikana vanhempien kanssa tehtävälle yhteistyölle haastavinta oli löytää aikaa. Kaikkia lasten vanhempia ei ehtinyt tavata niin usein ja tuonti- sekä hakutilanteet olivat usein kiireisiä. Pyrin kuitenkin tekemään vaihtelevia vuoroja, jotta ehtisin nähdä jokaisen lapsen vanhempaa projektin aikana ja kertomaan heille toiminnasta. Esittelin myös toimintaa ja lasten tuotoksia

vanhempainillassa, jolloin kaikkien lasten vanhemmat olivat paikalla ja he pääsivät esittämään kysymyksiä ja kertomaan ajatuksistaan ajan kanssa. Ryhmän blogi oli myös hyvä kanava saada toiminta vanhemmille näkyväksi.

Kuvio 2: Haasteet

9 Arvioinnin luotettavuus ja onnistuneisuus

Arvioinnin luotettavuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota ja vaikei täyttää objektiivisuutta arvioinnissa voida saavuttaa, tulee siihen kuitenkin aina pyrkiä. Arviointiprosessissa on otettava huomioon kattavuus, aika, yhteistyö ja voima, jotta sitä voidaan pitää luotettavana. (Heikka, Hujala, Turja 2009; 113.)

Kattavuudella tarkoitetaan, että arviointia on tehty koko prosessin ajan ja siinä on käytetty monipuolisia menetelmiä. Aika on tärkeä huomioida arviointia tehdessä. Lapsen edistymisestä ja kehittymisestä on mahdollista saada hyödyllistä tietoa keräämällä tietoa tietyn aikavälin ajalta esimerkiksi viikkojen tai kuukausien ajalta. Tarkempien ja yksityiskohtaisempien havaintojen tekemiseen tarvitaan aina enemmän aikaa. Havaintojen tulkinnaassa on tärkeä tehdä yhteistyötä ryhmän muiden aikuisten, lasten ja heidän vanhempiensa kanssa. Havaintojen tulee olla läpinäkyviä, jotta ryhmän muut aikuiset ja vanhemmat voivat ymmärtää ja tarkastella niitä ja niiden paikkansapitävyyttä. Luotettavuus edellyttää myös yksimielisyyttä eri näkemysten välillä ja tiedon yhdensuuntaisuutta eri tietolähteistä.

Arvioinnilla tulee olla pedagogista vaikutusvaltaa ja voimaa, jolla on mahdollisuus antaa ohjeita muutokseen. Arviointitiedon tulee olla sellaista, että sen avulla voidaan suunnitella toimintaa ja kehittää opetusta niin, että se auttaa tavoitteiden saavuttamisessa. Arviointi tukee ja edistää lapsen oppimista. Arviointia tekevien henkilöiden taitoon toteuttaa arviointia eri menettelyin ja tulkita tiedon todellisuutta on syytä kiinnittää huomiota. Arviointia tehdessä opettajalla tulee olla vankka tuntemus lapsista. (Heikka, Hujala, Turja 2009; 113-114.)

Arvioinnin luotettavuutta lisää käyttämäni monipuoliset arvioinnin menetelmät, joita olen yhteistyössä eri tahojen kanssa käyttänyt. Arviointiin on osallistunut kanssani ryhmän työntekijät, lasten vanhemmat sekä ryhmän lapset. Luotettavuutta lisää myös käyttämäni suorat lainaukset lapsilta ja aikuisilta, sekä heidän palautteistaan tehdyt referoinnit.

Ennen opinnäytetyöni aloitusta ehdin tutustua ryhmän lapsiin, aikuisiin ja lasten vanhempiin neljän viikon ajan. Tänä aikana ehdin luomaan välillemme luottamusta ja opin tuntemaan heitä, samoin kuin he minua. Tutustuminen mahdollisti lasten yksilöllisen huomioimisen, heidän tuen tarpeensa ja vahvuuksiensa huomioimisen toiminnan suunnittelussa. Tämä auttoi minua luotettavamman arvioinnin saavuttamisessa. Koin, että esimerkiksi haastattelutilanteissa lapset luottivat minuun. Tutustumisen ansiosta lapset olivat seurassani luottavaisesti omana itsenään ja uskalsivat sanoa ajatuksiaan, jonka uskon vaikuttavan arvioinnin luotettavuuteen. Loin lasten haastattelutilanteista mahdollisimman mukavia, luontevia ja rauhallisia tilanteita. Halusin haastatteluiden avulla saada mahdollisimman luotettavan kuvan lasten kertomista kokemuksista. Kirjasin lasten kertomukset ja haastattelut sanatarkasti haastattelulomakkeisiin.

Päivittäin kirjoittamani päiväkirja mahdollisti tarkkojen havainnointien ja huomioiden kirjaamisen ja käyttämisen arvioinnissa. Lasten kommenttien kirjaaminen päiväkirjaan auttoi arvioimaan toiminnan mielekkyyttä lapsille. Viiden viikon ajan tekemäni monipuoliset arviointimenetelmät parantavat arvioinnin luotettavuutta. Tänä aikana tehty havainnointi mahdollisti tavoitteisiin pääsyn seuraamista. Havaittavissa oli muun muassa edistymistä lasten kiinnostuksessa metsäretkiä ja luontoa kohtaan.

Useamman ryhmän aikuisen havainnoinnin avulla ja avoimella yhteistyöllä arvioinnin luotettavuutta pystyi parantamaan. Työntekijöiden ammatillisuuden, pedagogisen osaamisen ja lasten tuntemisen avulla arvioinnin luotettavuus vahvistui. Viikoittain tiimipalavereissa käytävä keskustelu minun ja työntekijöiden tekemistä havainnoinnista, lasten haastatteluista ja kertomuksista auttoivat suunnittelemaan toimintaa lapsia kiinnostavaksi. Avoin ja hyvä yhteistyö vanhempien kanssa ja vanhempien tekemät havainnot ja kertomukset lasten puheista tukivat arvioinnin onnistumista. Toiminnan dokumentointi auttoi arviointia toiminnan jälkeen. Valo-

kuvat mahdollistivat seuraamaan erityisesti metsäseinän etenemistä ja arvioimaan sen onnistumista alkutilanteesta valmistumiseen.

10 Pohdinta ja ammatillinen osaaminen

Koko prosessin ajan aina suunnittelusta ja toteutuksesta arviointiin tein projektia tiiviissä yhteistyössä päiväkotiryhmän työntekijöiden kanssa. Suunnittelin toiminnan tukemaan ryhmän arkea ja halutessaan ryhmällä on mahdollisuus jatkaa toimintaa ja hyödyntää monipuolisia toimintamenetelmiä ja materiaaleja tulevien ryhmien kanssa. Opinnäytetyöni aihe herätti minussa suurta innostusta kehittää toimintaa lapsille metsä- ja luontoteemalla. Koin metsän tärkeänä ja innostavana toimintaympäristönä monipuolisine virikkeineen. Suomessa vuodenaikat ja niiden tuomat vaihtelut mahdollistavat suuren määrän tekemistä, tutkimista, oppimista ja ihmettelyä luonnossa. Lapsi on luontaisesti innokas tutkimaan, liikkumaan ja oppimaan, jonka vuoksi luonto on mitä parhain oppimisympäristö (Polvinen, K. Pihlajamaa, J. Berg, P. 2012).

Meillä suomalaisilla on etuoikeutettu asema metsien ja vaihtelevien maastojen käyttämiseen lasten toimintaympäristönä ja toivoisin, että sen hyödyt huomioitaisiin varhaiskasvatuksen arjessa. Metsäretkien järjestäminen voi olla haastavaa päiväkodissa nopeasti muuttuvien tilanteiden ja ajankäytön vuoksi. Mielestäni silti tulisi muistaa, ettei luontoon lähtemiseen tarvita suuria suunnitelmia. Usein ei tarvitse lähteä edes kauas, vaan jo läheltä päiväkodin aitojen toiselta puolelta saattaa löytyä pieni metsikkö, kallio tai niitty, johon lapsiryhmän kanssa voi mennä.

Varhaiskasvatuksen yksi tavoitteista on edistää lasten terveyttä ja hyvinvointia. Koska tutkimusten mukaan metsässä ja luonnossa liikkuminen edistää ja tukee näitä asioita, olisi tärkeää ottaa luonnossa liikkuminen osaksi varhaiskasvatuksen arkea. Luonnossa liikkuminen muun muassa alentaa verenpainetta, lihasjännitystä ja stressihormoni kortisolia, sekä lisää valkosolujen määrää. Luontoretkillä yhdistyy monta asiaa ja niiden vaikutuksia voi olla vaikea erottaa toisistaan. Luonnonvalo tukee luonnollista unirytmää ja luonnossa ihminen jaksaa liikua enemmän kuin muualla. Terveystta ja hyvinvointia edistää myös uuden oppiminen ja yhdessä tekeminen. Ei siis ihme, että terveydenhuollossakin on herätetty luonnon hyvinvointivaikutuksiin ja potilaita on viety ohjatuille metsäretkille. Näistä metsäretkistä ei ole tehty tieteellisiä tutkimuksia, vaan tärkeintä on ollut potilaan omat positiiviset kokemukset. (Savolainen, J. 2017.)

Koin lasten osallistamisen suureksi avuksi lasten innostamisessa ja sitoutumisessa toimintaan. Osallisuudesta puhutaan paljon ja se kuuluu vahvasti osaksi uutta varhaiskasvatussuunnitelmaa. Osallisuus voi kuulostaa haastavalta, mutta varhaiskasvatuksessa lasten into olla osallisi-

na toiminnan suunnittelussa ja toiminnassa tekee siitä helppoa. Toivon, että tulevaisuudessa osallistava työote alkaa olemaan itsestään selvää eri-ikäisten asiakasryhmien kanssa tehtäväsä työssä. Koin lasten osallistamisen helpoksi ja antoisaksi. Osallisuudella oli vahva vaikutus tavoitteiden saavuttamisessa ja toiminnan onnistumisessa. Tuntuu loogiselta ottaa palvelun suunnitteluun mukaan asiakkaat, joille palvelu on suunniteltu. Tällöin ei tarvitse turhaan käyttää aikaa miettimällä sitä, mikä kohderyhmää mahtaa kiinnostaa. Lasten ja vanhempien osallisuus toiminnan suunnittelussa tulisi olla päiväkodeissa arkea, tähän painottaa uusi varhaiskasvatussuunnitelman.

Osallisuudessa ei ole tärkeää vain lapsen mahdollisuus oman mielipiteen ilmaisuun, vaan myös mahdollisuus tuntea tulevansa aidosti kuulluksi ja huomata omat mahdollisuudet vaikuttaa asioihin omalla aktiivisuudellaan. Projektin aikana lapsissa näkyi selvä innostuneisuus kun toimintamme oli heidän suunnittelemaansa ja toivomaansa. Tukemalla lapsen osallisuutta tuemme samalla lapsen sitoutumista ja vastuun kantamista. (Korppi, M. Latvala, J.2010;8-11.) Tästä hyvänä esimerkkinä majanrakennusprojekti, joka oli lasten oma toive kolmannen viikon teemaksi. Kaikki ryhmäläiset tarttuivat innokkaana rakennusprojektiin ja ottivat vastuuta majan valmistumisesta. Minun ei tarvinnut pyytää heitä tekemään, vaan he olivat todellakin innokkaina rakentamassa koko metsäretken ajan. Osallistamalla lapsia ja kannustamalla heitä ilmaisemaan mielipiteitään tuemme lapsen itseluottamusta, minäkuvan kehittymistä, itsensä ja muiden mielipiteiden arvostamista. (Korppi, M. Latvala, J.2010;8-11.) Huomasin lasten kanssa projektin aikana muutoksen muun muassa haastattelutilanteissa, miten heidän rohkeutensa omien ajatusten kertomiseen kasvoi, kun he huomasivat, että hyväksyn heidän ajatuksensa juuri sellaisenaan ja niillä on vaikutusta tulevien toimintojen muotoutumisessa.

Pienryhmätyöskentely tuntui minusta erittäin hyvältä. Toivoisin, että päiväkodeissa olisi enemmän mahdollisuuksia toteuttaa pienryhmätoimintaa. Pienryhmätoiminnassa lasten yksilöllisyyden huomioiminen, tukeminen ja mielipiteen kuuleminen on helpompaa kuin suuressa ryhmässä. Pienryhmässä aikuisen on mahdollista olla paremmin läsnä, hallita ryhmää ja oppia tuntemaan lasten yksilöllisiä tarpeita. Pienryhmä mahdollistaa niin lapselle kuin aikuiselle rauhallisemman toimintaympäristön. Mielestäni lapsiryhmissä työntekijöillä tulisi olla selkeä suunnitelma pienryhmätoiminnan ja omien pienryhmien kanssa tehtävään työhön. Tällainen työskentely vaatii toki sen, että työntekijäresurssit ovat päiväkodissa kunnossa, eivätkä työntekijät joudu paikkaamaan poissaoloja muissa ryhmässä.

Luonto on mielestäni hyvä liittää osaksi erilaista toimintaa päiväkodissa. Vuodenaikojen mukaan löytyy loputtomasti luontoon liittyviä aiheita esimerkiksi kädentaitoihin, lauluihin, loruihin, satuihin, liikuntaleikkeihin ja leikkeihin. Tämän opinnäytetyöni pohjalta syntyi ideoita mahdollisiin uusiin opinnäytetöihin. Olisi esimerkiksi mahtavaa luoda päiväkodille joka vuodenaikan mukaan luontoaiheisia toimintasalkkuja. Luontoaiheisia toimintasalkkuja voisi olla

erikseen kädentaidoille, metsäretkille, tutkimustuokioille, päiväpiireille, leikeille ja liikunta-tuokioille. Salkut valmiine toimintamalleineen helpottaisi päiväkodin työntekijöiden arkea, jolloin suunnittelutyöhön ei menisi niin paljon aikaa.

Työntekijöiden kouluttaminen, tiedon lisääminen ja esimerkiksi metsäpäiväkodeissa vierailu voisi lisätä työntekijöiden tietoisuutta ja innostumista lähteä enemmän luontoon lapsiryhmien kanssa. Metsä toimintaympäristönä voisi helpottaa myös työntekijöiden arkea, koska luonnossa lasten leikille, äänelle ja liikkeelle on tilaa. Odottelua ja muita turhautumista synnyttäviä tilanteita metsässä on sisätiloja vähemmän, eikä tällöin lapsia tarvitse kieltää niin usein. Aktiiviset ja vauhdikkaat lapset voisivat hyötyä metsän tarjoamasta tilasta ja fyysisistä haasteista pääsemällä metsään purkamaan energiaa, eikä heitä tarvitsisi rajoittaa ja kieltää niin paljon kuin sisätiloissa. Toimintaympäristön monipuolistuminen toisi mukavaa vaihtelua lasten arkeen ja myös työntekijöiden työhön. Leikin, tutkimisen ja metsässä olemisen ohessa lapset oppisivat vaihtelevan maaston tarjoamissa puitteissa motorisia taitoja ja kehonhallintaa.

Opinnäytetyöni aihe on ajankohtainen ja uskon, että tulevaisuudessa kehityksen mennessä kovaa vauhtia eteenpäin, aletaan entistä enemmän kiinnostua luonnon ja metsän terveysvaikutuksista. Myös Vantaalla on käännetty katseet lähimetsiin ja vuosi 2017 on lähimetsävuosi. Lähimetsävuoden tavoite on tehdä lähimetsät tutuiksi, nostaa lähimetsän merkitystä ja arvoa ja arvioida metsien hoidon tarvetta. Tarkoituksena on tutustuttaa koulut ja päiväkodit alueensa lähimetsiin ja selvittää miten lähimetsät tulisi huomioida muun muassa kaavoituksessa, liikunnassa ja vapaa-ajan vietossa. (Lähimetsävuosi 2017.) Tämä voisi herättää myös intoa päivähoidon henkilökunnassa lähteä etsimään päiväkodin läheltä löytyviä metsä- ja luontoalueita, joita he voisivat käyttää lasten kanssa.

Opinnäytetyötäni tehdessä päiväkotiryhmässä uskon, että työntekijöille muistui mieleen, miten antoisia ja mukavia metsäretket lasten kanssa ovat. Metsässä olemisen tutkimusten mukaan vähentää stressiä, kun taas suuressa päiväkotiryhmässä päiväkodissa sanotaan lasten stressitason nousevan. Metsässä lapsen mielikuvitusta ja luovuutta tukevalle leikille on tilaa ja metsä itsessään inspiroi leikkiin, tutkimiseen ja oppimiseen. Toivon, että Suomessa herätettäisiin hyödyntämään luontoa ja metsää varhaiskasvatuksen toimintaympäristönä ja luonto- ja metsäpäiväkodit lisääntyisivät. Toivon, että tulevaisuudessa voin hyödyntää ja kehittää opinnäytetyöni kautta saamaani kokemusta työelämässä. Koen saaneeni opinnäytetyön tekemisen ansiosta varmuutta ja vahvistusta erityisesti luonnon hyödyntämisessä varhaiskasvatuksessa, lasten osallisuuden tärkeydestä toiminnan suunnittelussa, ohjausosaamisessa sekä vanhempien kanssa käytävässä yhteistyössä päiväkodissa.

Kuva 37: Metsäretkellä

Lähteet

- Aho, S. Heino, S. 2000. Itsetunnon vahventaminen päiväkodissa. Turun yliopiston opettajan-koulutuslaitos. Turku.
- Arjanne, S. Huldén, P. Leinone, M. Liimola, A. Lähdesmäki, S. Pirttilä, I. 2007. Metsän oppimis-polku. Metsä- ja puuopetusmalli. Suomen Metsäyhdistys ry. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.
- Arvonen, Sirpa. 2014. Metsämieli. Luonnollinen menetelmä mielentaitoihin. Metsäkustannus Oy.
- Green, Malva. Heikkilä, Sini. Soulanto, Marjo. 2013. Virkeyttä ja elämyksiä lähiluonnosta. Luontokerhotoiminnan vinkkikansio. Luonto-liitto. Helsinki.
- Heikka, Johanna. Hujala, Eeva. Turja Leena. 2009. Arvioinnista opiksi. Havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa.
- Kaaro, Jani. 2009. Ötököitä Suomen luonnossa. Kustannusosake yhtiö Otava. Helsinki.
- Karling, Marjo. Ojanen, Tuija. Sivén, Tuula. Vihunen, Riitta. Vilén, Marika. 2009. Lapsen aika. 12. Uudistettu painos. Helsinki. WSOY Oppimateriaalit.
- Karppinen, Seija. Puurula, Arja. Ruokonen, Inkeri. 2001. Taiteen ja leikin lumous. 4-8- vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus. Oy FINN LECTURA Ab. Tampere.
- Kaskela, Marja. Kekkonen, Marjatta. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Stakes. Gummerus Kirjapaino Oy. Vaajakoski.
- Kiiveri, Kaisa. Suomi-Vihonen, Sirkka. 2002. Luontolipas. Kurkistus ympäristöön. Kurkistus ih-miseen. Opettajan ja ohjaajan materiaalia. Werner Söderström Osakeyhtiö. Helsinki.
- Kiiveri, Kaisa. Suomi-Vihonen, Sirkka. Vaajakallio, Ulla. 2011. Majan salaisuudet. Luonnontut-kijan väijykirja. Lasten Keskus. Keuruu.
- Koistinen, Paula. Ruuskanen, Susanna. Surakka, Tuula. 2004. Lasten ja nuorten hoitotyön kä-sikirja. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.
- Kurvinen, Auli. Neuvonen, Sohvi. Sivén, Tuula. Vartiainen, Jari. Vihunen, Riitta. Vilén, Marika. 2013. Lapsuus erityinen elämänvaihe. Sanoma Pro Oy. Helsinki.
- Lembidaski, Katja. Luomi, Annukka. Markkula, Teea. Rantalainen, Sinikka. Sunikka, Johanna. 2010. Kiuru ja Koppakuoriainen. Päivähoidon ja alkuopetuksen ympäristökasvatusideoita. Van-taa.
- Marjanen, Päivi. Marttila, Marjaana. Varsa, Marjo. 2013. Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnissa. PS-Kustannus. Jyväskylä.
- Nikkinen, Irja. 2000. Metsämörri. Ohjaajan käsikirja. Rakennusalan Kustantajat RAK. Kustan-tajat Sarmala Oy. Suomen latu.
- Parikka-Nihti, Mari. Suomela, Liisa. 2014. Iloa ja ihmettelyä. Ympäristökasvatus varhaislap-suudessa. Jyväskylä: PS kustannus.
- Ruokonen, I. Rusanen, S. Välimäki, A-L. 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Yliopisto-paino OY. Helsinki.
- Sahi, Virpi. 2014. Koulumetsäopas. Suomen luonnonsuojeluliitto. Helsinki.

Sandhal, Åke. 1991. Ötökät. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Taina, Hannu. Karjalainen, E. 2004. Uppo-nallen ystävät puut ja linnut. Werner Söderström Osakeyhtiö. Helsinki.

Woodward, John. 2009. Hyönteiset. Eläinmaailman pieniä ihmeitä. Karisto Oy. Hämeenlinna.

Sähköiset lähteet

5-6-vuotias. Nettineuvola. Vantaa. Viitattu 28.11.16. [http://www.vantaa.fi/terveys-
_ja_sosiaalipalvelut/lapsiperheiden_palvelut/nettineuvola/lapsen_kasvu_ja_kehitys/5_6-
vuotias](http://www.vantaa.fi/terveys-ja_sosiaalipalvelut/lapsiperheiden_palvelut/nettineuvola/lapsen_kasvu_ja_kehitys/5_6_vuotias)

Korppi, Marika. Latvala, Johanna. 2010. Osallistavan vuorovaikutuksen malli lasten osallisuuden mahdollistajana. Varhaiskasvatustieteen pro gradu-tutkielma. Kasvatustieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 2.3.2017. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/25307/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201009302820.pdf?sequence=1>

Lapsen osallisuus 2016. Lastensuojelun käsikirja. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 22.10.2016. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lasten-osallisuus>

Lapset luontoon. Luonto-Liitto ry. Helsinki. Viitattu 10.10.2016. <http://www.lapsetluontoon.fi/>

Luonnon vaikutus hyvinvointiin. Mielenterveystalo.fi. HUS. Viitattu 10.10.2016 [https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-
op-
paat/oppaat/tietoa_luonnon_hyvinvointivaikutuksista/Pages/luonnon_vaikutus_hyvinvointiin.
aspx#fyysinen_aktiivisuus](https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-op-paat/oppaat/tietoa_luonnon_hyvinvointivaikutuksista/Pages/luonnon_vaikutus_hyvinvointiin.aspx#fyysinen_aktiivisuus)

Luoto hyvinvoinnin lähteenä. Suomalainen Green Care. VoiMaa!-hanke. Viitattu 13.1.2017. <http://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankkeet/greencare/voimaa/greencare.pdf>

Lähimetsävuosi 2017. Vantaa. Viitattu 23.2.2017. [http://www.vantaa.fi/vapaa-
aika/luonto_ja_ulkoilu/lahimetsavuosi](http://www.vantaa.fi/vapaa-aika/luonto_ja_ulkoilu/lahimetsavuosi)

Lääkettä lähimetsästä. 2016. Kotilääkäri. Digilehti. Viitattu 12.10.2016. <http://kotilaakari.fi/terveys/laaketta-lahimetsasta/>

Ota koppi. Helsingin kaupungin neuvolatyö, varhaiskasvatus ja alkuopetus. Helsingin kaupunki. Viitattu 25.9.2016. [http://www.otakoppi-ohjelma.fi/toiminnalliset-menetelmat-
varhaiskasvatuksessa/leikkiminen/paivapiiri](http://www.otakoppi-ohjelma.fi/toiminnalliset-menetelmat-varhaiskasvatuksessa/leikkiminen/paivapiiri)

Papunet. Selkeää ja saavutettavaa viestintää. Viitattu 2.11.2016. <http://papunet.net/>

Piirtäminen työmenetelmänä. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 15.2.2017. Terveiden- ja hyvinvoinnin laitos. [https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-
valineet/tyovalineet/piirtaminen](https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet/tyovalineet/piirtaminen)

Polvinen, Kirsi. Pihlajamaa, Jussi. Berg, Pekka. 2012. Luonnosta hyvinvointia lapsille ja nuorille. Innoman Oy. Sitra. Kansallinen hyvinvointiverkosto. Viitattu 10.10.2016. https://www.sitra.fi/julkaisut/muut/Luonnosta_hyvinvointia_lapsille_ja_nuorille.pdf

Savolainen, Jaana. 2017. Terveysthuollon uudet tuulet-potilas viedään metsään. Helsingin Sanomat. Viitattu 11.3.2017. <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000005111150.html?share=75c656f025f6c75d2877850b545ab236>

Tuottava tuohi.fi. Metsäwiki. Viitattu 6.11.2016.
http://www.tuottavatuohi.fi/?incsub_wiki=pihka

Varhaiskasvatustaki. Finlex. Viitattu 14.2.2017.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150580>

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma. 2012. Opetushallitus. Viitattu 28.11.2016.
https://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/113019_vantaan_varhaiskasvatussuunnitelma.pdf

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2016. Opetuslautakunta. Viitattu 22.10.2016.
http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Kuvat

Kuva 1: Luonnon värit	30
Kuva 2: Hiiren pesäkolo	31
Kuva 3: Tutkimustuokion tehtävä vihkon koristelu	32
Kuva 4: Tutkimustuokion vihkotehtävän ohjeet kuvina	33
Kuva 5: Tutkimustuokion vihkotehtävä aiheesta värit	34
Kuva 6: Metsäseinän lähtötilanne	35
Kuva 7: Metäseinän pohja maalattuna.....	36
Kuva 8: Metäseinän iloinen aurinko	36
Kuva 9: Päiväpiirin lorukortteja	29
Kuva 10: Metsäretkellä tutkiskelua	40
Kuva 11: Puiden tutkimista suurennuslaseilla	41
Kuva 12: Tutkimustuokion vihkotehtävä aiheesta puut.....	42
Kuva 13: Metsäseinän oma puu	44
Kuva 14: Metäseinän värikkäät puut	46
Kuva 15: Päiväpiirin tarina: Rukkanen.....	47
Kuva 16: Majan suunnittelua	49
Kuva 17: Yhteistyöllä maja rakentuu	50
Kuva 18: Nuotiopaikalla grillailua	52
Kuva 19: Metsäseinän pilkulliset sienet	53
Kuva 20: Päiväpiirin jännittävä myrkkysienipeli	54
Kuva 21: Tutkimustuokion vihkotehtävä ötökät.....	56
Kuva 22: Tutkimustuokion ötökkäkirjoja	57
Kuva 23: Tutkimustuokiolla ötököiden maalaamista	58
Kuva 24: Tutkimustuokion valmiit ötökät	59
Kuva 25: Metsäretkellä ötököiden tutkimista	60
Kuva 26: Majanrakentajien tunnuskyltti	61
Kuva 27: Metsäseinän ihanat ötökät	62
Kuva 28: Päiväpiirin lorukortti ampiainen	63
Kuva 29: Tutkimusvihkoon metsäjuhlan suunnitelmat	65
Kuva 30: Metsäjuhlan kutsun tekemistä yhdessä	66
Kuva 31: Metsäseinän hiiret	67
Kuva 32: Minun oma hiireni	29
Kuva 33: Päiväpiirin lorukortti hiiri	69
Kuva 34: Majan rakentelua metsäneläimille	71
Kuva 35: Metsäjuhlan yhteinen majanrakennus projekti	72
Kuva 36: Valmis metsäseinä.....	72
Kuva 37: Metsäretkellä.....	84

Kuviot

Kuvio 1: Onnistumiset	83
Kuvio 2: Haasteet	84

Taulukot

Taulukko 1: Viikkojen teemat ja toiminnalliset menetelmät	29
---	----

Liitteet

Liite 1: Kuvauslupa	97
---------------------------	----

Liite 1: Kuvauslupa

Hei lapsen huoltaja!

Olen sosionomiopiskelija Laurean ammattikorkeakoulusta ja suoritan lapsenne päiväkotiryhmässä työn kehittämisen harjoittelua ... välisenä aikana. Harjoitteluni aikana teen varhaiskasvatuksesta opinnäytetyötäni, jonka suoritan toiminnallisena ryhmän vuonna 2011 syntyneiden lasten kanssa. Toiminta on osa Viskari toimintaa ja perehdyn opinnäytetyössäni tuomaan luonnon ja metsäpedagogiikan osaksi päivähoiton arkea. Pyrimme vierailemaan viikoittain metsässä, teemme luontoaiheisia tehtäviä, pelaamme pelejä ja täytämme luontovihkoa, loruttelemme aiheen sopivilla loruilla ja teemme askarteluja. Toiminnan sisältöä suunnitellaan yhdessä lasten kanssa.

Haluaisin dokumentoida toimintaa valokuvaamalla ja videoin. Kuvia haluaisin käyttää ryhmän oman blogin lisäksi myös opinnäytetyössäni. Käytän opinnäytetyössäni vain sellaisia kuvia, jossa lapset eivät ole tunnistettavissa. En käytä kuvia jossa lapsen kasvot näkyvät. Opinnäytetyöni tulee olemaan julkinen. Videoita käytetään ainoastaan opinnäytetyön kuvaamisen tueksi, jonka jälkeen videot tuhoaan.

Pyytäisin siis lupaa kuvata kuvin ja videoin toimintaamme. Opinnäytetyön lisäksi käytän kuvia opinnäytetyön seminaarissani, joka on opiskelijoille ja opettajille tarkoitettu suljettu seminaari, jossa esittelen opinnäytetyöni. Kuvissa ei tule näkymään lapsen kasvoja.

Pyydän myös lupaa haastatella lapsia ja dokumentoida kirjallisesti heidän ajatuksiaan ja kokemuksiaan luonto- ja metsätoiminnasta.

Suur kiitos yhteistyöstä!

Ystävällisin terveisin,

Nora Pehrsson,

sosionomiopiskelija

Laurean ammattikorkeakoulu

Lupa lapsen kuvien (ei tunnistettavia kuvia) ja haastattelun käyttöön opinnäytetyössä:

Lapsen nimi _____

Kuvia saa käyttää opinnäytetyössä Kyllä Ei

Lapsen haastattelua saa käyttää opinnäytetyössä Kyllä Ei

Huoltajan allekirjoitus ja nimenselvennys
